
This is an electronic reprint of the original article.
This reprint may differ from the original in pagination and typographic detail.

Ilmavirta, Tuomas; Schmidt-Thome, Kaisa

Monipuolinen Portland : Maailman parhaat kaupungit - kolmannen kurssin raportti

Julkaistu: 25/04/2018

Document Version

Publisher's PDF, also known as Version of record

Please cite the original version:

Ilmavirta, T., & Schmidt-Thome, K. (Toimittajat) (2018). *Monipuolinen Portland : Maailman parhaat kaupungit - kolmannen kurssin raportti*. Urbanismisäätiö. http://kuntasaatio.fi/wp-content/uploads/2018/04/Monipuolinen_Portland.pdf

---

This material is protected by copyright and other intellectual property rights, and duplication or sale of all or part of any of the repository collections is not permitted, except that material may be duplicated by you for your research use or educational purposes in electronic or print form. You must obtain permission for any other use. Electronic or print copies may not be offered, whether for sale or otherwise to anyone who is not an authorised user.

MONI

PUOLI

NEN

PORT

LAND

MONIPUOLINEN PORTLAND

**MAAILMAN PARHAAT KAUPUNGIT
– KOLMANNEN KURSSIN RAPORTTI**

Toim. Tuomas Ilmavirta & Kaisa Schmidt-Thomé

Urbanismisäätiö

Toimittaneet:
Tuomas Ilmavirta & Kaisa Schmidt-Thomé

Graafinen suunnittelu: Julia Sand / Agenda Helsinki

ISBN 978-952-94-0399-8 (sid.)
ISBN 978-952-94-0398-1 (PDF)

Unigrafia Oy
Helsinki 2018

SISÄLLYSLUETTELO

1. JOHDANTO	5
2. PORTLAND ARJEN NÄKÖKULMASTA	19
Yhteisöllisyys voimavarana	22
<i>Redd on Salmon – ruokakulttuuria ja lähiruokaa ekologisesti</i>	<i>24</i>
Liikkuminen	26
Portlandissa asuminen on kallista, mutta halvempaa kuin San Franciscossa	31
Monimuotoisuudesta ja rohkeudesta mallia Suomeen?	34
<i>Verstaskulttuurin keidas ADX</i>	<i>36</i>
<i>Portland – vuorten, meren, pienpanimoiden ja skeittauksen kaupunki</i>	<i>38</i>
3. URBAANI UUSIUTUMISKYKY	29
Elinkeinorakenteen monipuolisuus on riskien hajauttamista	30
Tiivis kaupunkirakenne luo joustoa ja elävyyttä	35
<i>Lyhyet ja joustavat korttelit uusiutumisen tukena</i>	<i>36</i>
Kasvu tukeutuu joukkoliikenteeseen	42
<i>Prosper Portland – kohti tasa-arvoisempaa kaupunkikehittämistä?</i>	<i>44</i>
<i>We Build Green Cities</i>	<i>46</i>
4. HALLINNON ROOLI PORTLANDISSA	49
Portlandin hallintomalli	50
Katsaus Portlandin kehitykseen hallinnon näkökulmasta	54
<i>Urban Growth Boundary – kasvun raja ja maankäytön suunnittelu portlandissa</i>	<i>56</i>
Yhteistyö ja osallistaminen avaimina	58
Urban Growth Boundary ja kasvun hallinta	62
Hyvät kaupungit eivät synny sattumalta	66
<i>Kaupunkiseutujen maankäytön ohjaus Suomessa - esimerkkinä Tampereen kaupunkiseutu</i>	<i>69</i>
5. SOSIAALINEN EHEYS	71
Vauras kaupunki ja suuret tuloerot	72
Alueelliset erot	74
Ongelmana asumiskustannusten nousu	76
Gentrifikaatio	78
Politiikkakeinot	80
Asuntopolitiikka	81
<i>Kaupunkiuudistus Portlandissa - Möröstä hyväksi haltijattareksi?</i>	<i>84</i>
Koulujen merkitys	86
Asukastoiminta	87
Sosiaalisen eheyden ja taloudellisen kasvun suhde	89
<i>Eriarvoistuminen koettelee yhdysvaltalaiskaupunkeja – kohtuuhintainen asuminen kortilla?</i>	<i>90</i>
6. LOPUKSI	93
Lähteet	96

Kuva: Steven Morgan

1. JOHDANTO

ELÄMME NOPEAN kaupungistumisen aikaa. Suurimmat kaupungit kasvavat ja haja-asutusseudut painivat kutistumisen haasteiden parissa niin maailmalla kuin Suomessa. Työpaikat keskittyvät suuriin kaupunkeihin, ja Suomessakin kulttuuri on muuttumassa kaupunkiasumista suosivaan suuntaan: lapsiperheet jäävätkin keskustaan kehyskuntiin muuttamisen sijaan ja yhä useampi nuoripari tai sinkku valitsee asuinpaikakseen kantakaupungin. Myös eläkeläiset hakeutuvat kaupunkien palvelujen lähelle. Pääkaupunkiseudulle rakennetaan asuinalueita ennätystahtia, ja keskustan kaupunkiuudistusalueille rakentuvat asuintornithuimine neliöhintoineen vain alleviivaavat urbanismin trendiä. Määrä ei kuitenkaan korvaa laatua. Kaupunkielämän laatu määrittää oleellisesti arkemme sujuvuutta, ja nyt rakennettava kaupunki luo puitteet elämällemme vuosikymmeniksi eteenpäin. Keskustelu urbanismista ja Suomen kaupunkipolitiikasta on ollut vilkasta viime aikoina, ja se onkin erityisen tärkeää juuri nyt. Kaupunkipolitiikalla voidaan vaikuttaa merkittävästi niin taloudellisiin,

sosiaalisiin kuin ekologisiin kysymyksiin – pienilläkin muutoksilla voidaan saavuttaa suuria parannuksia.

Taloudellinen uudistuminen, sosiaalinen eheys sekä arjen sujuvuus ponnistavat osaltaan kaupungeista. Mutta urbanismi on myös kaupungeissa asumisen arkisia kulttuureita: sosiaalista vuorovaikutusta, virkistytymistä, laadukasta julkista tilaa, kaupunginosatoimintaa, mahdollisuutta osallistua asuinympäristönsä muovaamiseen. Kaupungit ja niiden tarjoamien elinympäristöjen laatu linkittyvät vahvasti myös talouteen, yritysten kilpailukykyyn ja kaupunkien vetovoimaan. Näin myös kaupunkien maine muodostuu yhdeksi kilpailuvaltiksi houkuteltaessa uusia asukkaita ja investointeja. Erityisen näkyvää tämä on Yhdysvalloissa, jossa muutokset sekä kaupunkien sisällä että niiden välillä ovat nopeampia kuin Euroopassa – sekä työpaikat että työntekijät ovat valmiita muuttamaan menestyksen perässä huomattavasti herkemmin kuin Suomessa; ja toisaalta vaihtoehtoisia asuinpaikkoja riittää. Julkisten turvaverkkojen ollessa minimaaliset, talou-

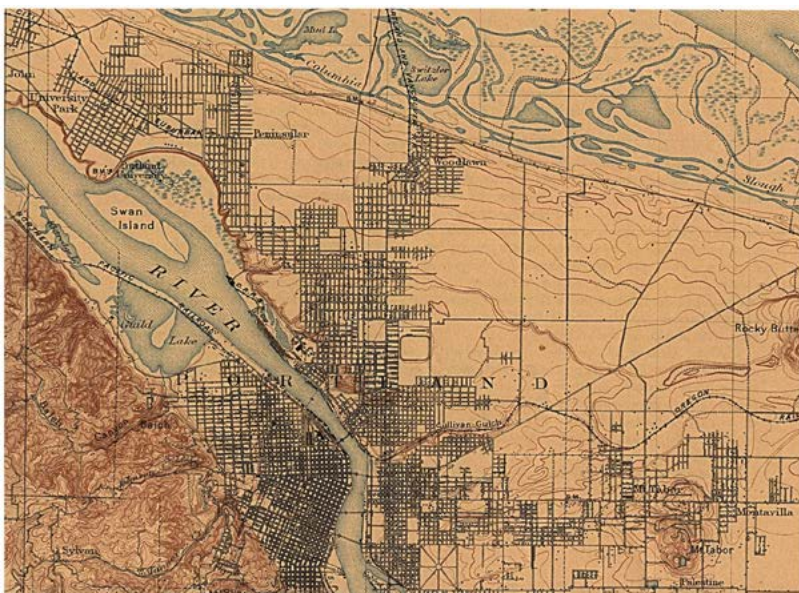
den heilahtelut sekä kulttuuriset muutokset muovaavat kaupunkeja jatkuvasti. Kaupunkien sisällä kulutusvalinnat, trendit ja asumistoiheet muokkaavat kaupunginosia ja muuttavat talouden painopistettä alueelta toiselle. Monissa amerikkalaiskaupungeissa 1900-luvun puolivälissä lähiöihin kadonnut keskiluokka palaa kaupunkien keskustoihin, ja ostovoima sen mukana. USA:ssa niin gentrifikaatio kuin slummiutuminen ovatkin arkipäivää. Siinä missä Detroit toimii esimerkkinä yksipuolisen elinkeinorakenteen varaan rakentuneen kaupungin romahtamisesta, voi Portlandin nostaa esimerkiksi hi-tech-firmojen, luontoarvojen kunnioittamisen ja yhteisöllisyyden varaan rakentuvasta menestystarinasta.

URBANISMISÄÄTIÖ ON Kuntaliiton hallinnoima, vuoden 2018 alusta uuteen Kuntasäätiöön yhdistetty säätiö, jonka tar-

koituksena on lisätä kaupunkimaisuuden ymmärrystä yhteiskunnallisessa keskustelussa, ja nyt kolmatta kertaa järjestetty ”Maailman parhaat kaupungit” -kurssi pyrkii edistämään tätä tavoitetta. Kurssin ytimen muodostaa hyvin valmisteltu ja pohjustettu opintomatka, jonka pohjalta perehdytään kaupunkien kehittämisen kannalta merkittäviin kysymyksiin ja pohditaan suomalaisten kaupunkien tulevaisuutta. Järjestyksessä kolmas kurssi suuntautui Portlandiin, Yhdysvaltoihin. Länsirannikolla Oregonin osavaltiossa sijaitseva Portland on vetovoimainen ja monipuolinen yliopisto- ja satamakaupunki sekä teknologiateollisuuden keskus. Asukasluvultaan kaupunki on Helsingin kokoluokkaa. Portland nousee usein esiin maailman viihtyisimpiä kaupunkeja kartoittavilla listoilla ja sitä pidetään monin tavoin erinomaisena esimerkkinä kaupunkisuunnittelun ja -politiikan onnistumisesta. Monet yhdysvaltalaiskaupungit ovat pahamaineisen autoriippuvaisia ja

Kasvavan Portlandin kaupunkirakennetta

rakenteeltaan hajautuneita, mutta Portland on valinnut toisenlaisen tien: kaupunki satsaa rohkeasti vihreään teknologiaan, julkiseen liikenteeseen, pyöräilyyn sekä käveltävyyteen, ja tuloksena onkin ollut tiivis ja eheä kaupunkirakenne ja vetovoimainen kaupunkiympäristö. "We're reinventing ourselves as a very urban place by incorporating the natural environment, transportation, parks and neighborhoods", kiteyttää kaupungin muutosta Portlandin entinen kaupunkisuunnittelujohtaja Gil Kelley¹.

Kurssin kohdetta valittaessa kuunteelimme suomalaista kaupunkikenttää herkillä korvalla. Muun muassa aiempien kutsukurssien osallistujien kanssa tunnustelttiin, mistä päin tuulee: mitkä teemat puhuttavat ja minkälaisella otteella suomalaiskaupunkien haasteisiin pitäisi tarttua. Päällimmäiseksi teemaksi nousi hieman yllättäen asenne. Suomen kaupunkikehittämiseen kaivataan rohkeutta ja ennak-

koluulottomuutta. Myös kaupunkien taloudellisen menestyksen ja kiinnostavan elinympäristön yhteydet puhuttavat suomalaisten kaupunkien kehittäjiä. Hakeutuuko osaava työvoima elinkeinoelämältään dynaamisiin keskuksiin vai syntykö elinvoimainen yritystoiminta puitteisiin, joissa on miellyttävä elää arkea ja viettää vapaa-aikaa? Mikä on julkisen ja yksityisen sektorin sekä kansalaisyhteiskunnan rooli houkuttelevan urbanismin luomisessa? Mitkä ovat toimiviksi todettuja hallinnollisia käytäntöjä?

Portland tarjosi aineksia pohtia muun muassa näitä kysymyksiä. Kaupunki on niittänyt mainetta edistyksekkään hallinnon ja kunnianhimoisen yhdyskuntasuunnittelun lisäksi myös ympäristötietoisuudellaan, innovaatiokulttuurillaan, monipuolisella työpaikkarakenteellaan sekä nuoria osaajia houkuttelevalla rennolla kaupunkikulttuurillaan. Tätä puolta kaupungissa edustaa esimerkiksi eloisa ruokakulttuuri lukuisine pienpanimoineen.

1

CBS News 2000.

Kuva: Katsa Schmidt-Thomé

Kaupungin epävirallinen motto kuuluu-kin "Keep Portland Weird". Monipuolisesta kaupunkielämästä kielivä iskulause kertoo myös vireästä ja ennakkoluulottomasta otteesta kaupungin kehittämiseen – niin hallintoa, liike-elämää kuin kaupungissa aktiivisia kansalaisliikkeitä leimaa "can do"-mentaliteetti.

PORTLAND ON Oregonin osavaltion suurin kaupunki ja se sijaitsee Yhdysvaltain luoteisnurkassa Willamette ja Columbia -jokien risteyskohdassa. Matkaa Tynnelille Valtamerelle on 150 kilometriä, ja sisämaan puolella 80 kilometrin päässä kohoaa Kaskadivuoristo, lähimpänä huippunaan 3 500 metrin korkeuteen yltävä Mt. Hood. Anglo-amerikkalaiset uudisraivaajat perustivat Portlandin 1800-luvun puolivälissä, ja kaupunki on ollut alusta saakka riippuvainen kaupankäynnistä. Suotuisa sijainti jokien risteyksessä linkitti Portlandin ympäröivään maaseutuun ja kaupungista muodostui nopeasti vilkas kauppa-

paikka. 1800-luvun lopun kultakuume toi asiakkaita, rautatieyhteys (1883) vahvisti vientiä, ja Portland kasvoikin nopeasti vuosisadan vaihteessa. Kaupungin väkiluku yli kymmenkertaistui vuosien 1880 (17 000 asukasta) ja 1910 (200 000) välillä.²

Ensimmäisen maailmansodan jälkeen teollinen tuotanto vahvistui. Suurin työllistäjä oli sotalaivateollisuus liittovaltion valittua Portlandin tämän tuotannonalan keskuspaikaksi. Telakat työllistivät parhaimmillaan 130 000 työntekijää vuonna 1943. Toisen maailmansodan loputtua laivojen tuotanto jatkui, mutta rauhan ajan kysyntä ei mahdollistanut kasvun jatkumista – toisin kuin läheisessä Seattlessa, jonka liittovaltio oli valinnut sota-aikana lentokoneteollisuuden keskuksesi. Seattle pääsi nauttimaan ilmailualan noususta 1900-luvun loppupuolella.³

1970-luvulle tultaessa Portlandista oli muodostunut keskikokoinen ja hivenen syrjäinen teollisuus- ja kauppakaupunki – "nothing to write home about", kuten kaupunkihistorioitsija Carl Abbott tuon ajan

2

Gibson & Abbott 2002, 425.

3

Ibid.

1960-luvun kansalaisaktivismin ansiosta joenvartta myötäilee nykyään puisto, ei moottoritie.

Portlandia kuvailee. Vuonna 1972 paikallinen journalisti Neal Peirce puolestaan kirjoitti: "Jos jollain kaupungilla, niin Portlandilla, on halu pitää asiat ennallaan, se on hiljaisen varallisuuden, pidättyväisen kulttuurin ja varovaisen politiikan kaupunki." ⁴

Merkittävä käänne oli kuitenkin tapahtumassa. 1970, -80 ja -90-lukujen aikana Portland tuli tunnetuksi innovatiivisista kestävästä kehityksestä, kasvun hallinnan ja kaupunkiuudistuksen politiikoistaan: rapautuvia kaupunginosia kunnostettiin asukaslähtöisesti, kaupunkiin rakennettiin raitiotieverkosto, taantuvasta downtownista suunniteltiin elävää kävelykeskustaa, uusien asuinalueiden rakentamista ohjattiin raideliikenteen varrelle, kaupunkirakenteen hallitsematonta kasvua rajoitettiin Urban Growth Boundary -politiikalla, jne. Kaupungin kehittämiss politiikka poikkesi merkittävästi tuon ajan amerikkalaisista verrokkikaupungeista ja oli innovatiivista kansainvälisestikin tarkasteltuna. Mitkä tekijät ovat taustalla Portlandin kehityksessä?

Ensimmäiset askeleet muutoksessa otettiin 1960-luvun lopulla, kun Vietnamin sodan pitkittymiseen turhautuneet kes-

kiluokkaiset aktivistit käänsivät katseensa omaan lähiympäristöönsä ja suuntasivat ajan henkeä huokuneen muutosenergiansa paikallisiin kysymyksiin – erityisesti naapurustojen suojelemiseen tuhoavalta ja kokonaisvaltaiselta kaupunkiuudistukselta. Lisäksi protestit kohdistuivat ajalle tyypillisiin suurusuuntaisiin, vanhaa rakennuskantaa tieltään jyrääviin liikennehankkeisiin. Samaan aikaan myös The Model Cities -ohjelma koulutti afrikkalaisamerikkalaisia yhteisöjä ottamaan vahvempaa toimijuutta omissa kaupunginosissaan. Portlandiin syntyi verrattain nopeasti vahva kansalaisyhteiskunta, joka otti aktiivisesti osaa kaupungin suunnitteluun ja kehittämiseen sekä luonnonsuojeluun.

Kaupunkisuunnittelun näkökulmasta yksi ratkaisevista käännteistä Portlandin politiikassa tapahtui vuonna 1972, kun uusi Downtown Plan vahvistettiin. Portlandin keskusta kärsi tyypillisen jälkiteolliseen aikaan siirtyvän kaupungin haasteista: infrastruktuuri rapautui, sosiaaliset ongelmat kasaantuivat keskustan läheisiin kaupunginosiin ja lisäksi uusi kaupungin ulkopuolelle rakennettu ostoskeskus uhkasi tyhjentää keskustan kaupat.

Uutta keskustasuunnitelmaa työstettiin laajassa yhteistyössä alueen toimijoiden, kiinteistönomistajien, asukasorganisaatioiden ja muiden kansalaisjärjestöjen sekä kaupungin kaavoittajien kesken. Aiemmin osaongelmina käsitellyt kysymykset paketoitiin nyt yhteen kauaskantoiseen ratkaisuun, joka pyrki vastaamaan moniin kaupunkia jo vuosikausia vaivanneisiin haasteisiin. Kaava perustui saavutettavuuden ja julkisten liikenneyhteyksien parantamiseen ja kuvasi eri osapuolien saavuttamat hyödyt ja uhraukset osana kokonaisratkaisua.⁵

Eräs tärkeä elementti suunnitelmien legitimitettiin kannalta oli keskustan liike-elämän sekä vanhempien, keskustan lähistöllä sijaitsevien, asuinalueiden asukkaiden liittouma. Keskustan rapautuessa, myös läheiset naapurustot olivat vaarassa ajautua sosiaalisten ongelmien kierteseen. Tyypillisesti tällainen asetelma oli amerikkalaisissa kaupungeissa nähty nollasummapelinä, jossa liike-elämä ja asukkaat taistelevat samoista niukoista resursseista. Portlandis-

sa asiaa kuitenkin lähestyttiin eri tavalla. Asukasjärjestöjen intressejä fasilitoimaan perustettiin Office of Neighborhood Association (nykyään Office of Neighborhood Involvement – ONI), joka onnistui osoittamaan toimijoiden yhteiset intressit. Suunnitelmien tavoitteena ollut tiiviimpi kaupunkirakenne ja parempi julkinen liikenne muun muassa loivat saavutettavammät työmarkkinat, paransivat ilmanlaatua, kohottivat vanhojen naapurustojen profiilia ja houkuttelevuutta sekä helpottivat työntekijöiden ja shoppailijoiden pääsyä keskustaan. Kun ymmärrettiin, että kaikki osapuolet voivat hyötyä uudistuksista, oli eri intressiryhmien ja toimijoiden myös helpompi sitoutua kompromisseihin. Nimenomaan laaja-alainen valmistelu ja yhteistyö sekä eri osapuolten näkökantojen tuominen mukaan prosessiin vaikuttaisi olleen ratkaiseva tekijä yleisestä ajan hengestä poikenneen kaavan hyväksymisessä.

Portlandin poikkeavalla kehityksellä USA:n muihin kaupunkeihin verrattuna on muitakin taustatekijöitä. Yhdysvaltain osavaltiot ovat suhteellisen itsenäisiä ja vapai-

ta säätämään oman alueensa kehityksestä, liitovaltio ei ohjaa tiukasti aluekehitystä tai maankäyttöä. Tätä valtaa ovat esimerkiksi Oregonin osavaltion elimet käyttäneet kestävän kaupunkikehityksen hyväksi – Oregon on Yhdysvaltain ainoa osavaltio, jonka lainsäädäntö mahdollistaa kuntarajat ylittävän suunnitteluorganisaation luomisen. Seudullinen suunnittelutyökalu Urban Growth Boundary (kts. luku 4) on ollut isossa roolissa eheän kaupunkirakenteen luomisessa Portlandiin. Amerikkalaisittain poikkeuksellisen tiivis kaupunkirakenne on mahdollistanut muun muassa verrattain hyvän julkisen liikenteen järjestelmän luomisen (kts luku 2). Tiivistämiseen tähtäävä maankäyttö tukee myös vanhojen teollisuus- ja logistiikka-alueiden toimintaa eliminoimalla uudelleensijoittumisen vaihtoehtoja. Näin tuetaan työpaikkojen säilymistä keskusta-alueella ja pystytään helpottamaan erityisesti monia amerikkalaiskaupunkeja vaivaavaa työmatkaongelmaa, joka pahenee asuin- ja työpaikka-alueiden eriytyessä kauas toisistaan.⁶ Lisäksi vanhat teollisuusalueet ovat tarjon-

neet oivia toimitiloja ”artesaaniteollisuuden” ja luovan tietotyön yrityksille. Nämä alueet ovatkin olleet Portlandin taloudellisen ja kulttuurisen uusiutumisen kannalta oleellisia (kts tarkemmin luku 3). Kolmanneksi, kasvun rajoittaminen on vahvistanut kaupunkimaiselta rakenteelta säästyneitä alueita: Portlandin lähistöllä on vireää maataloutta sekä runsaasti virkistätymisalueita.

Liberaali ja vapaamielinen politiikka on osaltaan mahdollistanut kaupungin ympäristötietoisien kehittämisen. Portlandin kaupungin ja metropolialueen kehityksen yhteydessä mainitaankin useita vahvoja poliittisia johtajia, jotka ovat saaneet kaupunkilaisilta tuen uudistuksilleen. Esimerkiksi Oregonin kuvernööri Tom McCall nousee aktiivisena henkilönä esiin 60–70-luvun taitteen johtajista. Hän painotti paremman sosiaalisen, taloudellisen ja elinympäristön merkitystä kaupungin kehitykselle; kaupunkilaisten elämänlaadun kannalta hän nosti merkittäviksi tekijöiksi verotuksen oikeudenmukaisuuden, asuntojen koon, veden ja ilman puhtauden sekä tukea tarvitsevien auttamisen.

“Quality of life is the sum total of the fairness of our tax structure; the caliber of our homes; the cleanliness of our air and water; and the provision of affirmative assistance to those who cannot assist themselves. True quality is absent if we allow social suffering to abide in an otherwise pristine environment.” –Tom McCall.⁷

Portlandin yliopiston kaupunkisuunnittelun professori Ethan Seltzer puolestaan nostaa yhdeksi merkittävimmistä tekijöistä Portlandin kaupunkikehittämisen taustalla julkisen keskustelun, joka samalla tuotti ymmärrystä Portlandin ja portlandilaisten identiteetistä sekä rakensi pohjan laajemmalle poliittiselle keskustelulle – vielä nykyäänkin vahvalle osallistuvalla kansalaiskulttuurille. Seltzerin mukaan poliitikot keskittyivät ihmisiin, osallistamiseen ja keskusteluun eivätkä rakenteisiin ja yksittäisiin projekteihin. Seltzer kiteyttääkin: “No grand plan, but a grand discussion.”⁸

Eräs kiinnostava piirre on Portlandin toimintakulttuuri. Julkisen ja yksityisen sektorin raja on hyvin huokoinen. Usein se on

suorastaan hämärtynyt, sillä monet suuret infra- ja kaupunkirakentamisprojektit toteutetaan kumppanuushankkeina (public-private partnership), joissa pankit, rakennuttajat ja kiinteistökehittäjät ja paikallishallinto palveluntarjoajineen ovat kaikki sopimusosapuolia. Toisaalta järjestöjen ja kansalaisliikkeiden kentällä on paljon ammattimaista toimintaa, joka ei tavoittele voittoa mutta tuottaa paljon sellaista yhteistä hyvää, johon amerikkalaisen julkisen sektorin resurssit ja toimivalta eivät ylettyisi. Etenkin kohtuuhintaisen asumisen tarjonta olisi heikoissa kantimissa ilman kolmatta sektoria. Lisäksi yksityisellä sektorilla on not for profit -periaatetta noudattavia toimijoita, jotka kannaavat voittonsa hyväntekeväisyyteen tai “yhteisön kehittämiseen”, esimerkiksi kaupunginosansa palvelujen parantamiseen.

Vaikka ventiin suuntautuvassa valmistavassa teollisuudessa Portlandin painopiste onkin muuttunut viime vuosikymmeninä, iso osa seudun työpaikoista on silti edelleen kiinni entisessä. Portland on yhä liikenteen, kaupan ja logistiikan keskeinen solmukohta, joka palvelee paitsi Oregonia myös laa-

joja alueita Idahon ja Washingtonin osavaltioissa.⁹ Vientisatamien kautta kulkee etenkin puutuotteita, mineraaleja, elektroniikkaa ja maataloustuotteita. Tuontina Portlandin kautta kuljetetaan muun muassa polttoaineita ja autoja. 1990-luvulla voimissaan olleesta metallituotteiden valmistuksesta siirryttiin ensin kohti elektroniikkaa ja IT-tuotteita sekä nyttemmin tietotekniikkapalveluja. Kaupungin talouteen on noussut myös uusia kivijalkoja, kuten vahva korkean teknologian yritysten klusteri ja tämän osana puhtaiden teknologioiden yrityksiä, sekä lääketieteen tutkimuksen kaupallistamisen ympärille syntynyt start up -klusteri. Lisäksi kaupungin paikallistaloutta tukee “artesaaniliiketoiminta” – pienyrityttöisyyteen ja laadukkaisiin, yksilöllisiin tuotteisiin perustuva yritysryhmittäisyys.

9

Gibson & Abbott 2002, 428; Muro et al. 2016.

ENNAKKOLUULOTTOMUUDEN, uudistamisen ja yhteistyön henki elää edelleen vahvana Portlandissa. Kaupungin identiteetti tuntuu perustuvan yhtäältä alueen luonnon ja sen ympärille rakentuvan virkistämisen varaan rakentuvaan “luoteisrannikkolaisuuteen” sekä toisaalta vahvaan paikalliseen vaikuttamiseen ja yhteisöllisyyteen. Kiinnostavasti luonnonsuojelusta näyttää 70-luvulla muodostuneen poliittiset ja sosiaaliset rajat ylittävä kysymys, joka vielä nykyäänkin yhdistää portlandilaisia ja osataan ohjata kaupungin kehittämistä. Luonnonympäristön vaalimisen nimissä tehdään kompromisseja ja sen ympärille on kehittynyt myös monipuolista liiketoimintaa: niin urheilu- ja ulkoiluvälinemarkkinoiden kuin

Kuva: Tuomas Ilmavirta

Paikallisidentiteetti elää Portlandissa vahvana.

⁷ Oregon Historical Society.
⁸ Seltzer 2017.

vihreän teknologian yrityksillä on vahva jalansija kaupungissa.

Portland on mielenkiintoinen yhdistelmä mennyttä ja tulevaa. Yhdestä vinkkelistä kaupunki vaikuttaa varsin perinteiseltä teollisuus- ja kauppakaupungilta, toisesta näkökulmasta Portland on edelläkävijä niin kestäväen kasvun luomisessa kuin korkean teknologian ja uuden talouden edellytysten kehittämisessä. Kaupungin politiikka on ollut rohkeaa ja edistysellistä, mutta toisaalta laajojen teollisuusalueiden suojelu olisi parikymmentä vuotta sitten leimattu menneisyydessä roikkumiseksi. Sekä rasakas että kevyempi teollisuus ja niille varatut keskeiset kaupunkialueet ovat kuitenkin tärkeä osa Portlandin nykyistä luonnetta. Niiden luoma elinkeinorakenteen kerroksellisuus tarjoaa sekä joustavuutta että mahdollisuuden reagoida ulkoisiin muutoksiin, mutta estää myös osaltaan kaupungin sosiaalista jakautumista.

Tähän ilmiöön on havahtunut myös vahvana luovan talouden puolestapuhujana tunnetuksi tullut kaupunkitaloustieteilijä Richard Florida, joka tuoreimmassa kirjassaan nostaa kaupunkien suurimmaksi haasteeksi sosiaalisen polarisoitumisen

estämisen ja sosiaalisesti kestäväen kasvun luomisen, ”inklusiivisen vaurauden”. Lääkekeksi Florida tarjoaa korkean teknologian työpaikkojen lisäksi vahvaa taloudellista keskiporrasta. Hi-tech, tietotyö ja jalostava tuotanto ovat edelleen tärkeitä kaupunkien kasvun kannalta, mutta – niin taloudellisen kuin sosiaalisen kestävyysnäkökulmasta – myös keskiportaan työpaikkojen merkitys on erityisen suuri, Florida kirjoittaa.¹⁰ Hän jakaa kategoriaan kolmeen osaan ja näkee, että sosiaalisen eheyden kannalta oleellista on panostaa keskitason koulutusta edellyttäviin viennin luoviin työpaikkoihin niin sanotuilla edistyneillä tuotannonaloilla,¹¹ keskitason koulutusta edellyttäviin paikallistalouden työpaikkoihin, kuten rakentaminen ja logistiikka, sekä matalan koulutuksen paikallista palvelutaloutta tukeviin työpaikkoihin. Tilastoaineisto Amerikasta viime vuosilta osoittaa, että vain ne kaupungit joissa on vahva keskiportaan talous, ovat onnistuneet kasvamaan sosiaalisen eriarvon kasvamatta.¹²

Portlandin kestäväen kasvun ja uusi-

¹⁰ Florida 2017.

¹¹ Muro, et al. 2016.

¹² Shearer & Berube 2017.

tumisen menestystarinaa sisältyy myös sarja jännitteitä, joihin perehdytään tarkemmin julkaisumme muissa luvuissa. Suurin osa niistä liittyy kaupungin kasvukipuihin: miten vältetään se, ettei kaupunki käy liian kalliiksi elää ja asua. Yhteisöllisyyden korostuminen nostaa esiin kysymyksen siitä, kenen ehdoilla yhteisöt määritellään. Ketkä rajautuvat ulkopuolelle? Miten estetään se, että kasvavan ja kasvautuvan kasvun toiset jäävät osattomiksi? Entä miten kaupunkiseutu pidetään fyysisesti koossa?

MAAILMAN PARHAAT kaupungit -kursilaiset käsittelivät Suomen kehittämisen tarpeita ja Portlandin ajankohtaisia kysymyksiä ja kiinnostavia esimerkkejä opintomatkan lisäksi kolmessa seminaarissa. Tämä julkaisu esittelee kurssin työskentelyn antia ja tuo suomalaiseen kaupunkikeskusteluun näkemyksiä ja avauksia Portlandista – erityisesti sen urbanismista sekä hallinnon ja kehittämisen käytännöistä. Mielenkiintoisimpia esimerkkejä on nostettu esille omille aukeamilleen. Syventäviä

tietoiskuja ja kurssin osallistujien pohdintoja opintomatkan kokemuksista on taitettu leipätekstin oheen.

Kirjan tekstit ovat kirjoittaneet kurssin osallistajat, jotka tarkastelivat Portlandia löyhästi teemoittain. Reija Linnamaa, Päivi Nurminen ja Kari Savolainen keskittyivät hallintokysymyksiin; kaupunkien uudistumiskykyä tarkastelivat Jari Koskinen, Kimmo Kurunmäki, Henrik Lönnqvist ja Pekka Sundman; sosiaalisen eheyden teemaan paneutuivat Kauko Aronen sekä Sirpa Lähti-Hyvönen, ja arjen laadun kysymyksiä pohtivat Juha Kostinen, Markus Laine sekä Heli Leinonkoski. Lisäksi kirjaan ovat kirjoittaneet kurssin fasilitaattorit Kaisa Schmidt-Thomé ja Tuomas Ilmavirta, jotka ovat myös julkaisun toimittajat. Sisällöstä vastaa koko kirjoittajajoukko, vastuu mahdollisista virheistä kuuluu toimittajille.

Toivomme, että julkaisu inspiroi suomalaisten kaupunkien kehittäjiä ennakkoluulottomaan yhteistyöhön ja rohkeaan otteeseen sekä tuo virikkeitä keskustelulle suomalaisesta urbanismista.

2. PORTLAND ARJEN NÄKÖKULMASTA

PORTLAND HUOKUU urbaania luovuutta, yrittäjyyttä ja ympäristömyönteisyyttä. Rento elämäntyyli houkuttelee kaupunkiin koulutettuja nuoria aikuisia erityisesti itärannikolta ja Kaliforniasta kiireettömämmän arjen ja paremman elämänlaadun perässä. Amerikkalaisittain poikkeuksellinen kaupunki panostaa kaupunkisuunnitteluunsa ympäristöystävällisiin ratkaisuihin, kuten tiiviiseen kaupunkirakenteeseen sekä sujuvaan joukko- ja kevyeen liikenteeseen. Yhtenä Portlandin vahvuutena on maantieteellinen sijainti USA:n länsirannikolla Tyynenmeren ja Cascade-vuoriston välissä, mikä tarjoaa erinomaiset ulkoilumahdollisuudet noin tunnin matkan päässä kaupungista. Vaikka kaupunki onkin varsin sateinen, harrastusmahdollisuuksien monimuotoisuus vaellusmetsineen, laskettelurinteineen ja surffausrantoinen on verstaansa vailla.

Asukasmäärältään Portland (n. 640 000 as.)¹ on lähes Helsingin kokoinen. Portlandin metropolialue on kuitenkin selväs-

ti Helsingin seutua suurempi, siellä asuu 2 400 000 ihmistä.² Portlandilla on kaupunkina vahva brändi. Kaupunki tunnetaan paitsi vihreydestään myös ruutupaitaisista ja pitkäpartaisista hipstereistään. Sanotaan, että hipsterikulttuuri on syntyisin Portlandista. Hipsteriys yhdistetään yksilöllisyyteen sekä valtavirrasta poikkeavan muodin, ruuan ja harrastusten suosimiseen.

Pienyrittäjyys ja artesaanikulttuuri kuostavat Portlandissa. Kaupunkiin muuttavat koulutetut nuoret perustavat matalalla kynnyksellä yrityksiä. Muovisen kerskakulttuurin sijaan panostetaan laatuun, jossa näkyy yksilöllisyys ja siitä ollaan valmiita maksamaan. Räätelöidyt polkupyörät ja skeittilaudat ovat tästä hyviä esimerkkejä.

Portland on kuuluisa laadukkaasta ja monimuotoisesta ruokakulttuuristaan. Korkeatasoista ruokaa saa niin ravintoloista, ruokarekoista kuin erityisistä food courteista, joissa yhdistyvät erilaiset ruokakulttuurit. Lähiruokaa ja luomuraaka-aineita arvostetaan. Esimerkiksi Ecotrust:n

Kuva: Tuomas Ilmavirta

Redd on Salmon Street -hanke yhdistää pienet ruokayrittäjät paikallisten tuottajien, viljelijöiden ja kalastajien kanssa tarjoamalla infrastruktuurin valmistuskeittiöineen ja kylmiöineen.

Ruoan ohella pienpanimoiden oluet, lähiviinitilojen viinit sekä kaupungin lukuisten pienten kahvipaahtimoiden kahvit tukevat Portlandin mainetta kulinarismin työssijana. Erityistä mainetta Portland on niittänyt pienpanimokulttuuristaan. Kaupunkia on kuvattu USA:n panimopääkaupungiksi ja Portlandissa on 100 000 asukasta kohti keskimäärin 11 pienpanimoa.³

Portland on paljolti sitä, mitä minkä tahansa kaupungin tulisi tavoitella: houkutteleva, eloisa ja luova. Kaupunki houkuttaa koulutettua nuorta työvoimaa elämänlaadullaan ja sitä kautta myös koulutettua työvoimaa tarvitsevia työnantajia. Kolikolla on myös toinen puolensa. Miten Portland pystyy kasvamaan hallitusti ja säilyttämään ainetlaatuutensa? Miten kaupunki pystyy huolehtimaan myös niiden elämänlaadus-

taan, jotka eivät pyöritä kahvipaahtimoa, työskentele Intelillä tai suuntaa viikonlopuksi merelle surffaamaan? Portlandilaiselle hengailulle ja letkeälle elämänmenolle irvaileva satiirinen tv-sarja Portlandia herättää myös aidosti kysymyksen siitä, kuka tekee yhteiskuntaa pystyssä pitävän, lisäarvoa tuottavan työn, jos valtavirtaus on vain "harrastaa" työntekoa. Pacific Standard -lehdessä⁴ käsitellään ilmiötä toisesta näkökulmasta. Lehden haastattelemien tutkijoiden mukaan Portland on "liian" vetovoimainen, kaikkia koulutettuja työntekijöitä ei pystytä työllistämään eikä palkkatason nousu pysy esimerkiksi Kalifornian palkkojen tahdissa.

4

Pacific Standard 2014.

1 US Census Bureau 2016b.

2 Census Reporter 2018.

3 Forbes 2016.

YHTEISÖLLISYYS VOIMAVARANA

PORTLANDIN HENKI muodostuu osaltaan vahvasta yhteisöllisyydestä, joka näkyy kaupungissa monella tapaa. Yhteiskunnalliset yritykset ja muut yhteisölliset toimintamallit ovat suosittuja, kaupungin ja erilaisten yhteisöjen vuorovaikutus on hyvin organisoitua ja aktiivisesti toimivia yhteisöjä syntyy paitsi asuinalueille myös harrastusten ja muiden yhteisten intressien pohjalta. Portlandin kaupungin asennetta yhteisöjä kohtaan kuvaa hyvin kaupungin nettisivuilla oleva lausahdus: "Never doubt that a small group of thoughtful, committed citizens can change the world. Indeed, it is the only thing that ever has." – Margaret Mead, US anthropologist (1901-1978).⁵

Kaupunki tunnistaa aktiivisten yhteisöjen hyödyn niin kaupungille kuin yhteisöille.

le itselleen. Yhteisöjen toimintaedellytyksiä halutaan tukea muun muassa järjestämällä yhteisöjen 'puhemiehille' koulutusta yhteisöjen johtamiseen ja hallinnointiin sekä kaupungin asioihin liittyen. Kun yhteisöillä on puhemiehet, jotka toimivat aktiivisesti vuorovaikutuksessa kaupungin kanssa, kaupunki saa viiveettä tiedon mahdollisista haasteista ja pystyy auttamaan yhteisöjä ajoissa.

Kaupungilla on maantieteellisin alueittain yhteisöille nimetyt palvelupisteet/ yhteyshenkilöt, jotka toimivat linkkinä kaupungin ja yhteisöjen välillä ja auttavat arjen asioissa. Vuoropuhelu kaupungin ja yhteisöjen välillä tuntuu olevan aidompaa ja välittömämpää kuin Suomessa, missä yhteisöt vaatimuksineen saatetaan kaupunkien hallinnossa kokea rasitteina eikä yhteistyökumppaneina.

PORTLANDISSA KOLMAS SEKTORI YHTEISÖINEEN ON KAUPUNGILLE AITO YHTEISTYÖKUMPPANI, JONKA KANSSA KÄYDÄÄN SYSTEMAATTISTA VUOROPUHELUA.

Portlandin kaupunki on tehnyt jopa ohjeistuksen, joka auttaa kaupunkilaisia toimimaan, kun haluaa vaikuttaa johonkin epäkohtaan tai edistää hyväksi kokemaansa asiaa.⁶

Kaupungin ohella myös useat yritykset kantavat huolta lähiyhteisöistään ja haluavat tukea niitä taloudellisesti. Yhteisöllisyys näkyy mainiosti esimerkiksi korjausrakentamiseen erikoistuneen ja varaosapankkina toimivan yhteiskunnallisen yrityksen Rebuilding Centerin sloganissa "Community is at the heart of our mission, materials are the means". Rebuilding Center tuo kierrätetyt rakennusmateriaalit kaikkien ulottuville tulotasosta riippumatta, järjestää koulutusta ja ilmaisia tilaisuuksia sekä tarjoaa nuorille ja työttömille harjoittelu- ja työpaikkoja. Yhteiskunnallisena yrityksenä se jakaa kaiken voittonsa eri muodoissa takaisin naapurustoon, jossa keskus toimii. Näin organisaatio juurtuu osaksi yhteisöä ja toiminta on poikkeuksellisen paikallista.

Portlandia Suomeen verrattaessa on otettava huomioon julkishallinnon huomattavan erilaiset roolit Suomessa ja Yh-

dysvalloissa. Monet asiat, jotka Yhdysvalloissa syntyvät aktiivisten yksilöiden ja yhteisön aloitteellisuuden tuloksena, ovat meillä usein julkisen toiminnan aluetta ainakin rahoituksen osalta, esimerkiksi vaikkapa työpajatoiminta tai erilaiset uuden yritystoiminnan kehittämispalvelut. Kääntäen, Yhdysvalloissa kolmas sektori joutuu myös kantamaan vastuuta esimerkiksi sosiaaliseen hyvinvointiin liittyvistä kysymyksistä julkisen sektorin kapeudesta johtuen. Hyväntekeväisyys ja yhteisöjen aktiivisuus ovatkin edellytyksiä järjestelmän toimivuudelle.

Yhdysvalloissa julkinen sektori ja kolmas sektori eivät kuitenkaan toimi toisistaan erillään, vaan Portlandissa kolmas sektori yhteisöineen on kaupungille aito yhteistyökumppani, jonka kanssa käydään systemaattista vuoropuhelua. Kaupunki pyrkii luomaan otolliset olosuhteet yhteistyölle ja kaupunginosien kehittämiselle, ei tekemään kaikkea itse. Tämä Kolmannen sektorin toimijoiden ja yhteisöjen tunnistaminen yhteistyökumppaniksi yrityselämän rinnalla on kynnyskysymys menestyvälle kaupungille myös Suomessa.

REDD ON SALMON – RUOKAKULTTUURIA JA LÄHIRUOKAA EKOLOGISESTI

MITEN TUKEA lähiruoan tuotantoa, ruuan ekologista jakelua sekä paikallisia pienyrittäjiä? Tähän kysymykseen pyrkii vastaamaan Redd on Salmon Street. Se on Ecotrust-säätiön rahoittama hanke, joka perustuu yksinkertaiseen ajatukseen Portlandin seudun lähiruokahubista. Lähialueilla toimivat ruoantuottajat – viljelijät, lihantuottajat ja kalastajat – voivat tuoda tuotteitaan yhteen paikkaan edelleen jaeltavaksi. Hanketta varten tehdyssä esiselvityksessä kävi ilmi, että niinkin yksinkertainen asia kuin kylmäsäilytystilojen puute on merkittävä este matalan kynnyksen ruuanjakelulle. Redd on Salmon tarjoaakin asiakkailleen isot kylmiötilat, ja samaan yhteyteen on syntynyt myös joukko hubin toimintaa tukevia yrityksiä. Yksi näistä on pyörälähettilä B-line Delivery, joka pyrkii vastaamaan toiseen kestävä kehityksen haasteeseen: suhteellisten pienten ruokatoimitusten taloudellisesti kestävä jakeluun, niin sanottuun ”viimeisen mailin ongelmaan”.

Salmon on Redd sijaitsee otollisesti keskustan kupeessa Central East Siden pienteollisuusalueella, johon moni kasvava yritys on muuttanut viime vuosina. Yhä useammat niistä tilaavatkin ruokansa Reddin kautta tiloissa toimivilta yrityksiltä tai suoraan tuottajilta. Hubiin on syntynyt myös uusia ravintolapalveluita, kuten keittora-

vintola pyörillä, SoupCycle, tai ruokavaliosta ja terveellistä ruokaa hankalassa asemassa oleville lapsille tarjoava Food Corps. Asiakkaina on myös esimerkiksi ravintoloita ja julkisia laitoksia, kuten kouluja, päiväkoteja ja virastoja. Redd pyrkii yhdistämään ruoantuottajat – viljelijät, lihantuottajat ja kalastajat – jatkojalostajiin tai suoraan loppukäyttäjiin ja luomaan näin myös uusia yhteyksiä ruoka-alan toimijoiden välille.

Redd pyrkii olemaan jalostuneempi versio viime aikoina suosittuun kasvattaneista maatilatoimintoihin. Se tarjoaa Farmers' Marketeilla tuotteitaan myyneille yrittäjille ammattimaisemmat puitteet ruoanjakeluun ja mahdollisuuden kasvat-
taa toimintaansa. Ecotrustin varajohtaja Amanda Osborne kiteyttääkin: ”Farmers' markets helped us wake up, projects like the Redd will help us grow up.”¹

Yksinkertainen ja verrattain helposti toteutettava konsepti onnistuu ratkaisemaan monia haasteita sekä tukemaan paitsi lähialueen ruoantuottajia ja jatkojalostajia, myös vahvistamaan niin portlandilaista identiteettiä kuin paikallista ruokakulttuuria. ●

LIKKUMINEN

PÄINVASTOIN KUIN huomattava osa yhdysvaltalaisista kaupungeista, Portland ei ole vain autoilukaupunki, vaan pikemminkin parhaita eurooppalaisia ihanteita ilmentävä kestävä ja monimuotoisen liikkumisen kaupunki. Toki moottoriteitä on rakennettu ja autolla sinänsä voi liikkua melkein joka paikassa, mutta läheskään aina se ei ole helpointa tai miellyttävintä. On myös käynyt niin, että kerran uuteen moottoritiehen varatut rahat onkin päätetty käyttää uuden junayhteyden rakentamiseen.

Kaupunkia ympäröiville alueille on rakennettu säteittäinen lähijunaverkosto, joka yhdistää myös kansainvälisen lentokentän kaupungin keskustaan. Lähijunat ovat siistejä, mutta eivät erityisen nopeita. Verrattuna vaikkapa Helsingin seudun lähijuniin, ne ovat hieman kevytrakenteisempia. Kaupungin keskustassa ja sen lähiympäristössä kulkevat raitiovaunut, mutta ne

palvelevat lähinnä downtownin sisäistä liikkumista eivätkä niiden reitit yllä kaupungin reunamille. Kaupungin laita-alueille kuljetaan lähijunilla tai busseilla. Hyvästä julkisesta liikenteestä huolimatta, ruuhkia kuitenkin pidetään ongelmana – ainakin tietyissä osissa kaupunkia. Liikkumisella on Portlandissa, kuten missä tahansa muussakin kaupungissa, myös sosio-ekonominen ulottuvuutensa. Kaupunginosien välillä on suhteellisen suuria varallisuuseroja, jotka näkyvät myös liikkumisessa. Pääpiirteisään läntiset kaupunginosat ovat varakkaampia ja uudemmissa itäisissä lähiöissä asuu suhteessa enemmän pienituloisia. Vaikka julkinen liikenne kattaa melko laajasti koko kaupungin, ovat idän etäisemmät lähiöt selvästi heikommin saavutettavissa.

Portland on tiedostanut tämän ja kaupunki edistää ”complete neighborhoods” -konseptinsa puitteissa kaikkien

kaupunginosien tasa-arvoisuuden ja palvelujen kehittämistä. Tällä viitataan kaupunginosaan, jossa päivittäiset palvelut saavutetaan turvallisesti ja vaivattomasti. Complete neighborhood -kokonaisuuteen luetaan lisäksi esimerkiksi asuntotarjonnan monimuotoisuus, laadukkaat julkiset koulut, virkistysalueet, julkiset tilat sekä kohtuuhintainen ja kattava julkinen liikenne. Erityisesti panostetaan ihmislähtöiseen mittakaavaan – pyritään rakentamaan käveltävää ja pyöräiltävää kaupunkia, joka palvelee kaikenikäisiä asukkaita.

Yksi käytössä olevista mittareista on 20 minute neighborhood -konsepti, joka mittaa palvelujen saavutettavuutta; kaikki arjen perustarpeet pitäisi olla saavutettavissa 20 minuutissa.⁷

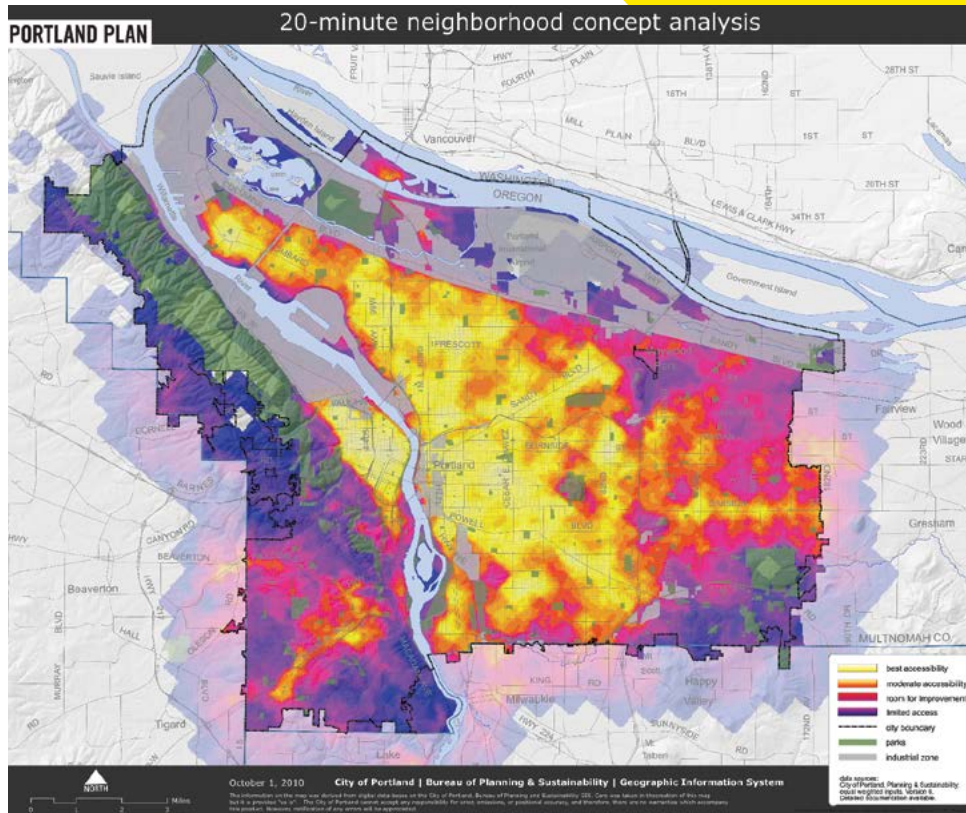
Yleisesti joukkoliikenteen kulkutapa-

**ERITYISESTI
PANOSTETAAN
IHMISLÄHTÖISEEN
MITTAKAAVAAN –
PYRITÄÄN RAKENTAMAAN
KÄVELTÄVÄÄ JA
PYÖRÄILTÄVÄÄ
KAUPUNKIA, JOKA
PALVELEE KAIKENIKÄISIÄ
ASUKKAITA.**

Kuva: City of Portland

Kaupunkisuunnittelun taustaksi on analysoitu saavutettavuutta
20-Minute Neighborhood -konseptin avulla

osuus työmatkojen osalta on Yhdysvalloissa (5 %) huomattavasti alhaisempi kuin Suomessa (10 %)⁸. Portlandissa joukkoliikenteen osuus työmatkoista on kuitenkin merkittävästi Yhdysvaltain keskiarvoa korkeampi, 13 %. Helsingin lukuihin (32 %) kaupunki ei kuitenkaan yllä. Suomessa on oikeastaan vasta aivan viime ryhdytty panostamaan joukkoliikenteen kehittämiseen vakavasti. Kymmeniä vuosia liikennesuunnittelua on hallinnut yksityisautoilu, mikä näkyy erityisesti selkeästi pääkaupunkiseudun ulkopuolella. Helsingissä joukkoliikenne on monipuolista ja kattavaa, Tampere ottaa parhailaan uutta askelta ratikkapro-

jektin myötä. Monilla suomalaisilla kaupunkiseuduilla on haasteena suhteellisen hajautunut yhdyskuntarakenne ja alhainen asukastiheys.

Portlandissa kevyeen liikenteeseen on panostettu rakentamalla pyöriteitä sekä ottamalla käyttöön kaupunkipyörät. Portland hakee pyöräilyinfraoppinsa Tanskasta ja Hollannista, joista Suomellakin olisi paljon opittavaa. Pyöräilyä edistetään pyöräilykaistoja ja -reitistöjä lisäämällä, mutta yhtä tärkeää on myös rakentaa muita fasilitetteja, kuten viihtyisiä pyöräparkkeja huolto- ja pesupisteineen esimerkiksi parkihalleihin. Portlandissa on tehty tällaisia pyöräparkkeja niin asuinrakennusten kuin toimistojen yhteyteen.

Kuva: Kaisa Schmidt-Thomé

Pyöräilyolosuhteiden kehittämiseksi on tehty kaupungissa muutenkin paljon töitä. Portlandissa on käytössä omat Biketown-kaupunkipyörät, joita naapurikaupungissa Beavertonissa pääkonttoria pitävä Nike sponsoroi. Erityisesti kaupungin läpi virtaavan Willamette-joen rantoja myötäilemään on rakennettu toimivat pyörätiet, eräs osio on jopa kelluva. Willamette-joen yli oli rakennettu myös uusi ja näyttävä kevyen- ja joukkoliikenteen silta.

Pyöräilyn kulkutapaosuus työmatkoissa on Portlandissa amerikkalaisittain poikkeuksellisen korkea, korkein amerikkalaisista suurkaupungeista: 7,2% portlandilaisista taittoi työmatkansa pyörällä vuonna 2014, kun koko USA:n tasolla

pyöräilyn osuus oli vain 0,6%.⁹ Kaupungin tietoinen panostaminen pyöräilyyn näkyy muun muassa kasvaneena työmatkapyöräilynä, sillä vuonna 2000 työmatkapyöräilyn osuus oli Portlandissakin ainoastaan 1,2%¹⁰ Vertailun vuoksi, Helsingissä vastaava luku oli vuonna 2012 11%.¹¹ Willamette-joen rannoilla ja kaupungin laitamilla pyöräilijöitä ei kuitenkaan näy ruuhkaksi asti. Keskustassa sen sijaan pyöriä liikkuu kohtuullisen paljon, ja kiinnostavana yksityiskohtana pyörillä osataan ajaa myös rinnakkain ja näin jopa suositellaan toimimaan pyöräkaistoilla.

9

Metcalfe 2015.

10

The League of American Bicyclists 2015.

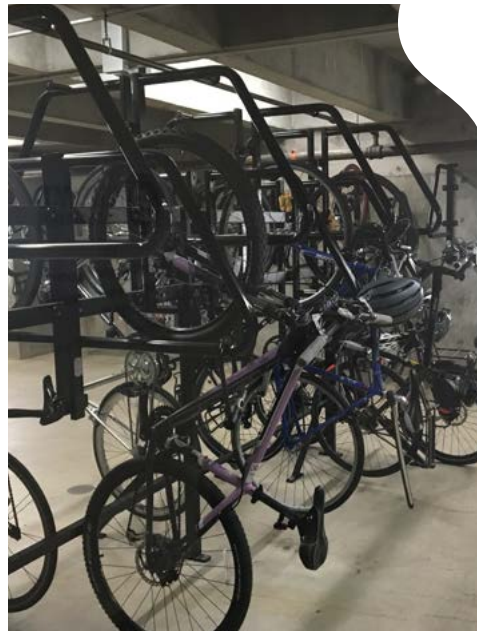
11

Pyöräilymetropoli 2017.

Kuva: Kaisa Schmidt-Thomé

Kuva: Kaisa Schmidt-Thomé

Pyöräilyn ympärille on syntynyt myös liiketoimintaa. Kaupungissa on yrityksiä, jotka rakentavat ja kokoavat pyöriä laadukkaista komponenteista. Tämä on osa Portlandin artesaanikulttuuria: ei-teollista persoonallista, kallistakin, mutta kestävä. Yritykset ja virastot ovat panostaneet työmatkapyöräilyyn, osa tarjoaa työnteo- kijoilleen siistit ja korkeatasoiset huolto- tilat työkaluineen. Lisäksi Portlandissa ja lähialueilla järjestetään tiiviisti amatöörien pyöräilykilpailuja, jopa useita viikossa.

Pyöräilyn ohella Portlandissa on tuotettu laadukasta kävely-ympäristöä. Kävely on miellyttävä tapa liikkua kaupungin keskusta-alueella. Jalkakäytävät on usein päällystetty laadukkailla materiaaleilla, mutta erityisen tärkeää kävelykokemuksen kannalta

on katutilan vaihtelevuus. Tämä on saatu aikaan varsinkin alhaisella korttelin sivun piti- tuudella. (kts. tarkemmin sivut 36-37), mikä tarkoittaa kävelijälle lukuisia reittivaihtoehtoja. Kun katutasolla on tyypillisesti liiketila- laa, kävelijälle riittää virikkeitä.

Jakamistalouden liikkumispalveluita on myös tarjolla, erityisesti Uber toimii kaupungissa aktiivisesti. Erikoisuutena joukkoliikennetarjonnasta voidaan mainita myös jatkuvassa käytössä oleva köysirata, joka liikennöi joen rannasta ylös vuorenrinteelle, jossa sijaitsee kaupungin yliopistollinen sairaala ja lääketieteellisiä tutkimuslaitoksia.

PORTLANDISSA ASUMINEN ON KALLISTA, MUTTA HALVEMPAA KUIN SAN FRANCISCOSSA

MENESTYVIEN KAUPUNKIEN akilleen kantapää on asumisen hinta. Näin on myös Portlandissa. Kaupungin vetovoima ja matala korkotaso ovat nostaneet asuntojen hintoja huomattavasti viimeisen 10 vuoden aikana. Keskustan suosituilla asuinalueilla hinnat ovat kohonneet merkittävästi, mutta myös pienempien ja syrjäisempien asuntojen hinnat ja vuokratasot ovat nousseet jopa yli 10% vuodessa. Vuoden 2017 aikana hintojen nousu on kuitenkin taittunut ja vuokrataso on kääntynyt hienoiseen laskuun.¹²

Amerikkalaiseen tapaan downtown on tiivis, korkea ja suhteellisen pieni alue Wilamette-joen länsirannalla. Heti keskustan vieressä alkaa historiallinen pientaloalue.

Portlandin asukastiheys verrattuna länsirannikon muihin suurempiin kaupunkeihin on vielä alhainen, vaikka Oregonissa on käytössä Urban Growth Boundary (UGB), jonka tarkoitus on rajata kaupunkikehittämisen alue ympäröivästä maaseudusta ja suojella maaseutua sekä sen elinkeinoja rakentamiselta.

Itä laidalla keskustaa reunustaa Pearl District, joka on eräänlainen Portlandin vetovoiman symboli. Se on vanha teollisuus- ja varastoalue, joka nyt kuhisee pienpanimoita, kahvila-pahtimoita, ravintoloita, kauppia (retkeily, luontaistuote, vintage ym.), toimistoja ja loft-asuntoja. Myös korttelin kokoinen, maailman suurin itsenäinen, Powell's-kirjakauppa sijaitsee alueella. Pearl Districtillä ja sen reunoilla rakennetaan myös jatkuvasti uusia asuntoja

Kuva: Steve Morgan

ja toimistotiloja. Monet taloista ovat varsin korkeita ja sisältävät "condoja", condominium-huoneistoja, hyvätuloisille. Vaikka asuminen on Portlandissa kallista, se on halvempaa kuin suuremmissa lähikaupungeissa Seatlessa, San Franciscossa tai Kanadan Vancouverissa. Asuminen on myös halvempaa kuin useissa muissa Yhdysvaltojen vetovoimaisissa suurkaupungeissa. Monet suurkaupungissa opiskelleet muuttavat valmistuttuaan tai perheellistyttyään hektisemmistä metropoleista Portlandin kaltaisiin rennompiin, rauhallisempiin ja halvempiin, mutta kuitenkin kiinnostaviin kaupunkeihin.

Sujuvasti suurkaupunkia vaihtaville asiantuntijoille Portlandin asumisen hinta ei ole haaste, mutta se tuottaa vaikeuksia erityisesti matalapalkka-aloilla työskenteleville.

Haastattelimme tarjoilijaa, joka teki kolmea työtä pystyäkseen maksamaan vuokransa. Toinen haastateltavamme, skeittikaupan myyjä puolestaan kertoi, että hän oli joutunut muuttamaan avopuolionsa kanssa kolmen makuuhuoneen huoneistosta yksiöön, koska vuokrat olivat viimeisen viiden vuoden aikana nousseet niin nopeasti. Kuten monissa amerikkalaisissa kaupungeissa myös Portlandissa asunnottomat näkyvät katukuvassa selvästi. Puistoissa ja viheralueilla on telttoja, mikä johtuu siitä, että yhtenä vastauksena asunnottomuuden tuottamiin pulmiin Portland sallii telttailun puistoissa ja viheralueilla.

Portlandin kaupunki pyrkii kehittämään raiteiden verkottamaa monikeskuksista kaupunkia, jossa downtown on vain yksi

// SUJUVASTI SUUR- KAUPUNKIA VAIHTAVILLE ASIAANTUNTIJOILLE PORTLANDIN ASUMISEN HINTA EI OLE HAASTE, MUTTA SE TUOTTA VAIKEUKSIA ERITYISESTI MATALAPALKKA- ALOILLA TYÖSKENTELEVILLE.

ytimistä. Asiantuntijoiden mukaan tämä ei ole kuitenkaan toistaiseksi onnistunut toivotulla tavalla. Kaupunki on amerikkalaisittain poikkeuksellisen valkoinen. Vuoden 2010 väestölaskennan mukaan Portlandin väestöstä jopa 81% oli kaukaasialais-taustaisia. Tämä on amerikkalaisittain poikkeuksellisen suuri osuus. Kolme muuta suurinta väestöryhmää olivat latinalaisamerikkalaiset (10,9%), aasialaisamerikkalaiset (10,7%) ja afrikkalaisamerikkalaiset (2,9%). Asuinalueiden etninen rakenne korreloi osin asuinalueiden sosio-ekonomisen rakenteen kanssa, millä puolestaan on yhteys asuinalueiden koulujen tasoon. Perheiden yksi keskeinen valintakriteeri asuinpaikan suhteen on läheisen koulun taso. Tämä vahvistaa joidenkin alueiden positiivista kiertettä: hyvä koulu houkuttelee paremmassa sosio-ekonomisessa asemassa olevia asuk-

kaita. Vastaavasti toisille alueille syntyy negatiivinen kierre. Näitä itseään vahvistavia kehä on vaikea rikkoa. Kääntein tapahtuessa muutos on kuitenkin nopeaa. Näin on vast'ikään käynyt muun muassa Boisen kaupunginosassa sijaitsevalle Williams Avenuen ja Alberta Streetin alueelle, joka pursuilee kiinnostavia kahviloita, ravintoloita ja kauppia. Kiihtyvä gentrifikaatio on kuitenkin nostanut alueen vuokria niin paljon, että kaupunginosan identiteetti on muuttunut: yhä useampi alkuperäisistä asukkaista joutuu etsimään kodin toisista kaupunginosista.

MONIMUOTOISUUDESTA JA ROHKEUDESTA MALLIA SUOMEEN?

AMERIKASSA KAUPUNKIKUVA syntyy sekamelaskasta, joka tuntuu väittävän, että kaikki on mahdollista. Rakennusten kunto- ja kokoerot ovat suuria. Keskustan läheisyydessä viereisessä korttelissa saattaa olla kaksikerroksinen varistorakennus tai asuintalo ja seuraavaan kortteliin nousee 25-kerroksinen uusi uljas asuinrakennus. Toinen ulkoasusta välittyvä viesti on, ettei kaikkea voi suunnitella valmiiksi. Kaupunkilaisille on jätettävä mahdollisuus löytää itsensä kannalta kiinnostavat paikat.

Asumisen vaihtoehtoja Portlandissa tuntuu olevan paljon. Löytyy lofteja, uusia omistus-condoja tornitaloissa, apartmentteja, eli vuokra-asuntoja, joista osa markkinahintaa huomattavasti huokeampaa. Aivan keskustan kupeesta löytyy myös historiallisia pientaloalueita, joita

suuret puut reunustavat. Vaikka pientalot ovatkin erillisiä, ne on usein rakennettu varsin tiiviisti suomalaiseen omakotialueeseen verrattuna.

Kuva: Kaisa Schmidt-Thomé

**VANHAA EI OLE SIIVOTTU
POIS VAAN SE ON OSA
KAUPUNKIRAKENNETTA,
JOKA LUOVASTI JA
KIEHTOVAN SEKAVASTI
HAKEE JATKUVASTI UUSIA
MUOTOJA.**

Vaihtelu luo myös mahdollisuuksia siihen, että alkaville yrityksille ja uusille aloitteille on löydettävissä edullista tilaa, jossa toiminta voidaan käynnistää. Tällaisia urbaaneja kesantoja on olemassa vanhoilla varastoalueilla kohtuullisen matkan päässä keskustasta. Matalan kynnyksen tiloja olisi mahdollista käyttää paremmin myös Suomessa.

Portland on hämmästyttävän eurooppalainen kaupunki yhdysvaltalaisessa kontekstissa. Erityisesti joukko- ja kevyen liikenteen ratkaisut sekä osavaltiotasoinen UGB-toimintamalli ovat myös monien eurooppalaisten kaupunkien näkökulmasta kunnianhimoisia. Myös hulevesien käsittelykokeilut ja suljettu jätevesikierto ovat maailmanluokkaa. Tästä ollaan myös hyvin tietoisia ja osaamista markkinoidaan määrätietoisesti "We build green cities" -brändin alla. Tämä kaikki korostaa Portlandin kykyä tehdä omaperäisiä pitkäjänteisiä valintoja ympäristössä, joka on tunnettu kokonaan toisenlaisista kaupunkisuunnittelun ideoista. Kaupungin nykyinen vetovoima kertoo, että monet valinnoista ovat olleet varsin onnistuneita. Voisivatko myös suomalaiset kaupungit ottaa enemmän etunojaa uudenlaisten omille vahvuuksille rakentuvien kokei-

lujen mahdollistajina ja kehittäjinä? Jos rohkeus tähän löydetään, tulevaisuuden kaupunkistrategiat eivät ole enää kuin samasta puusta veistettyjä, vaan rakentavat maailmaa omien valintojen kautta. Siten suomalaiset kaupungit näyttäisivät miten tulevaisuuden kestävä ratkaisu tehdään.

Pienyrittäjyys ja maker-culture, yhteisöllisyys sekä erinomaiset vapaa-ajanviettomahdollisuudet tekevät Portlandista kiinnostavan ja elävän. Portlandin kiinnostavimmat kaupunginosat ovat palveluiden (kahvilat, panimoravintolat), kaupan, yritystoiminnan ja asumisen sekoituksia. Niiden historia näkyy ja tuntuu. Vanhaa ei ole siivottu pois vaan se on osa kaupunkirakennetta, joka luovasti ja kiehtovan sekavasti hakee jatkuvasti uusia muotoja. Nämä ovat tekijöitä, joita Suomessakin toivoisi kaupunkien päätöksentekijöiden aidosti tunnistavan. Asuinpaikkaa valitsevat koulutetut ihmiset yhä enenevässä määrin arvostavat työpaikan ohella kaupungin viihtyisyyttä ja vapaa-ajanmahdollisuuksia. Kaupunkien keskustojen kivijalkamyymälöiden säilyttäminen ja keskusta-asumisen ja palveluiden suhteen tasopainoisuus sekä joukkoliikenteen saavutettavuus ovat asioita, joissa menestyvän kaupungin on onnistuttava.

VERSTASKULTTUURIN KEIDAS ADX

ART AND DESIGN Portland (ADX) on eräänlainen yrityshautomon ja työpajan yhdistelmä, joka tarjoaa tukea vaativaan harrastamiseen ja yritystoiminnan kehittämiseen erilaisilla kädentaitojen ja taiteiden aloilla. ADX:n slogan – building a community for thinkers and makers – kuvaa osuvasti mistä on kysymys.

Fyysisesti ADX on muutaman kilometrin päässä kaupungin keskustasta sijaitseva vanha varastotila, jonne on pystytetty eritasoisia puusepän verstaita, metallityöverstaita ja digitaalisen työskentelyn tiloja. ADX tarjoaa matalan kynnyksen paikan tulla kokeilemaan ja kehittämään taitojaan sekä rakentamaan omaa liikeideaansa – olipa sitten kysymyksessä vaikkapa huonekalujen rakentaminen, moottoripyörien tuunaus tai taide-esineiden valmistus.

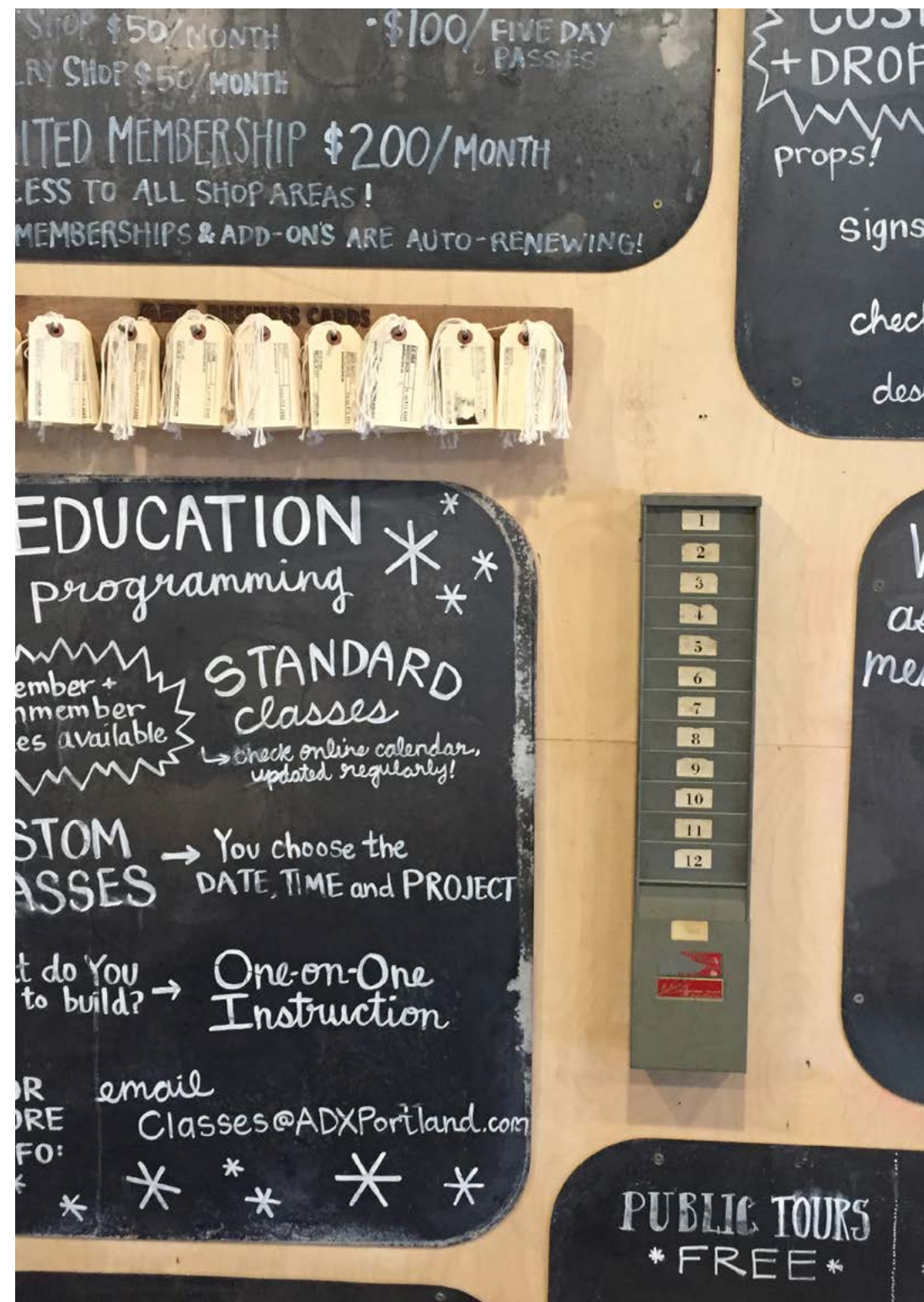
Päinvastoin kuin suomalainen alkavan yritystoiminnan edistäminen ja työpajatoiminta usein, ADX on täysin yksityistystä toimintaa. Perusrahoitus tulee jäsenmaksuista, sponsorituloista ja koulutuksista. Jäsenyyttä on kahta tyyppiä, perusjäsenyys ja rajoittamaton jäsenyys. Perusjäsenyys maksaa 75 dollaria kuukaudessa tai 540 dollaria vuodessa. Perusjäsen saa käyttöönsä hieman heikommin varustellut verstaat sekä yhteiskäyttöiset tilat. Rajoittamaton jäsenyys maksaa 200 dollaria kuukaudessa tai 1920 dollaria vuodessa. Käyttöönsä saa kaikki ADX:n fasilitetit. Ajatuksena on myös se, että pidemmälle ehtineet ja jo ehkä vakiintuneeseen yritystoimintaan edenneet tukevat aloittelijoita maksamalla korkeampaa jäsenmaksua.

Tuloja ADX saa myös järjestämällä erilaista ammatillista koulutusta. Esimerkiksi puolen vuoden kurssi, jossa opetellaan tekemään keittiöveitsiä, maksaa 1200 dollaria.

Varsinaisten työskentelytilojen ohella ADX:n organisaatio tarjoaa apua liiketoiminnan kehittämiseen ja vaikkapa rahoituksen järjestämiseen. Tärkeää lienee myös vertaistuki Portlandin aktiiviselta maker-yhteisöltä. Osa aktiviteeteista liittyykin ylipäättään yhteisön rakentamiseen.

ADX perustettiin vuonna 2011, kun Kelley Roy muutaman kollegansa kanssa hankki käyttöönsä vanhat varastotilat. Roy kumppaneineen oli havainnut maker-kulttuurin kehittymisen, mutta myös tarvetta yhteisille työkaluille, koneille, tiloille ja tiedon jakamiselle.

Vuoden 2011 jälkeen ADX:n piiristä on syntynyt yli 100 yritystä, samalla kun yli 200 projektia on joukkorahoitettu ja tuhansille designereille ja artesaaneille on onnistuttu tarjoamaan työskentelyolosuhteet jakamistalouden hengessä. ADX ilmentää ja toteuttaa osaltaan portlandilaista maker-kulttuuria, jossa arvostetaan laadukkaita ja pitkäkestoisia tuotteita sopivalla design-twistillä täydennettynä. Yleisempää amerikkalaista yrittäjyyskulttuuria on puolestaan se, että ihmiset tarttuvat itse toimeen ja luovat uusia yhteisöllisiä toimintamalleja. Paikalliset yritykset ovat usein for-profit tai non-profit. Myös näiden kiinnostavia yhdistelmiä löytyy. Selvä ero Suomeen on, että julkinen hallinto toimii enemmän mahdollistajana kuin toteuttajana. ●

Kuva: Tuomas Ilmavirta

PORTLAND – VUORTEN, MEREN, PIENPANIMOIDEN JA SKEITTAUKSEN KAUPUNKI

Portland on ulkoilmaihmisten kaupunki. Laskettelemaan ja retkeilemään pääsee ympäri vuoden Portlandin itäpuolella oleville vuorille. Tyynimeri sijaitsee noin tunnin ajomatkan päässä: purjehdus, surffausta ja muut vesiaktiviteetit ovat lähes jokaisen tavoitettavissa. Vierailimme Portlandissa touokuussa 2017 ja törmäsimme kaveriin, joka kantoi suksia auringonpaisteisella kadulla. Lämpötila oli noin 27 astetta. Hän oli juuri huollattanut suksensa ja lähdössä laskettelemaan Mount Hoodille. Yhtenä iltana hyppäsimme Uber-taksin kyytiin ja kuljettaja kertoi muuttaneensa Portlandiin juuri retkeilymahdollisuuksien vuoksi.

Sama ilmiö näkyy myös urbaanissa skeittaus ja pyöräilyksessä. Portland on skeittauksen ”kotikaupunki”. Itse tekemisen kulttuuri (DIY, DIT) tai ”maker culture” kuten portlandilaiset sanovat, on

Kuva: Kimmo Kurunmäki

osa paikallista rullalautayhteisöä. Burnsiden sillan alle DIY-periaatteella syntynyt skeittipuisto on globaalisti kaikkien alan vakavampien harrastajien tiedossa. Samaa henkeä löytyy myös paikallisesta Chris King -pyöränvalmistajasta, lukuisista kahvipaahtimoista, pienpanimoista ja ravintoloista, jotka hyödyntävät alueen viljelytuotteita. Portlandilaiset arvostavat tuoreita raaka-aineita, paikallisia oluita ja viinejä. Pohjoinen sademetsävyöhyke on otollinen olosuhde monenlaiselle viljelylle. Muun muassa viininviljely onnistuu vähintään yhtä hyvin kuin Kaliforniassa. Paikallinen ravintola- ja kahvilakulttuuri rakentuu pitkälti lähiruuan varaan ja tuntuu kukoistavan.

Portlandin olosuhteet ovat synnyttäneet myös vireää yritystoimintaa, jossa yhdistyy urheilu- ja retkeilyliike, matkanjärjestäminen ja käyttäjäyhteisöt. Muun muassa the Clymb ja REI myyvät paitsi urheilu- ja retkeilyvälineitä, organisoivat myös retkiä, kursseja ja tapahtumia. Laadukkaita pyöriä ja osia valmistava Chris King järjestää myös ”Gourmet century” -nimisiä päivän kestäviä pyöräretkiä, joissa tutustutaan Portlandin ruokatarjontaan. Yhteistä näille yrityksille on vapaa-aikaan liittyvän käyttäjäyhteisön luominen, jota yhdistää yhteinen elämäntapa ja sosiaaliset siteet.

Portlandin kaupunkikuvan ja vetovoiman kannalta elämäntapaan ja vapaa-aikaan keskittyneiden yritysten keskittymä on tärkeä. Jos katsotaan yksittäisten yritysten työllistävää vaikutusta, suurin on Intel, joka työllistää 17 000 ihmistä. Portlandin metropolialueella sijaitsee mm. urheiluun ja retkeilyyn keskittyneiden Niken ja Columbian pääkonttorit.

Kaupungissa on myös ilmeisen vireä musiikkikiskene. Pienen otoksen perusteella muusikot ovat varsin taitavia, vaikka saattavatkin esiintyä vaatimattomissa paikoissa.

Vaikka Portland houkuttelee rentoudellaan ja maanläheisyydellään osa tapaamistamme ihmisistä totesi, että kaupungin rennon pinnan alla on kuitenkin hermostuneisuutta. Se kumpuaa nousevista asuntojen hinnoista, asunnottomien suuresta määrästä, pohjoiseen Eurooppaan verrattuna laajasta huumeongelmasta, kaupunginosien erilaistumisesta ja kenties siitä, että länsirannikon unelma ei ole mahdollista kaikille – tai siitä ymmärryksestä, että jokainen voi pudota turvaverkkojen ulkopuolelle. ●

3. URBAANI UUSIUTUMISKYKY

Kuva: Tony Webster

ELINKEINORAKENTEEN MONIPUOLISUUS ON RISKIEN HAJAUTTAMISTA

URBAANILLA uusiutumiskyvyllä tarkoitamme sekä proaktiivista että reaktiivista suhtautumista muutospaineluihin ja -tarpeisiin. Uusiutumiskykyinen kaupunki toimii ennakkoivasti ja muutosten tuomia mahdollisuuksia tunnustellen, mutta kehitty myös niin, että sillä on kyky ottaa vastaan alueellaan ja yhteiskunnassa tapahtuvia odottamattomia muutoksia kaupunkikehityksen ja kansalaisten kannalta kestäväällä tavalla. "Urbaanilla" puolestaan tarkoitetaan tässä lähinnä sitä, että monet uusiutumiskyvyn piirteet ilmenevät juuri suurissa ja monipuolisissa kaupungeissa ja niiden toiminnallisilla alueilla. Näitä ovat muun muassa sopeutumiskyky muutoksiin (resilienssi), kyky uudelleen suuntautua ja vastata nopeisiin yhteiskunnallisiin muutoksiin sekä käsitellä ennustamattomuutta ja muuttuvia asenteita.

Portlandin keskustassa liikkueessa välittyy kuva kaupungista, jossa Arts & Crafts -henkiset yritykset pienpanimoista käsityöläisyrittäjiin sekä jakamistalouden kokeilut ovat keskiössä. Nämä havainnot ovat sinällään tosia mutta tilastojen kautta tarkasteltuna paljastuu, että Portland on talouden rakenteiltaan kuitenkin myös paljon muutakin. Portland on elinkeinorakenteeltaan varsin monipuolinen kaupunkiseutu. Se on myös hyvin vientiorientoitunut, sillä lähes 20 prosenttia alueen bruttokansantuotteesta muodostuu viennistä.

Oregonin osavaltion elinkeinorakenteen juuret ovat luonnonvaraelinkeinoissa ja teollisuudessa. Metsäteollisuus, metalliteollisuus ja telakat sekä elintarviketuotanto ja logistiikka olivat pitkälle toisen maailmansodan jälkeisiin vuosiin asti hallitsevia

toimialoja, niin koko Oregonissa, kuin sen osana myös Portlandin metropolialueella. Osaltaan tällaisen elinkeinorakenteen kehittymistä tuki runsas ja edullinen energia. Vaikka kehitys on toisen maailmansodan jälkeisinä vuosina muokannut elinkeinorakennetta eri tavoin ja moneen kertaan, ovat vanhat juuret silti edelleen nähtävissä. Suurimpien yritysten joukossa on edelleen useita metalli- ja energia-alan sekä myös puunjalostus- ja kuljetusvälineyrityksiä. Portland on tärkeä logistiikkakeskus ja myös tuontisatamana merkittävä.

Tietokone- ja elektroniikkateollisuudessa on pitkät perinteet Portlandissa. Beavertonin-Hillsboron -alue, joka tunnetaan nimellä Silicon Forest, on korkean teknologian klusterin työssijä. Alueen ankkuriyrityksiä ovat olleet Tektronix ja Intel. "Hi-

tech-klusterin" synty Portlandissa voidaan jäljittää vuoteen 1946, Tektronixin perustamiseen ja siitä irronneisiin lukuisiin spin off -yrityksiin. Puolijohdealan jätti, mikroprosessoreistaan tunnettu Intel, on toiminut Portlandin metropolialueella vuodesta 1976 alkaen ja on 19300 työntekijällään alueen suurin työnantaja. Tietotekniikka- ja elektroniikkaklusteri työllistää metropolialueella kaikkiaan yli 33000 työntekijää ja sen osuus Portlandin metropolialueen viennin arvosta on selvästi yli puolet.

Korkean teknologian yritysten rooli Portlandin metropolialueen elinkeinopolitiikassa on keskeinen ja se on myös yksi viidestä elinkeinopolitiikan kärki-klusterista. Klusterin sisäinen toimialarakenne on myös monipuolistunut viime vuosina muun muassa ohjelmistokehityksen otta-

essa keskeisempää roolia laitekehityksen ja -valmistuksen rinnalla. Toista, merkitykseltään toki edellistä selvästi pienempää, kärkiklusteria edustavat puhtaasti teknologian yritykset. We Build Green Cities -yhteistyöllä pyritään edistämään ympäristöalan palveluiden ja tuotteiden vientiä sekä käyttöönottoa niin Portlandissa kuin muuallakin. Tavoitteena on kehittää puhtaista teknologioista alueelle merkittävä vientisektori. Pyrkimystä tukee ympäristöystävällisten ratkaisujen suosiminen kaupan kehityksessä, mikä tarjoaa testiympäristön ja kotimarkkinat alan paikallisille yrityksille. Kokeilu ympäristöjä löytyy eri puolilta kaupunkia.

Perinteisten teollisuudenalojen tuottamista ympäristöongelmista huolimatta, myös metalli- ja konepajateollisuus on yksi elinkeinopolitiikan kärkiklustereista. Teollisuustoiminnalle ja logistiikkayrityksille on varattu kaupunkisuunnittelussa omat alueensa (industrial sanctuary), joilla toiminnan kehittämiseksi tarjotaan pitkäaikaiset puitteet. Samalla vähemmän ajanmukaista teollista rakennuskantaa ohjataan uusio- käyttöön sekä myös puretaan modernin ja

tehokkaamman rakentamisen tieltä. Prosessin kuluessa väliaikaiset ja muuttuvat käyttötavat ovat tavallisia.

Yliopistojen ja yritysten muodostamien ekosysteemien vähäisyyttä voidaan pitää Portlandin heikkoutena, jos tilannetta verrataan vaikkapa San Jose–San Francisco alueella toimivien Stanfordin ja UC Berkeleyn rooliin uuden yritystoiminnan lähteenä. Vastaavaa huippuyliopistoa ei Portlandista löydy, vaikkakin kaupungissa toimiva lähes 30 000 opiskelijan Portland State University on arvostettu ja laaja-alainen opinahjo. Lääketieteen osalta Oregon Health & Science University (OHSU) on keskeisessä roolissa alan yritystoiminnan edistämiseksi. OHSU pyrkii systemaattisesti tutkimustulosten kaupallistamiseen muun muassa yliopiston osana toimivan teknologiasiirtoihin ja kaupallistamiseen keskittyvän osastonsa kautta (The Department of Technology Transfer and Business Development). Eräänä konkreettisena muotona ovat Life Science -alan Start Up -tapahtumat. Nämä ovat eräänlainen paikallinen versio kotoisesta Slushista, jossa sijoittajat, yrittäjät ja tutkijat tapaavat. Useita saira-

loita ylläpitävä OHSU on myös metropolialueen kolmanneksi suurin työllistäjä yli 16 000 työntekijällään. Lääketieteellinen tutkimus ja yliopisto-opetus OHSU:ssa, lääke- ja lääkintävälineiteollisuuteen liittyvä yritystoiminta sekä Portlandin alueen mitattava sairaalatoiminta muodostavatkin laajan kokonaisuuden, joka on nostettu yhdeksi elinkeinopolitiikan kärkiklustereista.

Portland on kaupunki, josta sanotaan olevan tunnin matka merelle ja tunnin matka vuorille. Luonto, liikunta ja ehkä keskimääräistä terveemmät elämäntavat vaikuttavat olevan yleisiä. Ehkä ei olekaan sattumaa, että Portland on myös useiden vapaa-aikaan ja liikuntaan liittyvien tuotteiden tai ainakin tuotemerkkien kotipaikka. Näistä yrityksistä tunnetuin lienee vuonna 1964 nimellä Blue Ribbon Sports perustettu ja vuodesta 1971 nimellä Nike tunnettu urheilutekstiilejä ja -välineitä valmistava

ja markkinoiva yritys. Nike on Portlandin metropolialueella kotipaikkaansa pitäviä yrityksiä liikevaihdoltaan suurin - sen maailmanlaajuinen liikevaihto oli vuonna 2016 yli 32 miljardia dollaria, ja yritys työllisti jo yksinomaan Portlandin metropolialueella noin 12 000 työntekijää. Metropolialueen elinkeinostrategiassa liikuntaan ja urheiluun liittyvät varusteet ovat viides painopistealue.

Tiiviin korttelirakenteen ja verrattain kattavan julkisen liikenteen verkoston Portland ei ole kaupunkirakenteeltaan tyypillinen pohjoisamerikkalainen kaupunki. Se vetää puoleensa nuorta, usein varsin osaa- vaa ja koulutettua, työvoimaa. Vaikka suosuisalla työmarkkinatilanteella on oma roolinsa työvoiman houkuttelussa, Portlandin vetovoima ei perustu erityisen korkeaan palkkatasoon. Palkkataso Portlandissa on esimerkiksi tietotekniikka-alalla lähimpiä

Kuva: Nike Inc.

Nike on yksi Portlandin metropolialueen suurimmista työnantajista. Yhtiön pääkonttori sijaitsee Beavertonissa.

Köysiradan varaan rakentuva hissi liikennöi OHSU:n toimipisteiden välillä osana Portlandin julkisen liikenteen järjestelmää.

(ja Portlandia suurempia) kilpailijoita, Pii-laaksoa ja Seattlea, alempi. Kansallisessa vertailussa Portlandin palkkataso on alle Yhdysvaltojen metropolialueiden keskitason. Portlandin vetovoima ei perustu myöskään edulliseen asumiseen. Asumisen hintataso on Portlandissa toki lähimpiä kilpakuoppareita edullisempi, mutta asuminen on Portlandissa kuitenkin luonnollisen väestönlisäyksen ja muuttoliikkeen (josta ¾ tulee maan sisältä) luoman asuntokrysynnän sekä viimeisen kymmenen vuoden riittämättömän asuntotuotannon vuoksi varsin kallista. Portland vetääkin puoleensa nimenomaan elämäntyyliin kaupunkiympäristöön ja ympäröivään luontoon liittyvillä tekijöillä vaikka esimerkiksi palveluammateissa palkkataso on, suhteessa asumisen hintatasoon,

osin varsin alhainen.

Portlandin metropolialueen talouden rakenteen monipuolisuus on monen, osin ehkä sattumanvaraisenkin, tekijän ja prosessin tulos. Talouden monipuolisuus on eittämättä vahvuus ja myös yksi elinkeinopolitiikan tavoite. Emme tunne tulevaisuutta ja monipuolisuus merkitsee sijoitustermein riskien hajauttamista. Elinkeinopolitiikan pyrkimyksenä Portlandissa on sekä kasvattaa talouden kokoa, luoda uusia vientialoja että kehittää taloutta ja erityisesti luovaa taloutta entistä monipuolisemmaksi. Samalla tämä kasvu halutaan tehdä myös ympäristön näkökulmasta kestäväällä tavalla. Elinkeinopolitiikka ja kaupunkiympäristön kehittäminen ovat osa samaa kokonaisuutta.

TIIVIS KAUPUNKIRAKENNE LUO JOUSTOA JA ELÄVYYTTÄ

PORTLANDIN KAUPUNKI-ILME perustuu pitkälti sen korttelirakenteeseen. Keskusta-alueen kortteleiden sivulle on määrätty maksimimita 200 jalkaa (60 m). Mittakaava tarkoittaa tiheää katuverkkoa, mikä edellyttää huolellista katutilan suunnittelua. Portland on onnistunut suhteellisen hyvin elävän katutilan luomisessa, jossa yhdistyvät useat liikkumisen muodot ja kadun varsilla viipyily.

Tiheälle kortteliverkolle on kaksi eri historiaselitystä: Portland sijaitsee suur-

ten Columbia- ja Willamette-jokien risteyskässä, ja ennen patojen rakentamista kaupungissa koettiin suuria tulvia, ja kortteleiden lyhydestä muodostuva tiheä katuverkko toimi aikoinaan hyvänä tulvavesien valumareittinä. Toinen selitys juontuu Portlandin syntyvaiheissa merkittävässä roolissa olleiden kadunvarsien kauppiaiden toiveista ja tarpeista: lyhyet korttelit ja lukuisat kadunkulmat houkuttelivat tehokkaammin kulkijoita pistäytymään kaupoissa. Tämä pätee myös

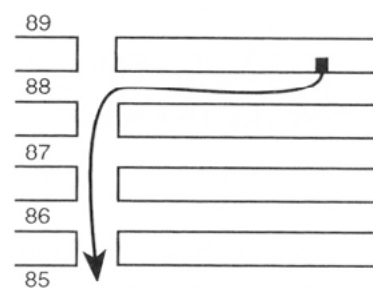

Fig. 2 - Movement across Long Blocks

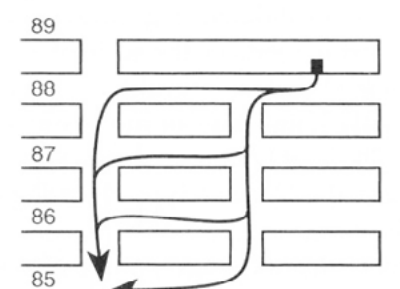

Fig. 3 - Movement across Short Blocks

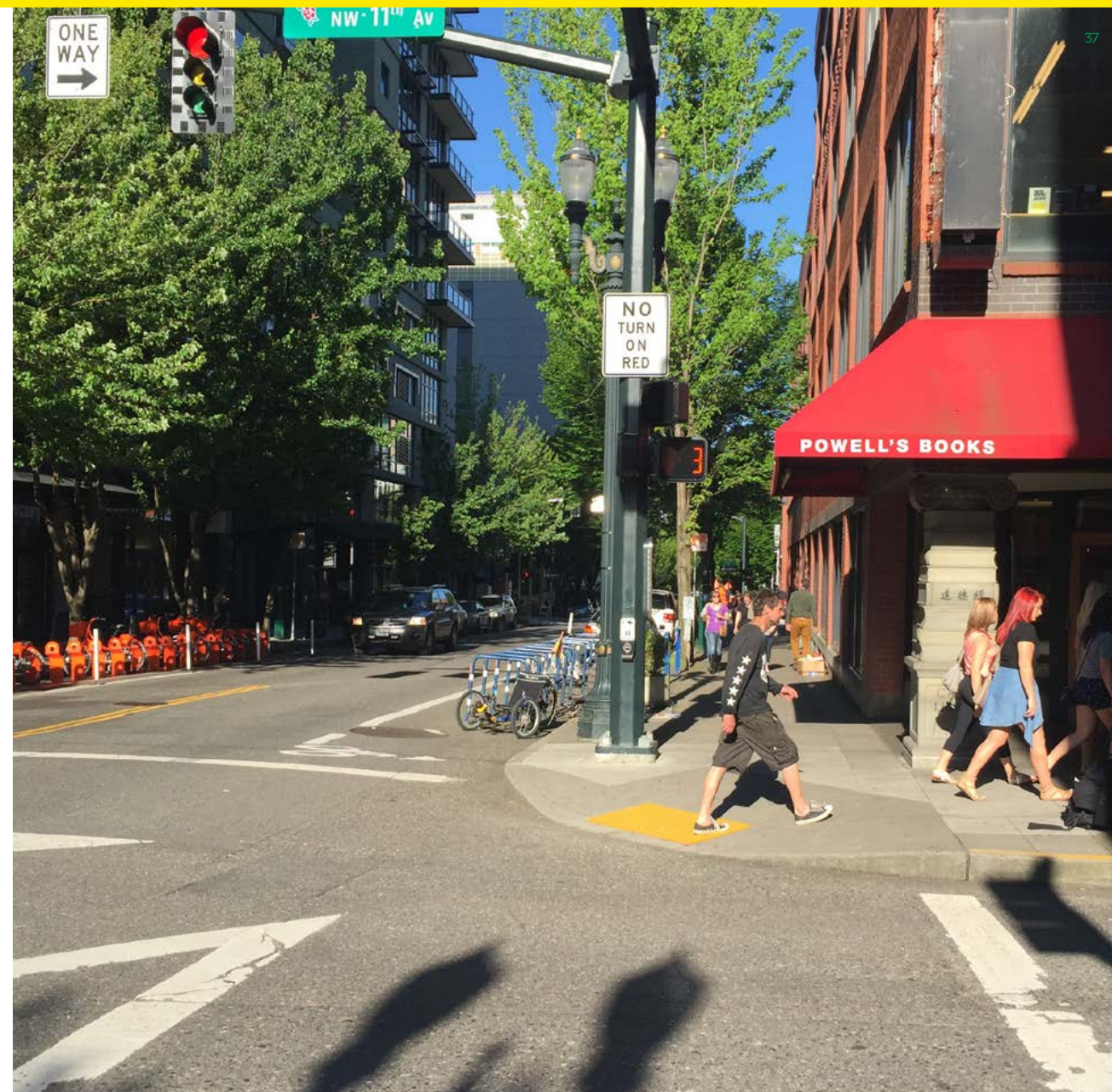
LYHYET JA JOUSTAVAT KORTTELIT UUSIUTUMISEN TUKENA

PORTLAND ON onnistunut luomaan elävää ja vaihtelevaa katutilaa, jossa yhdistyvät useat liikumisen muodot ja kadun varsilla viipyily. Portlandin kaupunki-ilme perustuu pitkälti sen korttelirakenteeseen. Kaupunkirakenne jatkuu tiiviinä ruutukaavana keskustasta pitkälle esikaupunkiin ja monista muista ruutukaavakaupungeista poiketen Portlandin korttelikoko on hyvin pieni. Korttelit ovat säännöllisiä, neliön muotoisia ja sivulle on määrätty maksimimita 200 jalkaa (60 m). Mittakaava luo tiheän katuverkon, mikä tarkoittaa lukuisia reittivaihtoehtoja ja hyviä edellytyksiä vilkkaalle katuelämälle.

Vaikka autoilu on käytännössä sallittua koko keskustassa, ajonopeudet ovat alhaisia, koska lähes jokaisessa risteyksessä on liikennevalot tai väistämisvelvollisuus – siis 60 metrin välein. Säännönmukainen korttelirakenne luo myös erinomaiset puitteet vaihtelevalle ja joustavalle maankäytölle. Samassa korttelissa on usein

vanhaa ja uutta, matalaa ja korkeaa, kauppoja ja asuntoja. Downtownissa on myös pilvenpiirtäjiä, ja kaupunki-ilme on vaihteleva niin hyvässä kuin pahassa.

Muutoksia sallitaan kortteleissa ja pienalueilla, kunhan pysytään laajemmalle vyöhykkeelle määriteltujen käyttötarkoitusten ja mitoituspuutteissa. Myös tämä luo monimuotoisuutta kaupunkikuvaan. Mahdollisuus paloittaiselle uusiutumiselle tuntuu selvästi tukevan koko kaupungin uusiutumiskykyä. Korttelin sisällä tai naapurikorttelin kanssa voi vaihtaa rakennusoikeuksia – kaupata tontin ilmatilaa (air rights). Korttelit elävät kiertokulkua: muutoksen kynnys on matala, yksi muutos voi johtaa toiseen, tyhjentyneitä tiloja otetaan väliaikaiskäyttöön, väliaikaiskäyttö puolestaan alkaa muodostaa kortteliin uutta elämää – ja niin edelleen. Toiveiden ja tarpeiden muutoksiin on helppo reagoida. Tarvittaessa toimitila muuttuu asunnoiksi jous-

Kuva: Tuomas Ilmavirta

tavasti tai varasto toimistoksi tai pienpanimoksi.

Ylipäättään vaikuttaa siltä, että vaikka rakennus tai kortteli eläisi suunnitelmista tai tarkoituksesta käytöstä poikkeavaa siirtymävaihetta, sen ei anneta häiritä, vaan siirtymä toimii uusiutumisen resurssina. Muutos on pysyvä olotila. Eurooppalaisittain lopputulos vaikuttaa paikoin sekavalta ja hallitsemattomalta: on niin uutta, vanhaa kuin uusvanhaa, ja rakennusten kunto, korkeudet sekä tyyli- ja väri- vaihtelevat rauhattomasti. Mut-

ta toiminnallisesti tämä mosaiikki tarjoaa hyvän lähtökohdan elävälle ja uusiutuvalle kaupungille.

Korttelirakenne luo erinomaiset puitteet vilkkaalle, vaihtelevalle ja käveltävälle katutilalle sekä monipuolisille toiminnoille. Muuntojoustavuus puolestaan mahdollistaa uusiutumisen ja reagoinnin yhteiskunnallisiin muutoksiin ja trendeihin. Yhdessä nämä luovat Portlandille ominaisen vilkkaan, moninaisen, hieman sekavan mutta dynaamisen kaupunkitilan. ●

JACOBSILLE KATU ON NIMENOMAAN IHMISTEN JULKISTA TILAA JA VIIPYLYÄ, EIKÄ AUTOILUUN PYHITETTY VÄYLÄ.

nykypäivän kaupungeissa, joissa kulmaikkunaliiketilat ovat vetovoimaisimpia ja edistävät myös korttelin muuta toimintaa.

Tunnettu yhdysvaltalais-kanadalainen urbanisti Jane Jacobs (1916–2006) on listannut neljä yhdyskuntarakenteellista ehtoa kiinnostavalle, elinvoimaiselle ja moninaiselle (diverse) kaupunkialueelle. Ensinnäkin, alueella tulee olla useampi kuin yksi pääkäyttötarkoitus eli maankäytön muoto. Pelkkä asuminen tai kauppa yksin ei tee alueesta kiinnostavaa ja elinvoimaista. Asumisen ohella tarvitaan esimerkiksi kauppoja ja kahviloita, muuta liiketoimintaa sekä julkisia palveluja. Kun alueella on useampi pääkäyttötarkoitus, takaa se elämää eri vuorokauden- ja vuodenaikoina.

Toiseksi, kortteleiden tulee olla lyhyitä: katuja, vaihtoehtoisia kulkureittejä ja mahdollisuuksia kulman taakse poikkeamiseen tulee olla riittävän tiheästi. Se edesauttaa kortteleiden kaupallista monipuolisuutta. Mikäli rakenne on pitkä eikä risteäviä katuja ole, eivät edes maantieteellisesti lähellä olevat toiminnot pysty tukemaan toisiaan, koska käytettävissä olevat reitit vievät

väärään suuntaan ja yhteinen asiakasvirta puuttuu. Jacobsille katu on nimenomaan ihmisten julkista tilaa ja viipylyä, eikä autoiluun pyhitetty väylä.

Kolmanneksi, alueella tulee olla eri ikäisiä ja kuntoisia rakennuksia. Neljänneksi, alueella tulee olla väkeä – riittävän suuri asukastiheys ja myös satunnaisia ohikulkijoita ja kaupungin käyttäjiä. Väkeä saa liikkeelle juuri alueen käyttötarkoitusten monipuolisuus. Ihmiset luovat myös turvallisuutta, kun katutilassa on silmäpareja seuraamassa tapahtumia luontaisesti.

Portlandin kaupunkirakenne on kiinnostavalla tavalla vaihteleva. Maankäyttö on pienessäkin mittakaavassa sekoittunut eri käyttötarkoituksiin.

Sekoittuneisuuden ja pienimittakaavaisen uusiutumisen piirteet tuntuvat selvimmin olevan esillä keskustan ja Willamette-joen itäpuolella, jossa on runsaasti perinteisen pienteollisuuden tiloja, jotka tapaus kerrallaan houkuttelevat startupeja, luovan alan pienyrityksiä, voittoa tavoittelemattomia yhdistyksiä – ja asukkaita. Hyvät pyöräily-yhteydet keskustaan

lisäävät alueen kiinnostavuutta juuri niiden ihmisten parissa, jotka hakeutuvat Portlandiin kaupungin ilmapiiriin, muuta länsirannikkoa edullisemmän asumisen ja ympäristöarvojen vuoksi. Portlandista onkin muodostunut yhdessä Seattlen kanssa San Franciscon ”paisuntasäiliö”.

Muutos, jossa perinteinen pienteollisuus edullisine tilavuokrineen alkaa korvautua luovan luokan yritystoiminnalla ja ravintoloilla vuokratasoa nostaen, on herättänyt myös kritiikkiä. Muutoksen vaikutuksia pyritään hillitsemään esimerkiksi määrittelemällä eräänlaisia teollisuuden suojelualueita, industrial sanctuaries. Näiden tarkoituksena on taata kaupungin joustavuus ja moninaisuus myös jatkossa. Yksi näistä on Central Eastsiden alue. Kau-

pungin internet-sivuilla todetaan:

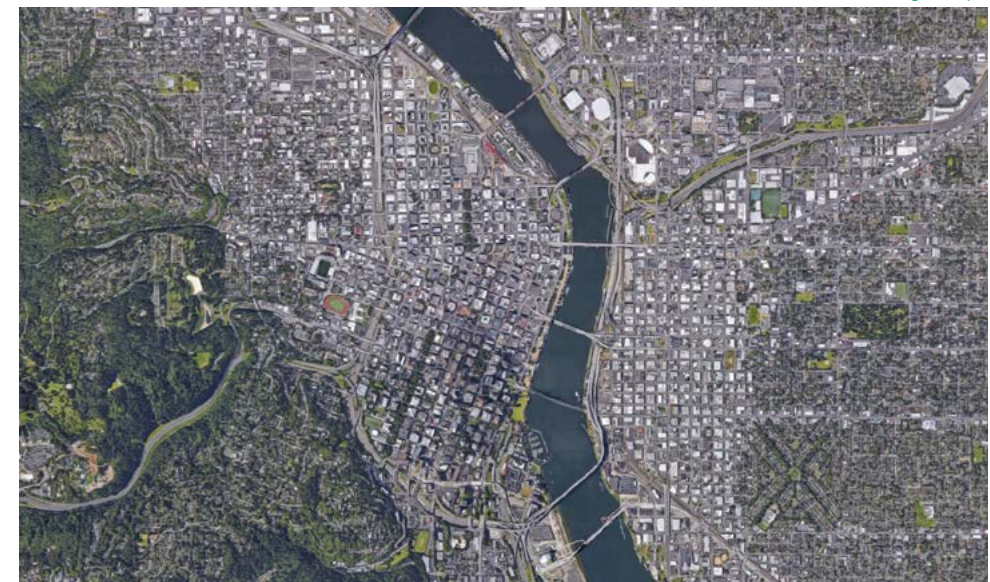
”Central Eastsida on tullut hyvin houkutteleva alue muulle kuin perinteiselle teollisuudelle, kuten kasvaville tietotalon ja designin aloille. Kiinnostuksen syynä on nimenomaan vanhat, rosoiset teollisuusrakennukset ja hyvä sijainti keskustan tuntumassa. Maanomistajat, välittäjät ja tiloja etsivät yritykset toivovat joustoa kaavoitukseen ja kohteiden kehittämiseen niin, että teollisen toiminnan sekaan voisi sijoittaa ei-teollista toimintaa.”¹

Central Eastsiden houkuttelevuutta nousevien alojen hautomona käytetään hyödyksi julkisissa kehitysohjelmissa. Kaupungin vetämä kehitysyritys Prosper Portland on esimerkiksi toteuttanut Startup

1

City of Portland 2018c.

Kuva: Google Maps

Willamette-joki, ydinkeskusta joen vasemmalla puolella ja Central Eastside ja muut itäiset alueet oikealla.

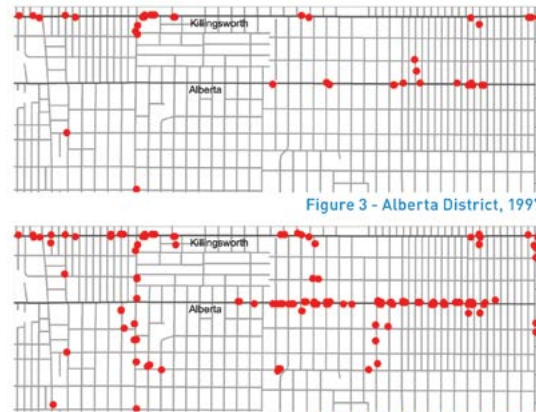
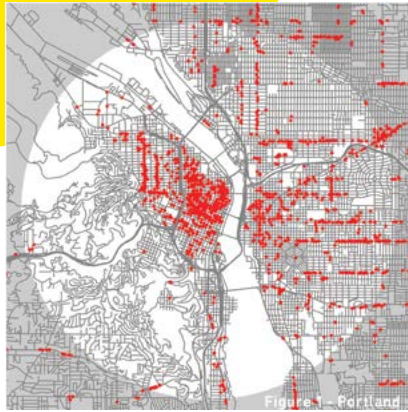

Figure 3 - Alberta District, 1997

Figure 3 - Alberta District, 2014

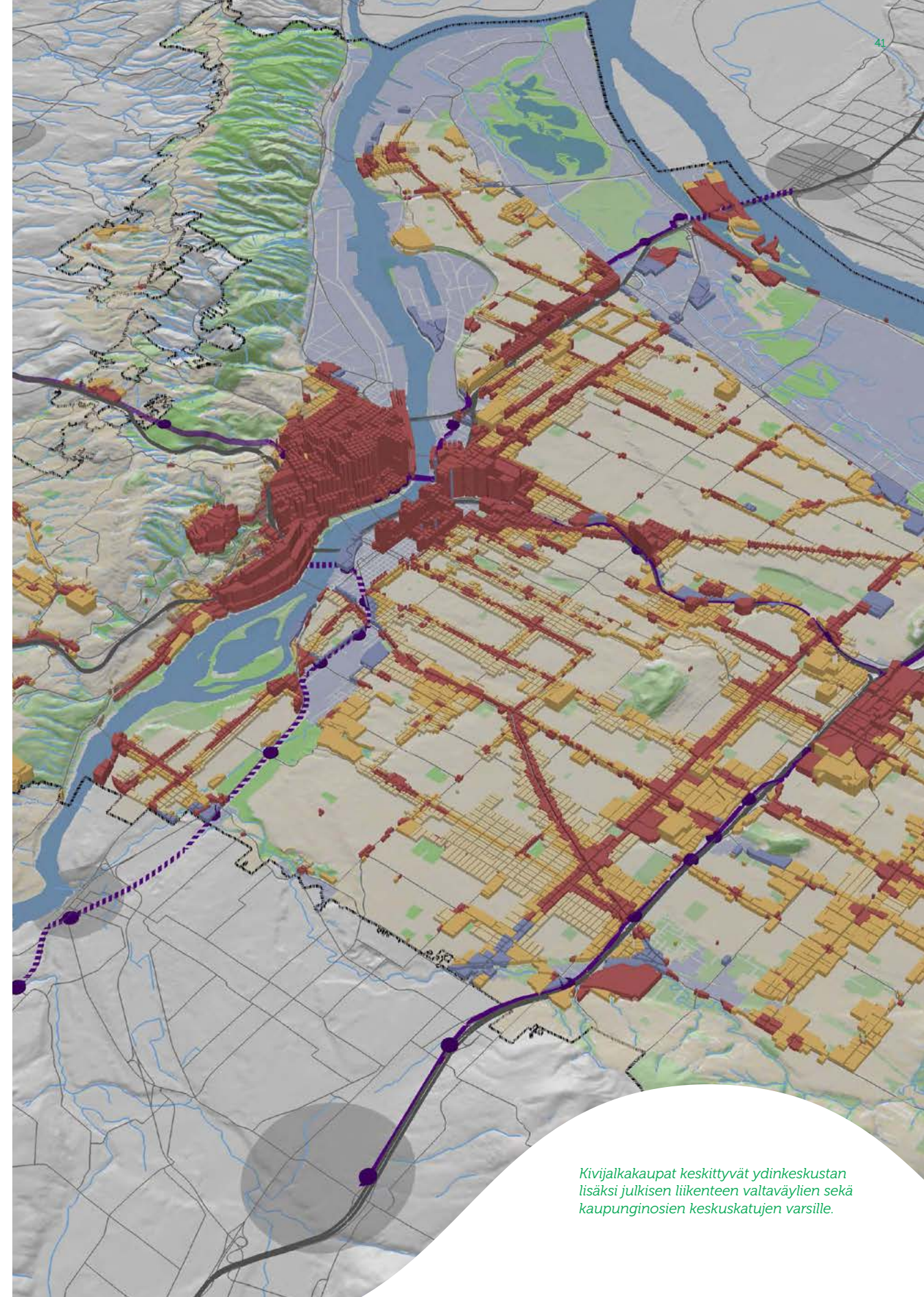
Kivijalkamyymälöiden tiheys Portlandissa. Vasemmalla 3 mailin säde ydinkeskustasta, oikealla keskustan itäpuolella Albertan alueella tapahtunut muutos vuodesta 1997 vuoteen 2014. Lähde: Cortright 2016

PDX Challenge -ohjelmaa. Vuosittaisessa kilpailussa valitaan kuusi yritystä, joille myönnetään kullekin 10 000 dollaria starttirahaa ja vuodeksi toimitila ilman vuokraa Central Eastsidesta. Tämän lisäksi tarjolla on ammattineuvontaa ja muita palveluita.

Yksi kaupungin ja kaupunginosien elinvoiman ja uusiutumiskyvyn merkki on kaupallisten kivijalkapalveluiden tiheys. Eräs tapa hahmottaa kivijalkakauppojen (ruokakaupat, kirjakaupat, baarit, ravintolat, elokuvateatterit, kauneushoitolat jne.) tihtymät sijaitsevat ja mitä muutoksia tihtymien sijainnissa on tapahtunut. Indeksillä avulla voi myös vertailla kaupunkeja keskenään. Portlandissa on

noin 1700 kivijalkakauppaa kolmen mailin sisällä ydinkeskustasta, kun taas esimerkiksi St. Louisissa vastaavalla etäisyydellä on vain 400 kauppaa. Siirryttäessä kauemmas keskustasta, tihtymät harvenevat ja pienenevät, keskittyvät pääkatujen varsille ja alakeskuksiin tai satelliittikaupunkeihin.

Portlandissa tihtymät keskittyvät ydinkeskustaan, mutta niitä löytyy myös uudemmilla kasvun vyöhykkeillä, erityisesti edellä mainitulta Eastsiden alueelta. Ei liene yllättävää, että alueet, joilla on runsaasti kivijalkatoimintoja, ovat yleisesti ottaen hyviä kävelyn ja pyöräilyn alueita – ja toisin päin.

Kivijalkakaupat keskittyvät ydinkeskustan lisäksi julkisen liikenteen valtaväylien sekä kaupunginosien keskustatujen varsille.

KASVU TUKEUTUU JOUKKOLIIKENTEeseen

TÄRKEÄ OSA urbaania uusiutumiskykyä on ottaa hallitusti vastaan kaupungin väestönkasvu olemassa olevaa yhdyskuntarakennetta hyödyntäen. Kasvun hallinnan kulmakivet ovat riittävä asuntotuotanto, joukkoliikenteeseen tukeutuva liikkuminen ja maankäyttö sekä yhdyskuntarakenteen hajautumisen ehkäisy. Hajautumisen ehkäisyyn Portlandilla ja sitä ympäröivällä metropolialueella on käytössä suurta kansainvälistäkin huomiota saanut Urban Growth Boundary -menettely (kts. tarkemmin s. 56-57).

Asuntotuotanto on Portlandin uusiutumiskyvyn kenties merkittävin kompastuskivi. Vuoden 2008 talouskriisi kohdistui voimakkaasti asuntojen hintoihin ja asuntorakentamiseen. Sen seurauksena uudistuotanto oli pitkän aikaa hyvin vähäistä. Samanaikaisesti Portlandiin muutti suuri määrä ihmisiä, asumisen hinta alkoi nousta voimakkaasti ja asunnottomuus lisääntyi. Vie aikaa, ennen kuin kiivaampi rakentaminen kuroo kiinni aiemmin syntyneitä vajetta. Mikäli asuntotuotanto ei vastaa paremmin kysyntää, voidaan kysyä onko

**MIKÄLI ASUNTOTUOTANTO
EI VASTAA PAREMMIN
KYSYNTÄÄ, VOIDAAN KYSYÄ
ONKO PORTLANDISTA
TULOSSA HITAASTI UUSI SAN
FRANCISCO – KAUPUNKI,
JONNE VAIN YLEMMÄLLÄ
KESKILUOKALLA ON VARAA
MUUTTA.**

Portlandista tulossa hitaasti uusi San Francisco – kaupunki, jonne vain ylemmällä keskiluokalla on varaa muuttaa.

Metropolialueen kasvua pyritään ohjaamaan keskustoihin ja joukkoliikenteen noodeihin. Metropoli on laatinut vuoteen 2040 saakka ulottuvan strategisen suunnitelman, joka painottaa joukkoliikenteen varaan tukeutuvaa kaupunkirakennetta, Transit Oriented Developmen (TOD). Tälle politiikalle antaa hyvät lähtökohdat yhtäältä suhteellisen monipuolinen joukkoliikennekokonaisuus – pikaraitiotie, kaupunkiraitiotie ja bussit – ja toisaalta toistaiseksi kovin vajaasti hyödynnetty maankäytön potentiaalit. Joukkoliikenteen pääreittien varret ja solmukohdat ovat varsin vaatimattomasti rakennettuja. 1–2-kerroksiset rakennukset ja asumisen pientalovaltaisuus alkaa hyvin läheltä ydinkeskustaa, eivätkä joukkoliikenteen solmukohdat tuo rakenteeseen juuri-kaan lisää tehokkuutta. Rakennusyhtiöille tarjotaan kannustimia toteuttaa TOD-politiikkaa tukevaa rakentamista.

PROSPER PORTLAND – KOHTI TASA-ARVOISEMPAA KAUPUNKIKEHITTÄMISTÄ?

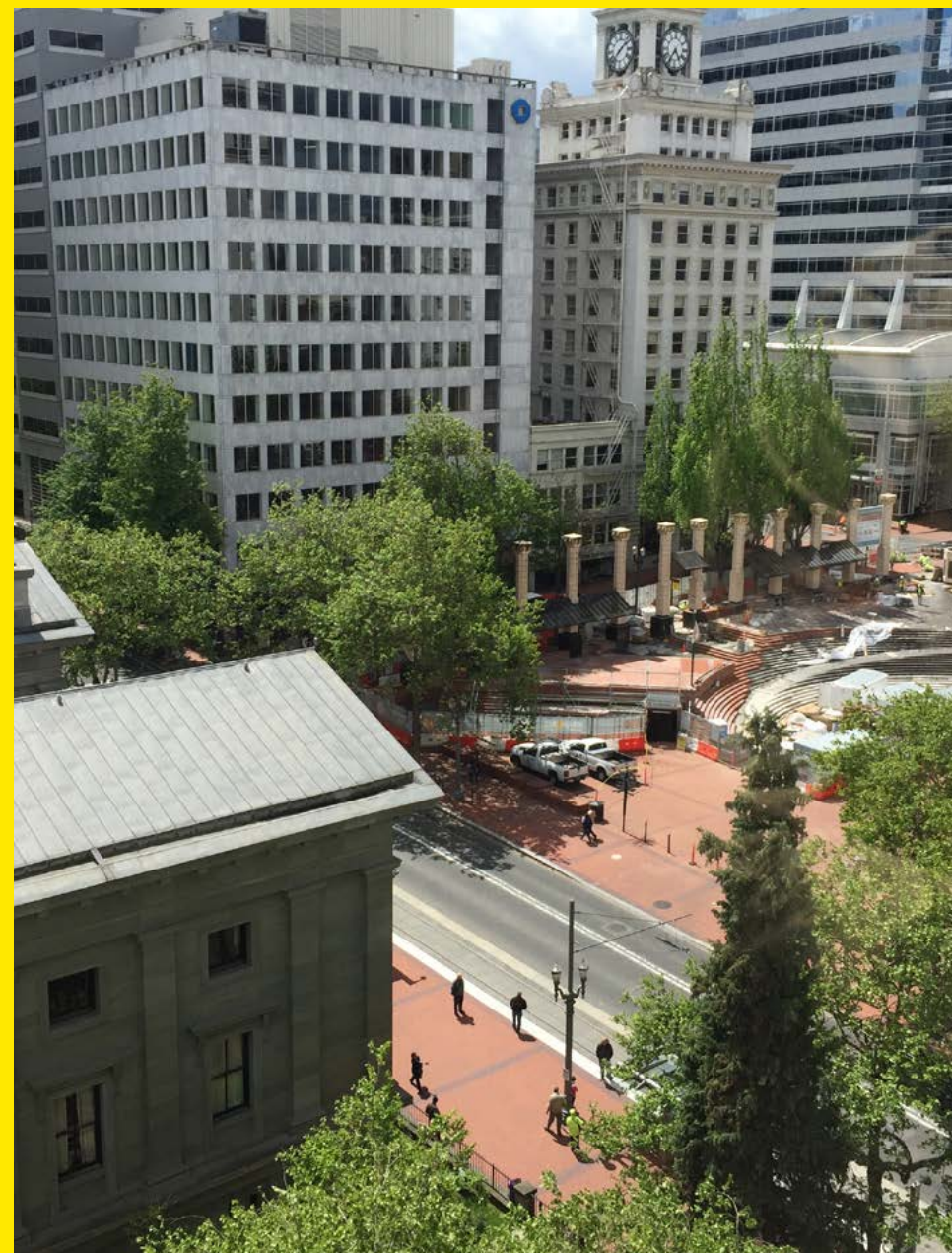
Prosper Portland on Portlandin kaupungin 'kaupunkikehittämistoimisto', joka tukee elinkeintotoiminnan edellytyksiä ja vastaa kaikista urban renewal –rahoituksen (ks myös s. 84–85) puitteissa toteutettavista kaupunkiuudistushankkeista. Lisäksi Prosper Portland koordinoi suurien asuinalueprojektien rakentamista. Aiemmin nimellä Portland Development Commission tunnettu organisaatio vaihtoi nimensä ja päivitti strategiansa vuonna 2017 ja keskittyy nyt aiempaa enemmän tasa-arvoisen kehityksen luomiseen ja kokonaisvaltaiseen kaupunkikehittämiseen. Toimisto kiteyttää strategiansa näin: "Prosper Portland focuses on building an equitable economy, based on four cornerstones: growing family-wage jobs, advancing opportunities for prosperity, collaborating with partners for an equitable city, and creating vibrant neighborhoods and communities."

Strategiassaan Prosper Portland kiinnittää erityistä huomiota heikommin kehittyneisiin kaupunginosiin ja yhteisöihin, tavoitteenaan lisätä rapautuvien kaupunginosien ja yhteisöjen työpaikkoja, laajentaa kaupungin talouden kasvusta hyötyvien joukkoa, pyrkiä tukemaan elävien ja tasa-arvoisten kaupunginosien kehittämistä sekä rakentaa yhteistyöverkostoja julkisten ja yksityisten sekä kolmannen sektorin toimijoiden välille.

Prosper Portland tukee strategiansa mukaisia kehittämissankkeita sekä tarjoaa lainoja, koulutusta ja yhteistyöverkostoja kasvaville yrityksille. Yhtenä konkreettisena toimenpiteenä organisaatio on esimerkiksi vaatinut kaupunkiuudistushankkeidensa urakoitsijoilta tasa-arvoisempaa työllistämispolitiikkaa asettamalla kiintiöitä naisten ja vähemmistöjen palkkamiselle.¹

Prosper Portland toteuttaa myös kaupungin elinkeinostrategiaa, jossa on priorisoitu alueen kehittymisen kannalta merkittävimmät teollisuudenalat. Portlandin vahvuuksia mu-kaillen Prosper Portland tukee kaupungissa vahvan urheilun ja vapaa-ajan sektorin yritysten (mm. Nike, Columbia, jne.) toimintaedellytyksiä. Toisena strategisena painotuksena ovat luovan talouden sekä teknologia-alan kasvuyritykset. Tämän alan vahvistamiseen liittyy myös Central East Siden kaupunkiuudistusstrategia, jossa pienteollisuusaluetta kehitetään yhtäältä artesaanituotannon ja kasvuyritysten toimintojen ja toisaalta uuden asumisen alueena. Central East Sidel-
le onkin syntynyt pienpanimoiden, työpajojen, teknologia-start-upien, varastotilojen ja loft-kämppien leimaamaa kaupunkiympäristöä, joka vahvistaa kaupungin imagoa luovan työn keskuksena. Toisaalta alueen muutoksen on nähty olevan liian nopeaa – hintojen nousu ja muuntojousta-
van pienteollisuusalueen muuttuminen asumispainotteiseksi ja keskiluokkaiseksi uhkaa kriitikoiden mukaan Central East Siden identiteettiä ja Portlandin mahdollisuutta houkutella koulutettua nuorta väestöä tulevaisuudessa.

Tällä hetkellä Prosper Portland kanavoi resursseja kaupunkiuudistukseen yhdentoista Urban Renewal -alueen kautta. Vuodesta 1958 käytössä ollut instrumentti on käytetty Portlandissa kaikkiaan 25 alueen kehittämisessä. Portland Prosper on kiinnostava yhdistelmä strategista elinkeinojen tukemista, kaupunkikehittämistä ja sosiaalisen eheyden edistämistä. Organisaation toimintatapa pohjautuu kaupungin vahvuuksille: yhteiskunnan eri toimijoiden yhteistyölle, naapurustojen vahvistamiselle ja ennakoluulottomille avauksille. ●

Kuva: Tuomas Ilmavirta

WE BUILD GREEN CITIES

PORTLAND ON profiloitunut vihreän kasvun kaupunkina ja pyrkinyt kasvattamaan mainettaan kestävä kehityksen edelläkävijänä myös markkinoinnin ja vienninedistämisen keinoin. Vuonna 2014 Greater Portland Inc. käynnisti yhdessä Portland Development Commissionin kanssa "We Build Green Cities" -yhteistyön kaupungin ja paikallisten yritysten kanssa. We Build Green Cities kokoaa yhteen osaamista ja kontakteja ja auttaa clean technology -sektorin yrityksiä tuotteiden kehittämisessä ja lanseeraamisessa. Pääpaino on pienten ja keskisuurien yritysten kannustamisessa kansainvälisille markkinoille, mutta yhteistyössä pidetään mielellään mukana myös isompia yrityksiä. Yhteistä brändiä hyödyntäviä yrityksiä on vesi- ja jätehuollon, liikenne- ja energiaratkaisujen, rakennetun ympäristön ja rahoituksen aloilta. Yksi konkreettinen yhteinen tuote on "Ecodistrict", ekologisia ratkaisuja painottava kaupunkikehityksen malli tai tuotepaletti.

Yksi nimenomaan "ecodistrict"-brändiä kantava alue on Hassalo on Eighth. Konferenssikeskuksen läheisyyteen on noussut kerrostaloasumista, vähittäiskauppaa ja toimistotiloja. Hassalo käsittelee omat jätevetensä yhden sisäpihan lai-

dalla sijaitsevassa puhdistuslaitoksessa käyttäseen ne uudelleen harmaana vetenä vessoissa sekä piha-alueiden maisemoinnissa. Hassalon rakentamisessa mukana olleille kohde toimii myös näyttelynä, jota esitellään mahdollisille uusille asiakkaille. Samalla vierailijoille tulevat tutuksi Portlandin käyttämät ohjausvälineet - esimerkiksi kaupungin ekokaupunginosille antamat helpotukset tietyistä maksuista.

Pikaisella silmäyksellä ekokaupunginosat eivät välttämättä erotu "tavallisista": energiaratkaisut ovat osin teknisluontoisia järjestelmätason kysymyksiä, jotka erottuvat lähinnä sertifikaatteja laskemalla. Portland kuuluu Yhdysvaltain johtaviin suurkaupunkeihin LEED-sertifioitujen rakennusten osuudella mitattuna. Kaupunki on vuodesta 2001 lähtien kiristänyt LEED-tasovaatimuksia omien kiinteistöjensä rakentamisen ja remontoinnin osalta. Nykystandardi edellyttää muun muassa, että kaupungin omissa projekteissa 85% rakennus- ja purkujätteestä kierrätetään ja että kattojen pinnoista vähintään 70% rakennetaan ekostandardit täyttäen.¹ Hassalon piholla

Kuva: Tuomas Ilmavirta

ja kaduilla liikkuvan silmiin osuu ehkä ensimmäisenä kävely- ja pyöräily-ympäristöjen korkeahko laatutaso, samoin kuin satsaukset viherrakentamiseen ja hulevesiratkaisuihin. Pysäköintikanen alta löytyy myös polkupyörien säilytys- ja huoltotiloja.

Resurssiviisaita ratkaisuja edistävä ja ekologia edellä etenevä elinkeinopolitiikka on kovassa kurssissa myös muualla. Portlandin "We build green cities" -satsaukset muistuttavat esimerkiksi Tanskan "State of Green" -yhteistyökuvioita, jossa kestävä teknologian edelläkävijöiden ratkaisuksista kootaan toimivia kokonaisuuksia markkinointiin ja vientiin. Myös Portlandin tapauksessa mukana on jonkin verran kansallisen tason rahoitusta. Esimerkiksi vuonna 2014 liittovaltio myönsi Portlandin vihreisiin vientipyrkimyksiin 300 000 dollaria sillä periaatteella, että kaupunki satsaa tuplasti valtion siivun verran². Raha myönnettiin kansainvälisten kumppanuuksien rakentamiseen, markkinatutkimuksiin, potentiaalisten asiakkaiden listaamiseen sekä vierailujen matkakulujen kattamiseen. Samantapaista starttirahastoa pyörittää

parhaillaan Pohjoismaiden ministerineuvoston rahoittama Nordic Innovation.

Vaikka Portland on niittänyt mainetta ja kunniaa ympäristöystävällisenä kaupunkina, kriittisiäkin ääniä välillä kuulee. Esimerkiksi Goodling ym.³ väittävät, että hyvistä tarkoituseristä huolimatta ekokaupunginosat ovat osaltaan kasvattaneet Portlandin alueellista eriarvoisuutta. Kun Portlandin köyhät itäosat saavat kaikkien kaupungin hallintokuntien budjeteista pienimmät siivut (paitsi poliisi- ja palolaitoksen osalta) ja ovat toisaalta lähes kokonaan joidenkin interventioiden tavoittamattomissa tai saavat niistä lähinnä haitallisia paikallisia vaikutuksia esimerkiksi kiinteistöverojen korotuksien muodossa, tilanne on kiellettävä haastava. Ei kuitenkaan voi väittää, että ekologisista ratkaisuksista ei olisi itäisen Portlandin asukkaille lainkaan hyötyä. Ilmastokuormitus on vähentynyt, ja esimerkiksi ilman ja veden laatu Portlandissa on muihin suurkaupunkeihin verrattuna erittäin hyvä. ●

Kuva: Tuomas Ilmarinen

4. HALLINNON ROOLI PORTLANDISSA

Kuva: Kaisa Schmidt-Thomé

PORTLANDIN HALLINTOMALLI

YHDYSVALLAT On liittovaltio, joka koostuu osavaltioista ja yhdestä kongressin alaisesta piirikunnasta (Washington DC). Osavaltioilla on rajoitettu itsehallinto, mutta liittovaltion laki ylittää osavaltioiden lait. Osavaltiot vastaavat muun muassa terveyspalveluista ja rikoslaista sekä myöntävät erilaisia lupia. Osavaltioilla on oma perustuslaki, hallitus ja lait, ja niiden välillä on suuria eroja esimerkiksi omis-

tusoikeuden, rikoslain, tuomioistuimien, terveydenhuollon ja koulutuksen suhteen. Osavaltion korkein vaaleilla valittu viranomainen on kuvernööri. Jokaisessa osavaltiossa on myös parlamentti.

Osavaltiot jakaantuvat piirikuntiin, joilla on omat valtuustonsa. Piirikuntia on yli 3000. Kaupungit ovat pääasiassa muodostuneet piirikuntien sisälle, ja niillä on omat hallintoelimensä. Jotkut suuret kaupungit

saattavat levittäytyä useamman piirikunnan alueelle. Piirikuntien ja kaupunkien roolit vaihtelevat eri osavaltioissa ja alueilla, sillä perustuslaki sallii osavaltioiden järjestävän paikallishallinnon kunkin alueen erityispiirteisiin soveltuvalla tavalla.

Portland on Oregonin osavaltion suurin kaupunki. Kaupunki perustettiin vuonna 1851 ja se on Multnomahin piirikunnan pääkaupunki. Osavaltion pääkaupunki Portland ei kuitenkaan ole, sillä osavaltiotason hallinto on keskitetty Salemin kaupunkiin. Portlandissa on yli 630 000 asukasta, ja väkiluku on kasvanut viime vuosina n. 10 000 asukkaalla vuodessa. Portland on tällä hetkellä Yhdysvaltain 26. suurin kaupunki.

Portlandin hallintomalli on harvinaisen. Kaupunki toimii vuonna 1913 hyväksytyllä komissiomallilla. Vastaavaa mallia ei ole enää käytössä muissa Yhdysvaltain suurissa kaupungeissa. Yleisin kaupunkien hallintomalli Yhdysvalloissa on valtuusto–johtaja-malli, jossa valtuusto

nimittää ammattijohtajan johtamaan organisaatiota. Usein tässä mallissa valitaan lisäksi poliittiseksi johtajaksi pormestari valtuutetuista. Toinen yleinen vaihtoehto on pormestari–valtuusto-malli, jossa pormestari valitaan valtuustosta erillisellä vaalilla. Tällöin usein pormestarilla on merkittävää valtaa ja mahdollisesti valittavalla ammattijohtajalla on rajoitettua valtaa pormestarin alaisuudessa. Näiden mallien lisäksi muutamilla pienillä kunnilla on käytössään niin sanottu kuntakokous-malli, jossa kaikki kuntalaiset kokoontuvat linjaamaan kunnan kehittämissuuntaa ja valitsevat poliittiset toimijat tämän politiikan toteuttamiseen. Tämän mallin variaatio on hallintotapa, jossa kuntalaiset äänestävät edustajansa, ja nämä edustajat kokoontuvat kuntakokoukseen.

Portlandin kaupungin hallintomallin ytimenä toimivan valtuuston muodostaa kuusi vaaleilla valittua poliittista johtajaa: pormestari, neljä komissaaria ja tilintarkastaja (auditor). Valtuusto kokoontuu vii-

koittain julkiseen kokoukseen. Valtuusto päättää kaupungin budjetista, hyväksyy lakeja ja asetuksia ja määrittelee kaupungin kehittämisen suuntaa. Valtuusto myös johtaa kaupungin eri osastoja huolehtien kehittämislinjausten toteuttamisesta.¹ Poliittisten johtajien kausi on nelivuotinen. Vaalit on porrastettu siten, että pormestari ja komissaarit 1 ja 4 valitaan kerralla ja siitä kahta vuotta myöhemmin komissaarit 2 ja 3 sekä tilintarkastaja. Porrastuksella turvataan toiminnan jatkuvuutta. Portlandissa asukkailla on mahdollista tehdä lakialoitteita ja tulla kuulluiksi valtuuston kokouksissa.

Portlandin kaupungin hallintomalli perustuu varsin ohueen edustukselliseen demokratiaan. Hallintomallin pätevydestä keskustellaan Portlandissa aika ajoin, mutta toistaiseksi hallintotavalla on ollut kannatusta, koska sen nähdään edesauttaneen Portlandin erittäin suotuisaa kehitystä. Toisaalta tiedetään, että menestyminen valtuuston vaaleissa edellyttää ehdokkailta hyvää tunnettuutta ja myös

1

Gibson & Abbott 2002, 429.

mahdollisuutta resursoida vaalityötä. Tämä on kaventanut ehdokasasettelua ja myös vaikuttanut siihen keitä valtuuston jäseniksi valitaan.

Ohutta edustuksellisuutta kompensoi laaja ja aktiivinen kaupunginosatoiminta. Kaupunkiorganisaatio tukee kaupungin osatoimintaa varsin pienin panoksin rahallisesti ja erilaisten toimintaa aktivoivien koordinaattoreiden kautta; toiminta on kuitenkin suomalaiseseen käytäntöön verrattuna erittäin aktiivista. Sitä vauhdittaa asukkaiden, yritysten ja erilaisten kolmannen sektorin toimijoiden halu vaikuttaa yhdessä oman kaupunginosansa kehittämiseen, hienoinen epäluottamus kaupunkiorganisaation toimintakykyyn sekä vapaaehtoiseen toimintaan kannustava verotusjärjestelmä.

Oregonin metroalueeseen kuuluu Portlandin lisäksi 23 muuta kaupunkia ja se ulottuu kolmen piirikunnan alueelle. Oregon Metro -organisaatio on perustettu koordinoimaan kasvun hallintaa sekä infrastruktuurin rakentamista ja kehityshankkeita, jotka ylittävät kunta- ja kaupunkirajat. Myös metsien ja maatalouden suojelu

OREGON ON YHDYSVALTAIN AINOA OSAVALTIO, JONKA LAINSÄÄDÄNTÖ MAHDOLLISTAA ITSENÄISEN KAUPUNKIRAJAT YLITTÄVÄN METROPOLIHALLINNON MUODOSTAMISEN.

kaupungistumiselta on osa Oregon Metron tehtäväkenttää. Lisäksi Oregon Metro ylläpitää eläintarhaa, tapahtuma-, näyttely- ja taidekeskuksia ja hautausmaita, koostaa maankäytön tarpeisiin liittyvää tietoa sekä vastaa jätehuollosta ja kierrätyksestä.

Oregon on Yhdysvaltain ainoa osavaltio, jonka lainsäädäntö mahdollistaa itsenäisen kaupunkirajat ylittävän metropolihallinnon muodostamisen. Oregon Metro onkin USA:n ainoa suorilla kansanvaaleilla valittu metropolioorganisaatio edustaen noin 1,5 milj. asukasta.² Tästä huolimatta myös Oregon Metro -organisaatiossa on varsin kapea edustuksellinen demokratia hallinnon ylätasolla. Metron valtuusto muodostuu koko metropolialueelta valitavasta puheenjohtajasta ja kuudesta seuduittain valitusta valtuutetusta. Valtuusto valitaan neljäksi vuodeksi kerrallaan ja se kokoontuu viikoittain. Toimeenpaneva

organisaatio perustuu komiteoihin, joihin työskentelee virkamiesten lisäksi myös kuntien edustajia ja asukkaita. (Komiteat liittyvät mm. seuraaviin teemoihin: osavaltioyhteistyö, rotutasa-arvo, liikenne, tapahtumat/messut, alueellinen suunnittelu, osallistuminen, jätehuolto, luonnonsuojelu ja eläintarhatoiminta.) Kaikkiaan Metro-organisaatiossa on noin 1600 työntekijää. Oregon Metron tärkein tehtävä on kaupunkimaisen alueen kasvun rajat määrittävästä Urban Growth Boundarysta (UGB) päättäminen. Taloudellisesti Metro ei ole alisteinen kaupungeille tai liittovaltiolle, sillä pääosa rahoituksesta tulee Metron palvelu- ja tapahtumatoiminnasta sekä omaisuusverosta.

2

Gibson & Abbott 2002, 430.

Kuva: Tuomas Ilmavirta

Kuva: Google Maps

KATSAUS PORTLANDIN KEHITYKSEEN HALLINNON NÄKÖKULMASTA

1800-LUVUN PORTLAND oli tyypillinen Länsirannikon kaupunki, johon keskittyi vesistöyhteyden ansiosta 1900-luvun alkupuolella teollisuutta ja kaupankäyntiä. Toisen maailmansodan aikana Portlandiin sijoittui runsaasti sotateollisuutta laivanrakennusosaamisen myötä. Sodan päätyttyä laivanrakennusosaamisesta ei syntynyt samanlaista nostetta rauhan ajan teollistumiselle kuin esimerkiksi lentokoneteollisuudesta syntyi sijaintikaupungeilleen. 1930-luvun laman jälkeisellä aikakaudella aina 1960-luvulle saakka Portlandia rakennettiin voimakkaasti. Erityisesti valtateihin ja siltoihin investoitiin autokannan voimakkaan kasvun seurauksena.

Koko USA:n mittakaavassa voidaan todeta seuraavat Portlandin kehittymisen kannalta merkittävät kaupunki- ja ympäristösuunnitteluun liittyvät kehitysvaiheet

1970-luvulta lähtien:

- 1970-luvun ympäristönsuojeluun ja elinympäristön laatuun painottuva vaihe
- 1980- ja 1990-lukujen taitteen kaupunkirakenteen kasvun johtamiseen painottunut vaihe
- 1990-luvun lopusta tähän päivään jatkunut älykkääseen kasvuun, kestävään kehitykseen ja ilmastoon muutokseen painottunut vaihe.

Oregonin osavaltion maankäytön suunnittelua ohjaamaan tuli vuonna 1973 pioneerihenkilinen lainsäädäntö. Siinä asetettiin rajoitteita yhdyskuntarakenteen kasvulle sekä panostettiin metsien ja maanviljelyn suojeluun. Tämä ja kaupungin toimijoiden oma vahva tahtotila vauhdittivat Portlandin "vallankumouksen" käynnistymis-

tä 1970-luvulla. Muutosajureina toimivat muun muassa

- uuden sukupolven johtajat
- kansalaisten ruohonjuuritason vastustus yhdyskuntarakenteen kannalta vahingollisiksi koetuille suurille uudistus- ja kehittämishankkeille;
- ympäristöliikkeiden oimistuminen kaupunkilaisten keskuudessa
- sekä uudenlainen ajattelu siitä, mitä kaikkea muuta kaupunki voisi olla.

Portlandin kääntyminen uudelle kehitysuralle 1970-luvulla oli seurausta pikemminkin aktiivisesta kansalaiskeskustelusta kuin suurista ja kattavista suunnitelmissa. Päätöksentekijät puolestaan keskittyivät enemmän muihin kaupunkipolitiikan kannalta merkittäviin asioihin kuin konkreettiseen rakentamiseen. Kaupungin sekä

ympäriöivän luonnon pelastaminen ja konkanaan uudenlainen kaupunkikokonaisuus, jossa asukkaille tarjotaan monipuolisesti muutakin kuin elinympäristö, nostettiin päätöksenteossa keskeisesti esille.

Muutoksen käynnistyttyä seurauksena oli 1980-luvulta lähtien Portlandin "henkeä" arvostavien ihmisten muuttaminen Portlandiin. Positiivinen kierre toi muun muassa korkean teknologian osaajia ja taiteilijoita kaupunkiin. Aktiivi-ikäiset 21–35-vuotiaat, joista kasvavat kaupungit erityisesti kilpailevat, vahvistivat kaupungin osaamisperustaa. Väestönosa oli myös aktiivinen erilaisissa kansalaisvaikuttamiseen liittyvissä hankkeissa ja liikkeissä ja antoi päätöksentekijöille selkänojaa viedä radikaaleja muutoksia läpi kaupungissa. Toisaalta he vaativat päätöksentekijöiltä uudenlaista otetta huonoksi kokemiansa asioiden korjaamiseksi. Perinteistä demokratiaa ja hallintoa

URBAN GROWTH BOUNDARY – KASVUN RAJA JA MAANKÄYTÖN SUUNNITTELU PORTLANDISSA

AUTOKAUPUNGIN mallimaasta USA:sta löytyy yksi maailman ympäristötietoisimmista kaupungeista, Portland. Kaupunki on onnistuneesti yhdistänyt kestävä kehityksen politiikan ja taloudellisen menestyksen. Ympäristötietoisuuden politiikan taustalla on muun muassa asukkaiden vahva luontosuhde, joka pohjautuu alueen luonnonkauneuteen ja luonnon tarjoamiin edellytyksiin maatalouden harjoittamiselle. Myös vesi on hallitseva elementti kaupunkikuvassa, ja kaupungin reunoilla nousevat asukkaille tärkeät ulkoilu- ja virkistysmaastot.

Näiden arvojen vaaliminen on edellyttänyt kasvun hallintaa ja selkeiden maankäyttölinjausten määrittelyä. Seututason linjauksista vastaa Oregonin osavaltion Metro-organisaatio keskeisenä keinonaan lakisäätöinen Urban Growth Boundary (UGB) eli Kaupungin kasvun raja. Raja kuvataan metropolialueen kartalla. (kuva oikealla)

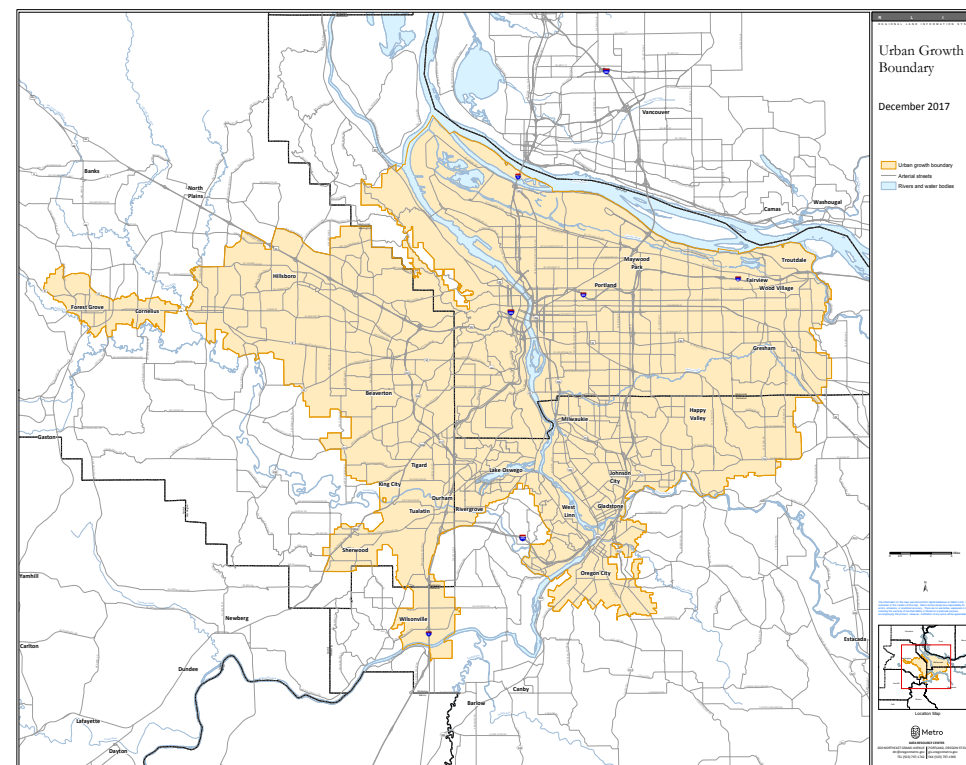
UGB on yhdyskuntarakenteen keskeinen työkalu. Sillä varmistetaan kaupungin kehitys kestä-

vällä ja taloudellisella tavalla ja toisaalta suojellaan maaseudun elinkeinoja, metsäalueita sekä luontoa kaupunkirakenteen hallitsemattomalta kasvulta.

UGB osoittaa maankäyttövarannon 20 vuodeksi eteenpäin. Suunnitelmassa osoitetaan uusien asuntojen, työpaikkojen, palvelujen, infran ja viheralueiden sijoittuminen kaupungin rajan sisäpuolelle. Varannon riittävyyttä arvioidaan kuuden vuoden välein, ja tarvittaessa Metron kuusijäseninen valtuusto tekee päätöksen kasvunrajan laajentamisesta. Kasvua tarkastellaan myös pidemmällä, 50 vuoden jäniteellä.

Metropolihallinnon maankäytön ohjaus on strategista ja kaupungit vastaavat kaavoituksesta. Järjestelmän toimivuus edellyttää hyvää yhteistyötä Portlandin kaupungin ja Metro-organisaation välillä. Mallin edellytyksenä on myös osavaltiotason lainsäädäntö: Oregon on Yhdysvaltain ainoa osavaltio, joka mahdollistaa kunnan rajat ylittävän suunnitteluorganisaation.

Kuva: Oregon Metro

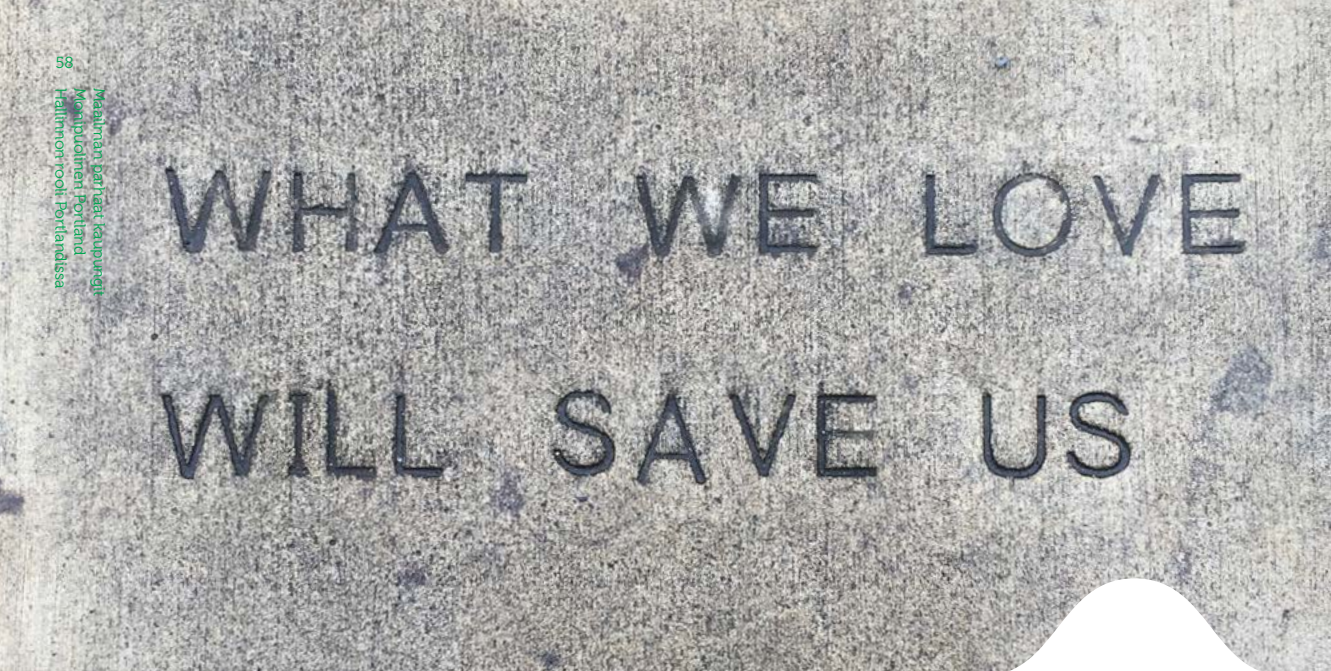

Kasvun rajan tarkistamista varten laissa on määritelty järjestys kaupunkirakenteen laajenemiseksi.

- **1. vyöhyke** → kaupungin reservialueet, jotka on osoitettu asuntotuotantoon tai muuksi kasvualueeksi 50 vuoden sisällä. Vyöhykkeellä ennakoitaan maankäyttöä eri intressiryhmille.
- **2. vyöhyke** → alueet, jotka eivät ole maa- tai metsätalouden piirissä eivätkä vielä osoitettu kaupungin tai maaseudun reservialueeksi.
- **3. vyöhyke** → erityisalueita, jotka voidaan ottaa asumiskäyttöön vain maatalouteen tukeutuen.
- **4. vyöhyke** → toimivat maa- ja metsätilat, joissa maan tuottavuus on korkea. Tuottavimmat alueet valjastetaan siis viimeisenä kaupungin kasvun tarpeisiin.

Kasvurajalla on moninaisia vaikutuksia. Kaupunki vaalii järjestelmää, koska se edistää tehokasta yhdyskuntarakennetta ja tuo hyötyjä liikkuamiseen ja palveluihin. Toisaalta rakenteen tiivistäminen korottaa maan arvoa, mikä vaikeuttaa rakentajien toimintaa ja kohtuuhintaisen asuntojen toteutusta. Asumiskustannusten nousua kompensoivat kuitenkin viriävät sosiaalisen asuntotuotannon hankkeet. UGB:sta on hyötynyt myös rajan tuntumassa toimiva maatalous. Kasvuraja vahvistaa niin kaupunkimais- ta rakennetta, maataloutta kuin virkistys- ja luonnonsuojelualueita. ●

WHAT WE LOVE
WILL SAVE US

Kuva: Tuomas Ilmavirta

YHTEISTYÖ JA OSALLISTAMINEN AVAIMINA - KAUPUNKILAISTEN, PÄÄTÖKSENTEKIJÖIDEN, HALLINNON SEKÄ SIDOSRYHMIEN VÄLINEN YHTEYS

DEMOKRATIAAN PERUSTUVASSA järjestelmässä pitkäjänteiset muutokset ovat mahdollisia vain kansalaisten tuella ja aktiivisuudella. Tämä korostuu erityisesti USA:n järjestelmässä, joka rakentuu erittäin vähälukaiseen poliittisten päätöksentekijöiden määrään. Verrattuna eurooppalaiseen demokratiaan voidaan puhua jopa harvinaisesta vallasta ja vallan keskittymisestä. Tällainen järjestelmä vaatii toimiakseen voimakkaita ja valovoimaisia johtajia muun muassa visiointiin, kokonaisuuden hallintaan sekä aistimaan kaupunkilaisten odottamia muutoksia. Sidosryhmänä erityisesti yritykset sekä elinkeinoelämä yleensä on vahvassa roolissa ja erilaisilla eurooppalaisista malleista poikkeavilla tavoilla hallitaan ja ohjataan esimerkiksi yhteiskunnan rakentumista

ja kaupunkilaisten saamia palveluita.

Portlandin poikkeukselliset saavutukset perustuvat poliittisten asioiden hoidon näkökulmasta onnistuneeseen kumppanuuteen eri osapuolten välillä. Tällaisista kumppanuuksista voidaan mainita muun muassa avoimuus ruohonjuuritason aktivistien suuntaan, ydinkeskustan sekä muiden kaupunginosien allianssi, keskusta-kaupungin ja lähikaupunkien allianssi, sekä ympäristöasiantuntijoiden ja kaupunkisuunnittelijoiden yhteisiin tavoitteisiin perustuva kumppanuus.

Ruohonjuuritason aktivisteihin on luotu järjestelmällinen yhteydenpito esimerkiksi asukasyhdistysten ja erilaisten yhdistysten välisten liittoutumien kanssa sekä yhteisten alueellisten toimistojen perusta-

**ASUKKAIDEN VAHVA
SITOUTUMINEN
KAUPUNGINOSIINSA AKTIVOI
YHTEISTOIMINTAAN,
VAHVISTAA YHTEISÖLLISYYTTÄ
SEKÄ VÄHENTÄÄ ILKIVALTA.**

misella. Portlandin kaupunki on jaettu kaupunginosaan systemaattisen yhteydenpidon turvaamiseksi sekä eri kaupunginosien identiteettien vahvistamiseksi. Asukkaiden vahva sitoutuminen kaupunginosaan aktivoi yhteistoimintaan, vahvistaa yhteisöllisyyttä sekä vähentää ilkivaltaa. Hallinnon ja päätöksentekijöiden riittävä aktiivisuus yhteydenpidossa sekä samalle tasolle asettuminen vuorovaikutuksessa on puolestaan ehdoton vaatimus kaupunkilaisten aktiivisuuden säilymiselle. Onnistumiset lisäävät kapasiteettia sekä uskottavuutta.

Ydinkeskustan ja muiden kaupunginosien allianssilla on estetty kuolleen vyöhykkeen syntyminen ytimen ympärille turvaamalla kaikkien kaupunginosien toimeliaisuus muun muassa palveluiden, asunon, joukkoliikenteen ja kaupunkiympäristön osalta. Vetovoimainen ydinkeskusta nostaa vanhempien asuinalueiden arvoa ja houkuttelevuutta. Vanhempiin asuinalueisiin kohdistuvat uusinvestoinnit sekä rakennusten ja rakenteiden kierrätys uusiin käyttötarkoituksiin tuottaa puolestaan työvoimaa sekä asiakkaita ydinkeskustalle.

*Portlandin kaupungin ja lähikaupunkien allianssilla*³ on saavutettua runsaasti seudullista lisäarvoa. Esimerkiksi joukkoliikennejärjestelmä sekä yhteinen maankäytöpolitiikka on mahdollistettu tällä kumppanuudella. Ilman tätä liittoumaa Portlandin seutu ei kykenisi voimakkaaseen jatkuvaan kasvuun USA:n sisäisessä muutossa tai ulkomailta tulevien maahanmuuttajien vastaanotossa. Myös esimerkiksi ympäristöpolitiikan hoito herkan luontoympäristön keskellä olisi mahdotonta seudun lukuisten kaupunkien kilpaillessa keskenään.

Portlandin suurin vallankumous poliittisessa ja myös hallinnollisessa mielessä keskittyy kaupunkirakenteen ja herkan luontoympäristön tasapainoiseen suhteeseen. Poliitiikan suunta käännettiin 1970-luvulla ja tavoitteista on pidetty määrätietoisesti kiinni. Saavutukset perustuvat kansalaisten vahvaan tukeen, päätöksentekijöiden järjestelmälliseen yhteisten tavoitteiden suunnitteluun, päätöksentekoon sekä täytäntöönpanoon.

Ympäristö- ja kaupunkirakennesiantuntijoiden sekä myös fanaatikoiden näkemykset pidetään tasapainossa, jolloin vältytään vastakkainasettelulta sekä hankkeiden viivästymisiltä esimerkiksi valitusten seurauksena. Mainittakoon, että Oregonin osavaltiota on oma virasto sovittelemassa eri kansalaisryhmien ja aktivistien välisiä intressiristiriitoja. Yhteistyössä Portland State Universityn kanssa ylläpidettävä Oregon Consensus -keskus toimii siltana akateemisen maailman ja käytännön sovittelun välillä toimien välittäjänä lukuisissa erityisesti ympäristökiistoihin liittyvissä kysymyksissä. Neutraali ”kolmas” osapuoli on osoittautunut arvokkaaksi valtioksi risteävien intressien tasapainottamisessa.

Verrattaessa USA:n ja Portlandin paikallishallinnon järjestelmää eurooppalaiseen ja erityisesti suomalaiseen malliin kiinnittyy huomio väistämättä poliittisten päätösten tekijöiden pieneen määrään. Huolimatta päätöksentekijöiden suuresta henkilökoh- taisesta vallasta, jää virkamiehille ja muulle henkilöstölle vääjäämättä runsaasti ainakin toimeenpanovaltaa. Suurella ja jatkuvas- ti kasvavalla alueella tarvitaan eritasoisia strategioita, talousarvioita, alemman tason

tavoitteita, sopimuksia sidosryhmien kans- sa, raportointia sekä muita asiakirjoja, jotka vaativat hallintoa ja tekijöitä.

Lisäksi huomio kiinnittyy siihen, että poliitikot pitävät erittäin aktiivisesti ja jär- jestelmällisesti yhteyttä kansalaisiin sekä aktivistiryhmiin, mikä on arvokas asia, mut- ta vie aikaa organisaation seurannalta. Esi- merkiksi sisäisen tarkastuksen rooli nousee tärkeäksi väärinkäytösten estämiseksi. De- mokratian ja virkamieshallinnon tasapai- no vaatii kokonaisuutena kattavat ohjaus-, seuranta- ja raportointijärjestelmät turvaa- maan molemminpuolisen luottamuksen sekä pitkäjänteisyyden.

Kuva: Tuomas Ilmavirta

URBAN GROWTH BOUNDARY JA KASVUN HALLINTA

PORTLANDIN KAUPUNKI on elinvoimainen ja houkuttelee kasvavia asukasmääriä kohtuuhintaisuutensa, kulttuurinsa sekä ympäristötietoisien ajattelunsa ansiosta. Yksi suurimmista haasteista onkin kasvun hallinta. Urban Growth Bounday (UGB) edustaa ennakoivaa maankäytön ohjausta ja pitkän tähtäimen suunnittelua.

Urban growth boudarylla eli kaupungin kasvun rajalla on kaksi päätehtävää. Menetelyllä suojellaan maaseudun elinkeinoja, metsäalueita sekä portlandilaisille tärkeää luontoa kaupungin kasvulta, ja toisaalta varmistetaan kaupungin kestävä ja taloudellinen kehitys. UGB:n avulla korostetaan kaupungin ja maaseudun erilaisia maankäyttötyyppejä ja näiden erilaisia suunnittelutarpeita. Tärkeä tavoite on myös estää "lieverakentaminen" ja kaupungin laajeneminen ei-toivotuille alueille sekä vahvistaa

elinvoimaista kaupunkirakennetta.

UGB-järjestelmästä vastaa Portlandin metropolialueen Metro-organisaatio. Metron harjoittaman lakisääteisen maankäytön ohjauksen välinetä ovat UGB:n lisäksi alueen rakennesuunnitelma, jota tarkistetaan viiden vuoden välein.⁴ sekä kasvuvuosisio⁵, jonka toteutukseen rakennesuunnitelmassa kuvattu politiikka paneutuu. Metron maankäytön ohjaus on strategista ja yleispiirteistä, ja kaupungit vastaavat tarkemman tason kaavoituksesta.

UGB-järjestelmä sisältää kaupunkialueen rajan ylläpidon sekä menetelmän kasvun arviointiin (kasvuraportti) ja päätöksen kasvunrajan tarkistamisesta tarvittaessa. Olennaista järjestelmän toimivuudessa on hyvä yhteistyö ja vuorovaikutus Portlan-

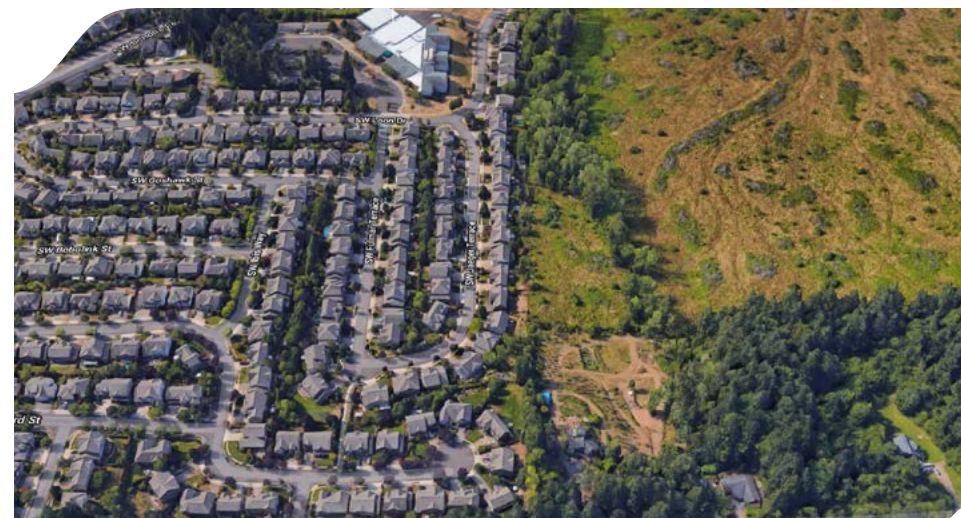
din kaupungin ja Metro-organisaation välillä. Tämä toteutuu muun muassa Metron poliittisten komissioiden kautta, joissa kaupungilla on vahva edustus. UGB:n laadintaan osallistuvat myös maatalouden edustajat ja ympäristöaktiivit varmistamaan luonnonsuojelun ja maaseudun elinkeinojen näkökulmaa.

UGB:n ideana on osoittaa Portlandin alueen maankäyttövaranto 20 vuodeksi eteenpäin. Tämä on lakisääteinen velvoite. Kasvunäkymiä tarkastellaan lisäksi 50 vuoden jäniteellä. UGB tarkoittaa toimintojen kuten uusien asuntojen, työpaikkojen, palvelujen, infrastruktuurin ja viherverkon sijoittelua kaupungin rajan sisäpuolelle. Raja

kuvataan metropolialueen kartalla.

Maavarannon riittävyyttä arvioidaan kuuden vuoden välein tavoitteena löytää ratkaisuja kasville kaupunkialueen sisältä. Ensisijaisena tavoitteena on kaupunkirakenteen tiivistäminen. Tiivistämisen puolesta puhuvat erityisesti Metro ja kaupungit, jotka tiedostavat uusien asuntoalueiden tarkoittavan myös uusia infrakustannuksia. Metro-organisaatio vastaa kasvun arvioinnista ja rajausta koskevien muutosehdotusten tekemisestä. Kasvun rajan tarkistamisesta päättää Metron kuusijäseninen valtuusto. Huomionarvioista on suhteellisen kapea demokratia maankäytön ohjauksessa, semminkin kun päätöksillä

Kuva: Google Maps

UGB määrittää kaupunkirakenteen kasville selkeän rajan.

⁴ Regional Framework Plan.
⁵ Growth Concept 2040.

KUN KASVU OHJATAAN TIIVISTÄMIS- JA TÄYDENNYSRAKENTAMISEEN, KÄY MAAN ARVO YHÄ KORKEAMMAKSI RAKENTAJILLE. TÄMÄ HIDASTAA ASUNTOTUOTANTOA JA ERITYISESTI KOHTUUHINTAISTEN ASUNTOJEN TOTEUTUSTA.

vaikutetaan yksityiseen maanomistukseen sekä asuntorakentajien liiketoimintaan.

Kasvun rajaa ei ole tarkoitettu pysyväksi vaan hallituksi välineeksi kaupungin kasvun ja maaseudun intressien huomioimisessa. Kun kaupungin alueen rajaa on tarve tarkistaa, ohjaa sitä laissa määritelty järjestys maaseudun ja kaupungin reservialueista. Reservialueet muodostuvat neljästä vyöhykkeestä, joiden mukaan uutta maata voidaan ottaa kaupungin käyttöön.

- Ykkösvyöhykkeellä ovat kaupungin reservialueet, jotka on osoitettu asuntuotantoon tai muuksi kasvualueeksi 50 vuoden sisällä. Tämä lisää maankäytön ennakoitavuutta niin kaupunkisuunnittelijoille kuin maanomistajille.
- Toisella vyöhykkeellä sijaitsevat alueet, jotka eivät ole maatalouden tai metsätalouden piirissä eivätkä myöskään vielä osoitettu kaupungin tai maaseudun reservialueeksi.
- Kolmosvyöhyke tarkoittaa niin sanottuja erityisalueita, jotka voidaan ottaa asumiskäyttöön vain maatalouteen tukeutuen.
- Neljännellä vyöhykkeellä sijaitsevat toimivat maa- ja metsätilat, joissa maan

tuottavuus huomioidaan rajan määrittelyssä. Tuottavimmat alueet otetaan siis viimeisenä kaupungin kasvun tarpeisiin.

Metron land conservation ja development commission eli alueidensuojelun ja kehittämisen yksikkö on valmistellut kaupunkialueen rajan tarkistuksia 1970-luvulta lähtien pääosin vain pienin muutoksin. Suurempia tarkistuksia on tehty kuudesti. Niiden taustalla on kymmenien tuhansien kotitalouksien ja työpaikkojen sijoittaminen, työpaikka-alueen täydentäminen asumisella ja teollisuusalueiden tarve. Lisäksi velvollisuutena on ollut osoittaa kaupunkialueen sisältä uusi 20 vuoden ennakoidun kasvun mukainen maankäyttövaranto.

Metro käynnisti kesällä 2017 prosessin kasvun rajan tarkistamiseksi vuonna 2018. Kaupungeilta on pyydetty alustava ehdotus rajan laajentamisen, ja kesällä 2018 Metro julkistaa kasvuraportin, joka sisältää analyysin nykyisestä kasvunrajasta, kasvutrendeistä ja laajenemismahdollisuuksista. Syksyllä 2018 Metron valtuusto päättää kasvun rajan laajentamisesta.

Kaupungistumisen ohjaus UGB:n avulla vaikuttaa toimijoihin sekä rajan ulko- että sisäpuolella. Kuten kaikessa maankäytön suunnittelussa, risteävät intressit

Kuva: Kaisa Schmidt-Thomé

Barbara Grossin UGB:n rajalla sijaitseva viinitila Cooper Mountain Vineyards uhkaa jäädä kasvun jyräämäksi.

aiheuttavat ristiriitoja. Rajan tuntumassa toimiva maatalous pitää kasvun hallintaa hyvänä asiana. Portlandin eteläpuolelle Willamette Valleyyn on keskittynyt Oregonin vulkaanisen maaperän ja suotuisten sääolosuhteiden myötä runsaasti viinitiloja. Nyt UGB:n tarkistus ja kasvun rajan mahdollinen laajentaminen uhkaa viinitiloja, joiden viljelysmaa on päätyneessä asuinalueiksi. Esimerkiksi Cooper Mountain Vineyardin viinitila on varoitustenpiteenä hankkinut uusia viljelysmaata heikommin viininviljelyyn soveltuvalta alueelta kauempaa Portlandista.

Kasvun raja vaikuttaa myös kaupunkialueella. Tämä huomattiin jo 1990-luvulla, ja erityisesti omakotiasujien yhdistys on kritisoinut Metro-organisaatiota kasvun rajan liian hitaasta laajentamisesta ja nähnyt nykyisen politiikan nostavan rakentamattoman maan hintaa keinotekoisesti korkealle. Toisaalta kasvun rajaan kytketty vuokra-asumisen verrattain tiukka sääntely on taannut köyhemmille asukkaille koh-

tuuhintaisia vuokra-asuntoja.⁶ Portlandiin on muuttanut paljon asukkaita muun muassa Kaliforniasta juuri kohtuullisten elinkustannusten vuoksi. Asumisen hinta on kuitenkin noussut viime vuosina nopeasti myös Portlandissa. Toisaalta tiivis rakentaminen tarjoaa kohtuuhintaisen liikenteen, joka on hyvä laskea mukaan elinkustannuksiin. Joukkoliikenne on Portlandissa edullista ja tiheävuoroista ja tiiviissä ympäristössä myös pyöräily toimii.

Kiistanalaisuudestaan huolimatta portlandilaiset näkevät UGB:n hyödyllisenä. 2040 Plan -kaavaa varten tehdyssä osallistumisprosessissa selvisi, että asukkaat kannattavat tiiviimpää rakentamista, pienempiä tonttikokoja sekä intensiivisempää rakentamista joukkoliikenneyhteyksien solmukohtiin. Kaikki tavoitteet ovat mukana myös hyväksytyssä kaavassa.⁷ ei koettu enää toimivaksi.

6
7

Gibson & Abbott 2002, 430-432.
Gibson & Abbott 2002, 431.

HYVÄT KAUPUNGIT EIVÄT SYNNY SATTUMALTA

KANSALAISVAIKUTTAMINEN

Suomen vähän aikaa sitten uudistettu kuntalaki velvoittaa poliittista päätöksentekoa ja hallintoa vahvistamaan kansalaisten suoria vaikuttamismahdollisuuksia heitä koskevissa asioissa. Lain mukaan perinteisten tapojen (yhteydenpito vaaleilla valittuihin ja muihin päätöksentekijöihin sekä kansalaisaloitteet) rinnalla on taattava mahdollisuus tehdä suoraan aloitteita sekä ottaa kantaa asuinympäristöönsä ja kunnallisiin palveluihin liittyvissä asioissa sähköisesti suoraan viranhaltijoihin sekä muuhun organisaatioon. Julkisuuslaki velvoittaa lisäksi julkista sektoria, siis myös kuntia, viestimään avoimesti myös valmisteltavina olevista asioista.

Suorien kansalaisten yhteydenottojen lisäksi kunnallishallinto tekee runsaasti yhteydenpitoa ja yhteistyötä erilaisten seurojen, yhdistysten sekä muiden ryhmittymien

kanssa. Ilman näiden panosta esimerkiksi kansalaisten harrastusmahdollisuudet olisivat huomattavan niukat. Asuinalueisiin kiinnittyvää yhteistyötä tehdään muun muassa omakoti-, asukas- sekä kyläyhdistysten kanssa. Yhteistyön volyymi vaihtelee runsaasti kunnittain ja kaupungeittain paitsi julkisen organisaatioiden aktiivisuudesta myös kuntalaisten aktiivisuudesta johtuen. Maaseutualueilla kansalaisten yhteisöllisyys on perinteisesti mielletty luontevammaksi kuin taajamissa. Myös kuntakonsernien sisältämien yhtiöiden ja liikelaitosten aktiivisuus asiakkaiden suuntaan vaihtelee. Yhdistykset saavat toimintaansa tukea myös seurakunnilta, valtakunnallisilta liikunta- ja kulttuuriliitoilta sekä yrityksiltä. Eräät yhdistykset, esimerkiksi työttömät, ovat perustaneet voittoa tavoittelemattomia yrityksiä tukemaan toimintaansa. Kaikelle edellä mainitulle on luonteenomaista, että valtion tai

kunnan tuki kattaa vain murto-osan toiminnan todellisista kuluista. Suurin osa toiminnasta katetaan talkootyöllä.

Portlandissa kolmannen sektorin toimintoja on toteutettu enemmän yritys- muotoisesti kuin Suomessa. Lisäksi siellä tehdään ennakkoluulottomasti yhteistyötä eri toimijoiden välillä. Työllistämistä ja syrjäytymisen ehkäisyä on liitetty kierrätykseen, kaupunkipyörien kunnostamiseen, käsityöverstaisiin jne. Esimerkiksi kiinteistökulut pyritään kattamaan toiminnalla. Myös asuin- ja pienteollisuusalueilla korostuu yhteisöllisyys. Yhteisöllisyys on leimallista myös uusilla kerrostaloalueilla, jossa ihmiset tuntevat toisensa sekä myös asuntojen rakentajat kadulla.

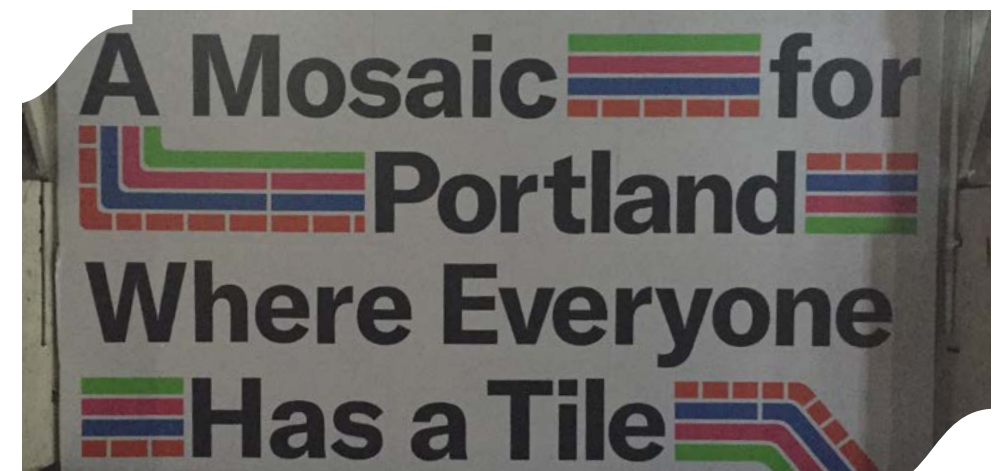
Yhteisöllisyyden vahvistamisesta, erilaisen järjestöjen ja yhdistysten ennakkoluulottomasta yhteistyöstä ja yritys- muotoisesta ajattelutavasta yhdistettynä koko julkisen sektorin ja elinkeinoelämän tukeen olisi mahdollista ottaa mallia myös Suomessa. Tällä hetkellä on valmisteilla työllistämisen uudelleen organisointi ja vastuuttaminen koko valtakunnan tasolla, josta voisi saada hyvän alustan vaikkapa pilottikokeilulle.

VALTIO, KAUPUNKISEUTU JA KAUPUNKI – YHTEISTYÖ JA RAJAPINNAT

Valtakunnallinen maakuntauudistus hakee vielä muotoaan muun muassa julkisen sektorin toimijoiden keskinäisen työnjaon, yritysten roolin sekä laillisuus- kysymysten osalta. Kansalaisten valinnanvapautta pyritään kasvattamaan kokonaisvaltaisesti. Muutoksen suuruus kerralla toteutettuna askarruttaa kansalaisia, päätöksentekijöitä sekä peruskuntia. Valtion, perustettavien maakuntien sekä kuntien hallinto kokee valta- van muutoksen lukuisten lainmuutosten astuessa voimaan.

USA:n mittakaavaero sekä liittovaltiojärjestelmä aiheuttaa omat haasteensa pohdittaessa hyvien käytäntöjen siirtämisestä. Oregonin tavoitteiden valuttaminen Oregonin Metro-alueelle sekä edelleen Portlandin kaupunkiin loisivat yhden mielenkiintoisen vertailukohdan. Oregonin metropolihallintoa olisi loogista verrata Suomen kaupunkiseutuihin.

Suomalaisia keskuskaupunkeja askarruttaa suuresti maakuntauudistuksen sisällössä niiden tulevaisuuden rooli elinkeino- ja maankäyttöpolitiikassa. Ainakin jälkimmäi-

Kuva: Tuomas Ilmavirta

PORTLANDIN ROOLI KESKUSKAUPUNKINA KOKO METROALUEEN KANNALTA SEKÄ SEUDUN MUIDEN KAUPUNKIEN ROOLI TUKEMASSA SEUTUA JA TUOTTAMASSA TYÖVOIMAA JA ASIAKKAITA MYÖS KESKUSKAUPUNGIN TARPEISIIN TARJOAISI MYÖSKIN HYVÄN PILOTOINTIKOHTEN.

seen asiakokonaisuuteen olisi löydettävissä runsaasti syötteitä Portlandin tarinasta ja erityisesti siitä, kuinka 1970-luvulta saakka toteutettu pitkäjänteinen ja tuloksekas muutos on toteutettu hallintorakenteiden ja niiden strategioiden ja työjakojen osalta. Oregonin ohjaus ja tuki Oregonin Metrolle sekä muun muassa alueen joukkoliikenteen, elinympäristön suojelun ja kaupunkirakenteen tavoitteiden yhdistäminen toisivat Suomen valtion ja kaupunkiseutujen väliselle käytännön toiminnalle sekä hallinnon organisoinnille hyviä eväitä. Portlandin rooli keskuskaupunkina koko metroalueen kannalta sekä seudun muiden kaupunkien rooli tukemassa seutua ja tuottamassa työvoimaa ja asiakkaita myös keskuskaupungin tarpeisiin tarjoaisi myöskin hyvän pilotointikohteen.

Suomessakin kehityksen suuntaa tulisi tarkastella selkeämmin kaupunkimaisel-

la alueella ja tunnistaa kaupunkiseutujen erityishaasteet. Maakuntaratkaisussa pitäisi tunnistaa suuren kaupunkiseudun kuntien tarve yhteistyölle ja mahdollistaa ja tukea sitä.

UGB:n kaltaisen ratkaisun soveltaminen Suomessa tukisi yhdyskuntarakenteen tiivistämistä ja sitä kautta kestävä kehitystä ja sekä kaupunkimaisen asuin- ympäristön että talouden toimintaympäristön kehittämistä. Kasvun rajan toteuttaminen kuitenkin edellyttää keskinäisten hyötyjen hahmottamista ja avaamista: miten rajasta hyöttyy myös maaseutu. Portland toteaa kehityksestään: *“Great cities don’t happen by accident, planning matters!”* Tämä on hyvä viesti myös suomalaiselle kaupunkiseutukehittämiselle.

KAUPUNKISEUTUJEN MAANKÄYTÖN OHJAUS SUOMESSA - ESIMERKKINÄ TAMPEREEN KAUPUNKISEUTU

Suomessa kaupungistuminen ja kaupunkipolitiikka ovat edenneet melko hitaasti. Kaupungistumisasteessa on lähivuosina nähtävissä kuitenkin kasvua, sillä ennusteet osoittavat muuttoliikkeen ja syntyvyyden kohdistuvan suurimmille kaupunkiseuduille. Driveineina ovat usein, kuten Portlandissakin, opiskelu- ja työmahdollisuudet sekä urbaani toimintaympäristö.

Suomessa lakisääteistä ja kokonaisvaltaista seudullista toimintatasoa ei ole syntynyt – ei edes pääkaupunkiseudulle. Alueiden ja maankäytön lakisääteisestä ohjauksesta vastaavat ympäristöministeriö, maakunnat, Ely:t ja peruskunnat. Vasta kymmenen vuotta sitten säädettiin niin sanottu Paras-lain-säädäntö. Se velvoitti 17 kaupunkiseutua laatimaan kaupunkirakennetta eheyttävät suunnitelmat. Vastuu suunnitelmien toimeenpanosta jäi määrittelemättä.

Tampereen kaupunkiseudun kunnat olivat jo aiemmin (2005) perustaneet vapaaehtoisen seutuorganisaation Tampereen kaupunkiseudun kuntayhtymän. Sen yksi päätehtävistä on koordinoita niin sanotun MAL-suunnitelman (maankäyttö, asuminen ja liikenne) toimeenpanoa. Käytännössä työstä vastaa poliittisesti valittu seutuhallitus ja sen ohjauksessa toimiva seutuorganisaatio. Myös kuntajohtajat sekä kaavoituksen, asuntotuotannon ja liikkumisen asiantuntijat osallistuvat työhön.

Sittemmin Tampereen kaupunkiseudun kuntayhteistyö on tiivistynyt, ja alueen kunnat ovat päivittäneet seutustrategiaansa ja hyväksyneet yhdyskuntarakenteen kehittämistä koskevat Rakennesuunnitelmat 2030 ja 2040. Suunnitelmat ovat kokonaisvaltaisia kasvusuunnitelmia, joissa huomioidaan MAL-teemojen lisäksi palveluverkko, elinkeinojen kehittämisen sekä seudun ilmastotavoitteet.

Tampereen kaupunkiseudulla on tämän lisäksi paneuduttu lieverakentamisen hallintaan ja valmisteltu seudulliset periaatteet asemakaavan ulkopuoliseen rakentamiseen. Periaatteiden tarkoituksena on estää yhdyskuntarakenteen hallitsematon leviäminen ja ohjata rakentaminen ensisijaisesti olemassa olevaa yhdyskuntarakennetta täydentämään. Port-

landissa pinnalla oleva maa- ja metsätalouden suojeleminen kaupungistumiselta ei näy kovin vahvasti Tampereen kaupunkiseudulla. Periaatteiden käsittelyä seurasi kiihkeä poliittinen keskustelu, jossa äänessä oli pieni mutta äänekäs maaseudun ja maanomistajien joukko. Periaatteet hyväksyttiin, ja niiden toteutus etenee vaiheittain kunnissa. Kaupungistumisen edistäminen näyttäytyy edelleen haasteellisena teemana kaupungin ja maaseudun suhteissa.

MAL-SOPIMUSMENETTELY

Suurten kaupunkiseutujen vapaaehtoista yhdyskuntarakennetyötä on tuettu maan hallituksen toimesta MAL-sopimuksilla, jotka valtion eri osapuolet ja kunnat ovat keskenään solmineet. Tampereen kaupunkiseudulla on toteutettavana jo kolmas MAL-sopimus, jossa konkretisoidaan pitkäjänteisen Rakennesuunnitelma 2040 lähivuosien toimenpiteiksi. Sopimukseen sisältyy seurantamenettely.

Sopimusasiakirja sisältää yhdyskuntarakennetta eheyttäviä toimenpiteitä, ja sopimuksella valtio tukee kestävä liikkumista ja ohjaa resursseja joukko- ja kevytliikenteeseen, kuten Tampereen raitiotiehen. Vastineena kunnat panostavat monipuolisen asuntotuotannon edellytyksiin ja kasvun edellyttämään tonttitarjontaan hyvien joukkoliikenneyhteyksien varrella.

MAL-sopimuksen tarkoituksena on parantaa suurten kaupunkiseutujen toimivuutta ja lisätä kilpailukykyä. Suuret kaupunkiseudut haluavat säilyttää sopimuksen jatkossakin suorana keskusteluyhteytenä valtion ja kuntien välillä. Tämä on korostunut erityisesti maakuntavalmistelun yhteydessä. Toistaiseksi MAL-sopimusmenettelyn roolista maakuntahyöksessä ei ole tehty päätöksiä. ●

5. SOSIAALINEN EHEYS

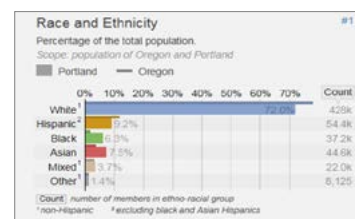
Kuva: Tuomas Ilmavirta

VAURAS KAUPUNKI JA SUURET TULOEROT

PORTLAND ON Yhdysvaltojen mittapuulla erittäin vauras kaupunki. Kotitalouksien keskituloilla mitattuna Portland sijoittui vuonna 2015 viidenkymmenen suurimman kaupungin joukossa kahdeksanneksi. Tulotason kasvu vuosina 2010–15 on ollut peräti seitsemän kertaa suurempi kuin keskimäärin USA:ssa ja kolmanneksi nopeinta suurimpien kaupunkien joukossa.

Keskimääräiset tulot vaihtelevat kuitenkin paljon sukupuolen ja etnisen taustan mukaan. Kun Portlandin metropolialueella kokoaikatyössä oleva ”valkoihoinen” mies tienasi vuonna 2015 keskimäärin 60 000 \$ vuodessa, jäivät afrikkalaisamerikkalaisten naisten ja latinalaisamerikkalaisten palkat noin puoleen tästä. Portlandin kaupungissa keskimääräinen tulotaso oli hieman metropolialueen keskiarvoa alhaisempi ollen 55 000 \$/vuosi.¹

Metroalueen työttömyysprosentti on

Kuva: Tuomas Ilmavirta

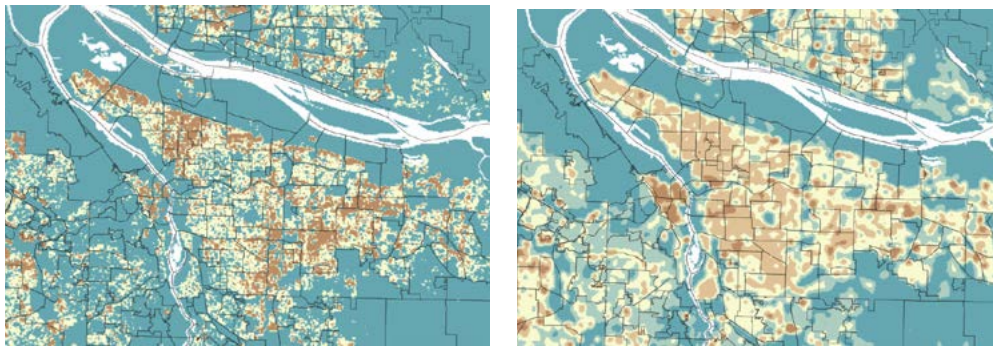
pudonnut vuosien 2009–2010 varsin korkeista luvuista (noin 11%) alle neljään prosenttiin.²

18 % Portlandin asukkaista eli vuonna 2015 köyhyysrajan alapuolella. Tämä on hieman enemmän kuin Oregonissa keskimäärin. Köyhien osuus vaihtelee huomattavasti etnisen taustan mukaan. Hyvästä tulokehityksestä huolimatta köyhien osuus väestöstä kasvaa edelleen Portlandissa. Eri-

tyisen huolestuttavalta kuulostaa, että noin 22 % lapsista elää Portlandissa köyhyysrajan alapuolella.³

Etniseltä diversiteetiltään Portland ei kuulu Yhdysvaltain monimuotoisimpiin suurkaupunkeihin. Latinalais-, afrikkalais- ja aasialaisamerikkalaisten prosentuaaliset osuudet jäävät verrattain pieneksi – kunkin ryhmän kohdalla alle kymmeneen prosenttiin.⁴

Portlandissa "ei-valkoisen" väestön tihentymät (vasemmalla) sijaitsevat osittain eri alueilla kuin väestön keskimääräiset tihentymät (oikealla).

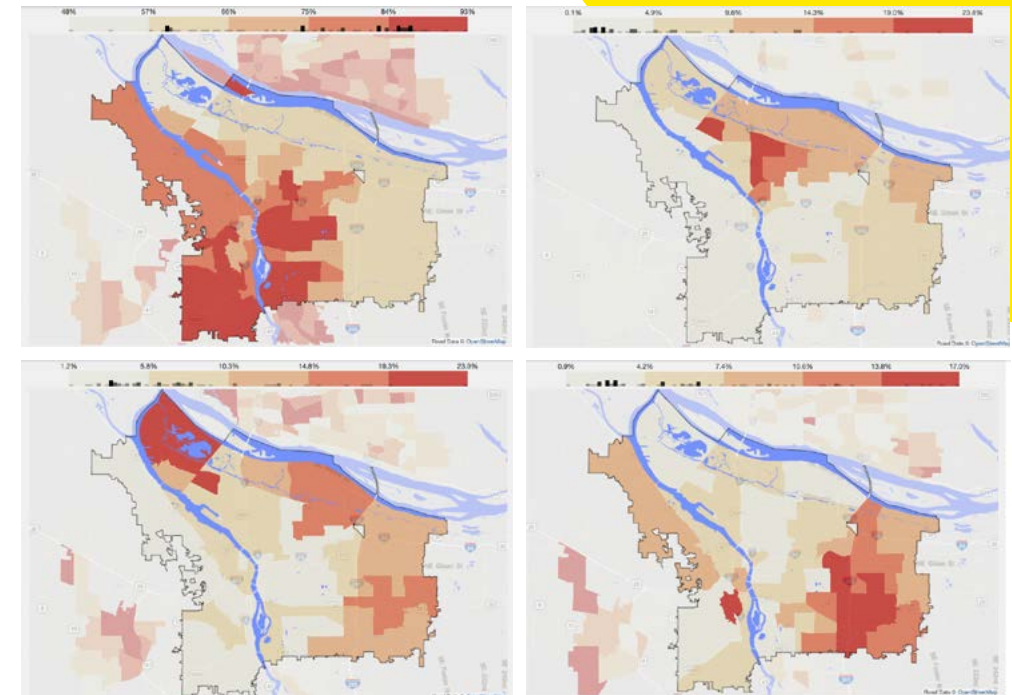
ALUEELLISET EROT

ALUEELLISESTI PORTLAND on jakautunut vauraaseen länteen ja köyhään itään. Keskimääräistä tulotasoa tarkasteltaessa uudemmat esikaupunkialueet sekä toisaalta keskusta-alueet että vauraimmat esikaupungit selvästi. Lännessä asuvien koulutustaso on keskimäärin itää korkeampi, samoin kuin ylempien toimihenkilöiden osuus työssäkävivistä.

Myös etnisten vähemmistöjen jakautuminen omille asuinalueilleen näkyy selvästi. Aasialaisamerikkalaiset asuvat itäisissä lähiöissä; afrikkalaisamerikkalaiset ovat perinteisesti asuttaneet keskustan pohjoispuolisia – viime vuosina gentrifioituneita⁵ – kaupunginosia. Latinalaisamerik-

kalaiset asuvat kauempana pohjoisessa, ja "valtaväestö" pääosin keskustassa, sen länsilaidan vaurailla esikaupunkialueilla sekä Central Eastsidella. Etnisten vähemmistöjen asuttamissa itäisissä lähiöissä tulotaso on jonkin verran alhaisempi kuin muualla. Työllisyyttä ja sosiaalitukia tarkasteltaessa alueiden erot näkyvät selvemmin. Itäportlandilaiset perheet saavat selvästi useimmin sosiaalitukea (esim. ruokakuponkeja) kuin hyvätulolisilla länsipuolen alueilla. Myös työttömyys on idässä korkeampaa, mutta myös itäisen Portlandin asuntoalueiden sisällä – jopa kortteleiden välillä – on suuria sosioekonomisia eroja.

Idässä varallisuuserojen mosaiikki selittyy osittain alueen monivaiheisella rakentamisella 1900-luvun kolmella ensimmäisel-

Väestöryhmillä on kullakin omat keskittymänsä. Kuussa "valkoisten" (vas. ylä), afrikkalaisamerikkalaisten (oik. ylä), latinalaisamerikkalaisten (vas. ala) ja aasianamerikkalaisten (oik. ala) osuudet kunkin alueen asukkaista.

lä neljänneksellä, kun länttä on rakennettu voimallisemmin vasta viimeiset viisi vuosikymmentä.⁶ Merkittävän poikkeuksen tähän sääntöön tekevät ensimmäisiin raitiolinjoihin tukeutuneet 1880- ja 1890-luvuilla alkunsa saaneet naapurustot, joille syntyi pyssäkien tuntumaan selvät pääkadut.⁷ Näihin tukeutuvat varsin tiiviit alueet, etenkin länsirinteillä, ovat osaltaan vaikuttaneet keskustan elinvoimaisuuden säilymiseen: lähistöllä on asunut paljon ostovoimaa ja kaupunki-

kehityksen asiantuntemusta.⁸

Merkittäviä historiallisia jatkumoa liittyy myös kaupungin afrikkalais-amerikkalaisten asukkaiden sijoittumiseen, kun pohjoisiin ja koillisiin kaupunginosiin syntyi tämän vähemmistön naapurustoja jo 1930- ja 1940-luvuilla.⁹ Afrikkalais-amerikkalaisten myöhempi muuttoliike on suuntautunut pitkälti samoille alueille, ylläpitäen vähemmistön keskittymistä tiettyihin naapurustoihin.

5

Governing 2018; The Oregonian 2018.

6

Gibson & Abbott 2002, 427.

7

Abbott 2011, 50-70.

8

Gibson & Abbott 2002, 427.

9

Ibid.

ONGELMANA ASUMISKUSTANNUSTEN NOUSU

PORTLANDISSA ASUI vuonna 2015 yhteensä 612 206 asukasta. Asukasluku on kasvanut vuodesta 2010 yhteensä 45 520 asukkaalla. Vauhdikkaasta väestönkasvusta huolimatta Portlandin asuntotuotanto oli lähes pysähdyksissä 2008 talouslaman jälkeen ja alkoi elpyä vasta 2013–2014. Seurauksena on ollut asuntojen hintojen ja vuokrien nopea nousu. Vuodesta 2012 vuokrat ovat nousseet lähes 30%. Mediaaniasunnon myyntihinta on noussut 44% vuodesta 2011 vuoteen 2015, jolloin keskimääräinen asunto maksoi yli 400 000 \$. Vuokrat nousivat erityisen voimakkaasti Itä-Portlandissa, mikä entisestään lisäsi taloudellista epävarmuutta useilla alueilla. Asuntojen vuokrat ovat nousseet niin voimakkaasti, että heikompi-tuloisille perheille ei ole enää heidän tulota-

solleen sopivaa asuinalueita.¹⁰

Vuokratasoa ei Yhdysvalloissaakaan säätele pelkkä kysynnän ja tarjonnan välinen suhde. Yhdysvaltojen vuokralainsäädäntö edellyttää olemassa olevan vuokrasuhteen sisällä kohtuullisuutta vuokrankorotuksissa. Tällä hyvällä periaatteella on kuitenkin kääntöpuolensa. Kun asuinalueen yleinen vuokrataso nousee, muodostuu vuokranantajille kiusaus keinotekoisellakin perusteella häättää vuokralainen ja solmia uusi vuokrasopimus alueen kohonneella vuokratasolla.¹¹ Häädetyksi tulleet ovat suuressa vaarassa joutua asunnottomiksi etenkin niissä kasvavissa kaupungeissa, joissa edulliseen asuntotuotantoon ei ole kiinnitetty riittävää huomiota.

¹⁰ Portland Housing Bureau 2016.
¹¹ Desmond 2016.

Vuonna 2015 Portlandissa laskettiin olevan yhteensä 2759 asunnottomaa (35,9 asunnottomaa/10 000 asukasta).¹² Luku piti sisälleen myös väliaikaisissa suojissa majoittujat. Asuntotoimiston mukaan vuonna 2017 kaaduilla ja väliaikaisissa suojissa majoittuu joka yö noin 4000 asunnottomaa. Kaupunki järjestää organisoituja leirejä asunnottomille, ja myös liike-elämä pyrkii asunnottomuuden vähentämiseen.¹³ Etenkin katutaso liiketilöiden omistajat ovat pyrkineet puuttumaan asiaan, osa toki vain vähentääkseen kottomuuden haittoja omalle tulonmuodotukselleen. Kun arvion mukaan kolmella neljästä asunnottomasta on huume- tai päihdeongelma ja noin puolella mielenterveysongelma, harva kiinteistönomistaja kiittelee heitä jatkuvasta läsnäolosta ja kaupunkitilan elävöittämisestä.

¹² Portland Housing Bureau 2016.
¹³ Harbarger 2017.

**KUN ASUINALUEEN
YLEINEN VUOKRATASO
NOUSEE, MUODOSTUU
VUOKRANANTAJILLE KIOUSAUS
KEINOTEKOISELLAKIN
PERUSTEELLA HÄÄTÄÄ
VUOKRALAINEN JA SOLMIA
UUSI VUOKRASOPIMUS
ALUEEN KOHONNEELLA
VUOKRATASOLLA.**

Kuva: Tuomas Ilmavirta

Kuva: Kaisa Schmidt-Thomé

GENTRIFIKAATIO

YHDYSVALLOISSA gentrifikaatio on yksi keskeisimmistä kaupunkeja muovaavista sosio-tilallisista prosesseista. Yksinkertaistaen sillä tarkoitetaan kaupunginosan "keskiluokkaistumista" – muutosta, jossa asuntojen hinnat nousevat, väestön tulotaso kohoaa eli alueelle muuttaa uutta varakkaampaa väkeä, palvelurakenne muuttuu vastaamaan uusien asukkaiden kulutustarpeita, rakennuskantaa remontoidaan ja vanhoja rakennuksia korvataan uusilla. Korkeamman tuloluokan asuminen ja palvelut korostuvat, tuotannon tilat ja tuettu asuminen saavat väistyä.

Gentrifikaatio tapahtuu usein rapautuneissa kaupunginosissa, joiden sijainti ja rakennuskanta ovat otollisia muutokselle. Tyypillisesti tällaisia ovat kaupunkien keskustojen liepeille teollistumisen aikana syntyneet työväen asuinalueet, jotka jäivät vähemmälle huomiolle modernismin ja lähiökehityksen ohjatessa kaupunkisuunnit-

telua 1900-luvun puolivälissä. Viime vuosikymmeninä kaupunkiasumisen suosion jälleen kasvaessa uusi urbaani keskiluokka on löytänyt kaupunkiasumisen, ja entiset työväenluokan asuinalueet ovat vastanneet heidän kulutustarpeitaan. Gentrifikaatio on jälkiteollisen kaupungin ilmiö.

Gentrifioituville alueille virranneet investoinnit ja täydennysrakentaminen ovat osaltaan vastanneet kaupunkien kasvupaineisiin ja kaupunkiasumisen kysynnän kasvuun – on syntynyt uutta elinvoimaa ja yrityselämää. Kehityksen varjopuolella on kuitenkin alkuperäisten asukkaiden, kulttuurien ja toimintojen syrjäytyminen: asuntojen hintojen sekä vuokratason nousu pakottaa monet muuttamaan kodeistaan halvemmille asuinalueille kauemmas keskustasta. Gentrifikaatio saattaa muodostua ongelmaksi myös omistusasujille, kun kiinteistöjen arvojen kohoaminen vaikuttaa kiinteistöveroon, joka voi nous-

Kuva: Tuomas Ilmavirta

ta asukkaan kannalta kestäättömän korkeaksi. Monet kokevat myös gentrifikaation muokkaaman kaupunginosan kulttuurisesti vieraaksi.

Portlandissa, kuten monessa muussakin kaupungissa, gentrifikaatiolla on myös etninen ulottuvuus. Gentrifikaatiokehitys on vahvinta keskustan liepeillä, erityisesti sen pohjoispuolella sijaitsevista kaupunginosista, joissa afrikkalaisamerikkalainen väestö on perinteisesti asunut. Näiden kaupunginosien etninen diversiteetti on vähentynyt vuosien 2000-2014 välillä 7-16%, kun taas halvemmissä itäisissä lähiöissä etninen diversiteetti on kasvanut jopa 20%. Erityisesti huono-osaisimmat ovat joutuneet etsimään uutta kotia, mikä on vaikeuttanut kaupungin ennestään pahaa kodittomuusongelmaa.

Yhdysvalloissa gentrifikaatio saattaa ehkä hieman yllättäen muodostua ongelmaksi myös omistusasujalle. Kiinteistöjen arvojen kohoaminen nostaa kiinteistövero, joka voi nousta asukkaan kannalta kestäättömän korkeaksi. Gentrifikaatio nostaa esille kaupunkien kehittämisen kannalta tuhdin taakan kysymyksen: miten uudistua sosiaalisesti kestävästi. Hallitsematon gentrifikaatio johtaa epätasa-arvoiseen kaupunkiin, sosiaaliin jännitteisiin ja tuoreimpien tutkimustulosten¹⁴ mukaan myös heikompään taloudelliseen kehitykseen.

14

Florida 2017.

Kuva: Tuomas Irtavirta

POLITIIKKAKEINOT

PORTLAND ON pyrkinyt helpottamaan asumiseen ja sosiaaliseen eheyteen liittyviä haasteita monin tavoin. Kaupunki on tietoinen gentrifikaatioon liittyvistä haasteista ja pyrkii politiikassaan tukemaan sosiaalisesti kestävästä asuinalueiden kehittämistä. Yhdeksi ennakkotapaukseksi muodostui joitakin vuosia sitten Mississippi Avenue. Perinteisesti afrikkalaisamerikkalaisten asuttama kaupunginosa gentrifioitui, ja alueen asukkaat kokivat tulleen sivuutetuiksi kehittämiseen liittyvissä keskusteluissa. Symboliseksi kamelinselän katkaisijaksi muodostui perusinfrastruktuuriltaan rapautuneelle asuinalueelle suunnitteilla ollut pyörätieverkko. Se symboloi gentrifioivan väen kulutuspreferenssejä ja tuntui vähättelevän alueen asukkaiden tarpeita ja mahdollisuutta osallistua kaupunginosan kehittämiseen. Protestien jälkeen kaupunki perääntyi hankkeesta.¹⁵

Yksi Portlandin työkaluista kaupungin osien kehittämisessä on asuinalueaktiivisuuden tukeminen. Pyrkimyksenä on aito vuorovaikutus asukkaiden kanssa sekä heidän voimaannuttaminen aktiivisiksi toimijoiksi omilla alueillaan. Portland pyrkii myös aitoon, kaksisuuntaiseen vuorovaikutukseen ja kouluttaa henkilökuntaansa yhteistyöhön: jalkautumaan asuinalueille ja yhteisöihin ja kuuntelemaan asukkaiden toiveita ja haasteita herkillä korvilla. Tämän lisäksi työkalupakissa ovat perinteisemmät asuntopolitiikka ja alueiden kohentaminen.

ASUNTOPOLITIikka

ASUNTOPOLITIIKASSA Portlandin haasteena on erityisesti pula kohtuuhintaisista vuokra-asunnoista. Kaupunki onkin käynnistänyt erilaisia toimenpiteitä, joilla se yrittää helpottaa tilannetta. Esimerkiksi vuonna 2016 tehtiin seuraavia satsauksia asumiseen:

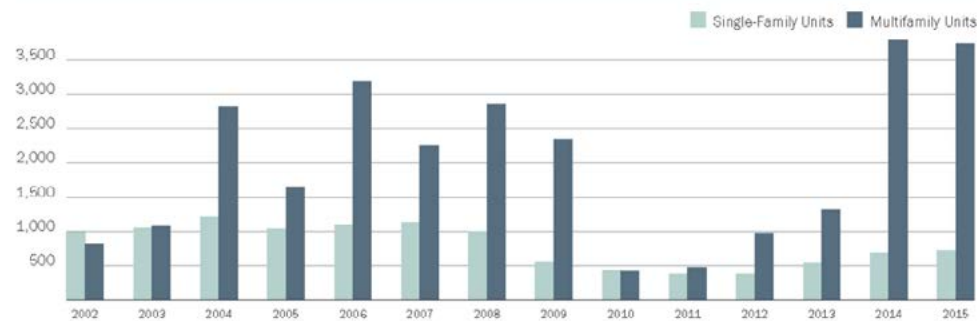
- Myönnettiin 258.4 milj.\$ joukkovelkakirjalainaa (general obligation bond) kohtuuhintaiseen asumiseen. Kyseessä on kaikkien aikojen suurin satsaus portlandilaiseen asumiseen.
- Asetettiin yhden prosentin rakentamisen valmistevero (construction excise tax) kohtuuhintaisen asuntotuotannon ja -korjaamisen rahoitukseen
- Vuodesta 2006 lähtien Portlandissa on ollut "set aside" -käytäntö, jossa osa kaupunkiuudistuksen verotushyödyistä käytetään kohtuuhintaisen asumisen rahoitukseen ja asunnottomuuden hoitamiseen. Osuus on ollut 30%, mutta on nyt nostettu 40 prosenttiin.

- Portlandiin on perustettu asunnottomien palveluyksikkö, joka järjestää tilapäismajoitusta

Tällä hetkellä Portlandissa tuntuu olevan vallalla jonkinlainen versio sosiaalisen sekoittamisen asuntopolitiikasta. Asuntoasioista vastaavan pormestari Dan Saltzmanin tavoitteena on, että erillisten kunnallisten vuokrakortteleiden sijaan rakennettaisiin tulotasoltaan vaihtelevia yhteisöjä. Tällä pyritään estämään köyhyyden alueellinen kasautuminen. Kaupungin rooli on kuitenkin pienempi kuin Suomessa eikä Portland voi "pakottaa" toimimaan ilman yksityisen sektorin yhteistyötä. Saltzmanin kuvaa asuntorakentamisen rahoitusta "hämmäntävän monimutkaiseksi", ja kaupunki yrittää houkutella yksityistä sektoria mukaan kohtuuhintaisen asumisen rakentamiseen erilaisilla insentiiveillä.¹⁶

Fig. 1.13 Portland Housing Stock Annual Unit Production, 2000-2015

Yksi näistä houkuttelukeinoista on niin sanottu Inclusionary Housing policy. Tämän mukaan osa uudesta kerros- ja rivitalotuotannosta on tuotettava kohtuuhintaisina asuntolina. Keskeisellä kaupunkialueella (central city) yli 20 asunnon kohteissa vähintään 20% tulisi suunnata asuntokunnille joiden tulotaso on alle 80% mediaanitulosta ja 10% alle 60% mediaanitulosta. Syrjäisemmillä alueilla vaade on kuitenkin pienempi. Toteutus voi tapahtua samaan kiinteistöön tai maksuna rahastoon, joka tuottaa kohtuuhintaista asumista. Tätä politiikkaa noudattaville rakennuttajille on tarjolla lisäksi esimerkiksi helpotusta pysäköintinormiin.

Kohtuuhintaista asuntotuotantoa rakentavat Portlandissa monet eri tahot – niin voittoa tavoittelevat (for profit) kuin voittoa tavoittelemattomat (not for profit)

YKSITYINEN JA KOLMAS SEKTORI PAIKKAAVAT JULKISEN SEKTORIN PUUTTEITA SOSIAALISTEN ONGELMIEN HOITAMISESSA.

rakennuttajat. Yleishyödyllisillä rakennuttajilla motiivina on usein filantrooppinen ja yhteiskunnallinen intressi. Tämä on pohjoisamerikkalaiselle politiikalle tyypillistä laajemminkin: yksityinen ja kolmas sektori paikkaavat julkisen sektorin puutteita sosiaalisten ongelmien hoitamisessa.

KAUPUNKIUUDISTUS PORTLANDISSA - MÖRÖSTÄ HYVÄKSI HALTIJATTAREKSI?

KAUPUNKIUUDISTUS (urban renewal) on harvassa amerikkalaisessa kaupungissa hyvässä huu-dossa. Yksi syy termin huonoon maineeseen on Yhdysvalloissa vuosina 1949–64 käynnissä ollut kaupunkiuudistusohjelma, jonka virallisena tarkoituksena oli kohentaa vähävaraisten perheiden asuin- ja elinoloja. Keinovalikoima käsitti kuitenkin lähinnä taloudellisia kannustimia kaupunki-infrastruktuuriin, jonka tieltä raivaustraktorit ajoivat maan tasalle kokonaisia kaupunginosia. Kun vain murto-osa ohjelman kaikista kustannuksista käytettiin kotinsa menettäneiden asukkaiden uudelleenassuttamiseen, ei ole ihmeäkään, että etenkin musta kaupunkiköyhälistö tuntee kokeneensa suurta vääryyttä kaupunkien kehittämisen nimissä. Myös Portlandin historiasta löytyy useita esimerkkejä kaupunkiuudistuksen epäeettisestä käytöstä. Erityisesti ensimmäisissä uudistuskohdeissa 1950–60-luvuilla (South Auditorium ja Albina) alueiden asukkaat ja heidän tarpeensa jätettiin huomiotta.¹

Portlandin nykyistä kaupunkiuudistustyötä pidetään kuitenkin edistyskellisenä. Vuonna 1958 perustettu Portland Development Commission ja sen työtä nykyään jatkava kehitysyritys Pros-

per Portland ovat toteuttaneet jo 25 laajaa kaupunkiuudistusprojektia etupäässä paikallisen rahoituksen turvin. Kehitysyritys julistaa olevansa tekemässä Portlandista yhtä Yhdysvaltojen parhaimmista kaupungeista elää. Kaupunkiuudistus on työkalu prosessissa, jossa yhteiset satsaukset ja kaupunkilaisten huomio keskittyy kaupungin tiettyihin osiin. Ilman erityistoimenpiteitä esimerkiksi puistoihin, katutilaan ja paikallisyhteisöjen tilantarpeisiin tehtävät investoinnit tuskin tapahtuisivat.

Mallin lähtöolettaamus on, että lainarahalla käynnistettävä uudistustyö kannattaa: saneerausten ja uuden rakentamisen generoima verotulolisä riittää kattamaan uudistustyössä tehty ”ylimääräiset” satsaukset julkisiin tiloihin ja ympäristön laatuun. Yleensä malli onkin toiminut juuri näin: kehitysyrityksen kontolle ei ole jäänyt liikaa velkaa vaan uudistusprojektista seurannut omaisuuden arvonnousu on palautunut kehitysyrityksen kassaan reilusti kasvaneina kiinteistöverotuloina. Pitkäkestoisten jättiprojektien kohdalla lainojen takaisinmaksuaika toki pitenee, niin kuin Portlandissaakin on tapahtunut.

Kullekin uudistettavalle alueelle on oma suunnitelmansa, joka kehitysyrityksen sanoin noudattaa integroivaa/kokonaisvaltaista lähestymistapaa:

mukana ovat niin kaupallisten tilojen, erilaisten instituutioiden, asumisen tai ”mixed use” -alueiden (sekoitettujen käyttötarkoitusten) tarve, samoin kuin katujen, julkisen liikenteen ja puistojen suunnittelu.

CENTRAL EASTSIDE

Vajaan 290 hehtaarin Central Eastside on Portlandin nykyisistä kaupunkiuudistuskohdeista ehkä kiinnostavin. Willamette-joen itäranta on ollut lähinnä teollisuus- ja työpaikkavyöhykettä. Teollisuuden palvelujen, varastoinnin ja jakelun sekä teollisen tuotannon sekaan ja rinnalle on nyt syntymässä uutta. Korkeamman osaamisen ja teollisen muotoilun yrityksille on löytynyt alueelta jalansijaa samalla kun tilaa vaativat toiminnot ovat alkaneet siirtyä kauemmas, suurten liikenneväylien tuntumaan. Jotkut toimijat ovat joutuneet lähtemään kustannussyistä, kun alueen koheneminen nostaa kiinteistöveroja ja vuokratasoa. Toistaiseksi alueen hintataso on keskeiseen sijaintiinsa nähden kuitenkin hyvin edullinen paikka yrittäjän näkökulmasta. Kun sieltä tämän lisäksi löytyy myös kiinnostavia, rouheita urbaaneja ympäristöjä, joissa on sopivia tiloja sekä yrittämiseen, vapaa-ajan viettoon että enenevässä määrin myös asumiseen, veto-voimaisuuden edellytykset ovat kunnossa.

Central East Siden 1 100 yritystä työllistää täl-

lä hetkellä 17 000 henkeä. Kehitysyritys luonnehtii aluetta nousevaksi ”poikkiteollisen vaihdon” paikaksi: elokuva- ja digipalvelut toimivat rinnakkain käsityöläisyyden ja ruoantuotannon kanssa samoilla alueilla. Tämän ekosysteemin syntymisen yksi edellytys on ollut, että hienoja vanhoja ja pienyrittäjille sopivan kokoisia teollisuusrakennuksia on runsaasti tarjolla. Jotta näin olisi jatkossakin, keskeinen haaste on varmistaa alueen tilantarjonnan joustavuus. Jos täydennysrakentaminen tuo alueelle ”liikaa” asuntotuotantoa tai kaupan yksiköitä, joustovara voi käydä vähiin.

SUOJELUN KOHTEENA TEOLLINEN RAKENNE

Pienteollisuutta ja sen lomaan syntyvää maker-kulttuuria varjellakseen Portland on rajannut tietyt alueet teollisuuden suojelualueiksi (industrial sanctuaries). Vuonna 1988 perustettu suojelualue kattaa lähes koko Central Eastsiden - vain muutamien keskeisten katujen varsilla on sallittu toimintojen sekoittaminen. Näistä onkin syntynyt eläviä kadunpätkiä, joista alueella työskenteleville löytyy niin mukavia taukopaikkoja kuin iltaohjelmaakin: alueella on paljon kahviloita, ravintoloita ja pienpanimoita.

Suojelualueita on Portlandissa perustettu myös paljon enemmän tilaa vaativille perinteisille teollisuusalueille, joita Willamette-joen tuntu-massa on edelleen laajoilla alueilla. ●

KOULUJEN MERKITYS

USA:SSA KOULUTUS on pääosin koulu-
piirien, asuinalueiden ja yhteisöjen kiinteis-
töveroista rahoittamaa, vaikka osavaltiotkin
tukevat kouluja jonkin verran. Koulujen
väliset oppilaskohtaiset menot vaihtelevat
suuresti: huono-osaisella alueella koulun
oppilaskohtaiset panostukset ovat pie-
nemmmät kuin hyväosaisella alueella. Tätä
oppilaiden ja koulujen epätasa-arvoa vi-
nouttaa myös yhteisöjen oma varainkeruu
kouluille. Sitä tuetaan verovähennyksin,
joten hyväosaisilla alueilla nämä esktrapa-
nostuksetkin ovat suurempia kuin huono-
osaisella alueella. Tässä suhteessa Portland
ei poikkea yhdysvaltalaisesta yleiskuvasta.

Ekonomisti Robert B. Reichin¹⁷ mukaan
tämän asian muuttaminen olisikin tärkein-
tä, mitä Yhdysvalloissa pitäisi saada aikaan
sosiaalisen kestävyuden parantamiseksi.
Pitäisi kyetä tasaamaan mahdollisuuksien
tasa-arvoa hyväosaisilta alueita huono-
osaisille niin, että hyväksyttäisiin huono-
osaisilla alueilla suuremmat oppilaskoh-
taiset menot kuin hyväosaisilla alueilla ja
järjestettäisiin näille alueille myös ekstra-
panostuksia tarpeen mukaan.

**OPPILAIJEN JA
KOULUJEN EPÄTASA-
ARVOA VINOUTTAA
MYÖS YHTEISÖJEN
OMA VARAINKERUU
KOULUILLE. SITÄ TUETAAN
VEROVÄHENNYKSIJEN,
JOTEN HYVÄOSAIJILLA
ALUEILLA NÄMÄ
ESKTRAPANOSTUKSETKIN
OVAT SUUREMPIA KUIN
HUONO-OSAIJILLA
ALUEELLA.**

ASUKASTOIMINTA

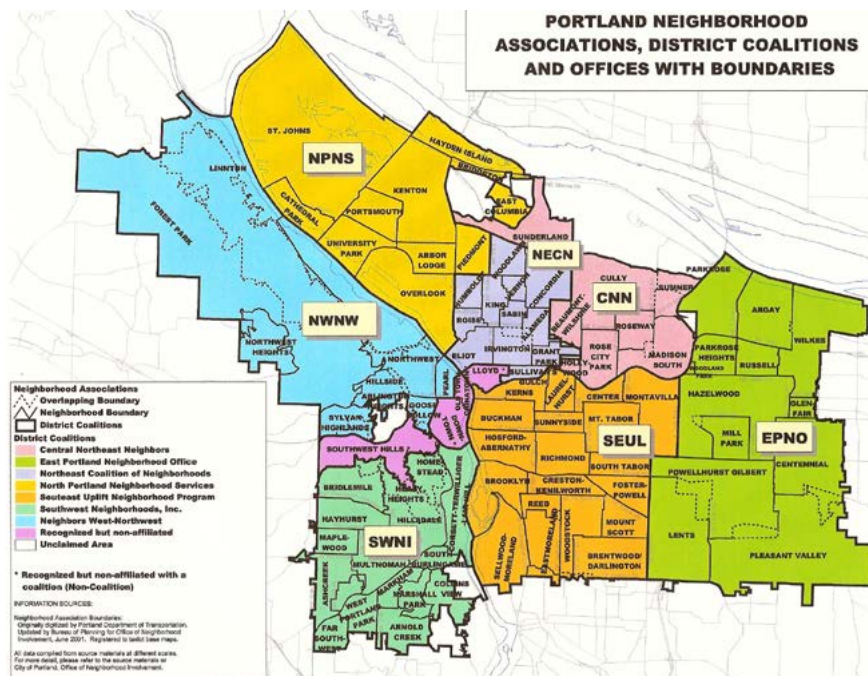
PERINTEINEN asuinalueyhdistystoiminta
kehittyi Portlandissa 1970-luvulla. Asuin-
alueyhdistyksillä (neighbourhood associa-
tions) on tarkat maantieteelliset rajat ja nii-
den alkuperäinen tarkoitus oli tukea mm.
kaupunkikehityshankkeiden etenemistä,
asuinalueiden suunnittelua sekä auttaa
alueilla asuvia järjestäytymään ja kom-
munikoimaan. Asuinalueyhdistykset ovat
kaupungista riippumattomia itsenäisiä
yhdistyksiä. 1990-luvun lopulla asuinalue-
toiminta pääsi jonkin verran hiipumaan,
kun asukaslähtöisyyden sijaan korostet-
tiin asiakaslähtöisyyttä ja asuinalueyhdis-
tykset alettiin nähdä kehityksen jarruina.
Asuinalueuiminta on kuitenkin uudelleen
aktivoitunut ja perinteisen alueellisen toi-
minnan rinnalle on noussut myös niin sa-
nottua ei-alueellista toimintaa.

Perinteisiä asuinalueyhdistyksiä on
Portlandissa yhteensä 95 ja niiden lisäksi

on seitsemän alueellista liittymää toimis-
toineen (neighborhood district coalition),
jotka tukevat asuinalueyhdistyksiä ja yh-
teisöjä sekä yksittäisiä asukasaktivisteja
asuinalueuetyössä. Kaupungin asuinalueke-
hitystoimisto (The Office of Involvement)
koordinoi tätä yhdistysten verkostoa.

Perinteisen toimintamallin on tullut
myös uusia tapoja aktivoida asukkaita. Täl-
löin toiminta ei perustu maantieteellisesti
rajautuneisiin alueisiin, vaan tavoitteena
on voimistaa kulttuuriin ja elämäntapaan
perustuvia ei-maantieteellisiä yhteisöjä.
Diversity and Leadership -ohjelma käsit-
tää mm. johtamiskoulutusta, jolla pyritään
vahvistamaan yhteisöjen kykyä organisoi-
tua, rakentaa sosiaalista pääomaa sekä la-
ventaa osallisuutta ryhmien sisällä.

Latino Network on latinalaisamerikka-
laisen väestön NAYA alkuperäiskansojen
ja Urban League afrikkalaisamerikkalai-

Asuinalueilla asukkaiden osallistumisen vakiintuneina ja kaupunginhallintoon kiinnittyneinä välineinä ovat asuinalueyhdistykset (Neighborhood Associations - yllä). Kaikkien näiden alueilla toimii lisäksi "poikkileikkaavien" yhteisöjen johtamisen kehittämisohjelman puitteissa lukuisia muita organisaatioita. Perinteistä asukasosallistumista vahvistavat esimerkiksi Latino Network ja Oregon Action.

sen väestön yhteisöorganisaatio. CIO on puolestaan kattava kulttuurienvälisen organisoitumisen yhteisö, jossa on mukana monia maahanmuuttaja- ja pakolaisyhtymiä, ja IRCO on maahanmuuttaja- ja pakolaisyhteisö. Yhteisöt ovat osin päällekkäisiä ja asukkaiden itse muodostamia bottom up -periaatteella alhaalta ylöspäin. Yhteiset kehittämisen piirteet ovat käsittä-

neet yhteisöjen johtajuuden voimistamista, tiedonsaannin parantamista, mahdollisuuksien parantamista koulutuksella ja yhteistyöllä muiden yhteisöjen ja organisaatioiden kanssa. Kaupunki tukee toimintaa noin 3,22 milj. \$ vuodessa (2015). Tulesta huolimatta herää kysymys resurssien riittävydestä. Yritetäänkö paikata ammotavaa haavaa laastarilla?

Kuva: Tony Webster

Asuinrakentamista Mississippi Avenuen alueella.

SOSIAALISEN EHEYDEN JA TALOUDELLISEN KASVUN SUHDE

PORTLANDIN asunto- ja sosiaalipolitiikka vaikuttavat Suomesta katsottuna riittämättömiltä. Taloudellisen kasvun ja sosiaalisen eheyden tasapaino on "amerikkalainen" ja eroaa huomattavasti pohjoismaisesta mallista. Sikäläinen mielipideilmasto sallii suu-remmat sosiaaliset ja alueelliset erot. Tästä kieli esimerkiksi asunnottomien määrä ja asuinalueiden segregaaion jyrkkyys.

Voidaan ajatella, että taloudellinen kasvu ja sosiaalinen eheys ovat toisilleen vastakkaisia politiikkavalintoja ja jokainen yhteiskunta valitsee jonkinlaisen tasapainopisteen tältä janalta. Mitä voimakkaammin tuetaan kasvua, sitä enemmän joudu-

taan tekemään kompromisseja sosiaalisen eheyden osalta. Kääntäen ajateltuna siis sosiaalisen eheyden rikkoutuminen voi olla haitaksi talouskasvulle.

Kaupunkitaloustieteilijät ovat osoittaneet, että kaupunkirakenteen tiivistyminen parantaa tuottavuutta ja luo edellytyksiä erikoistuville palveluille. Ainakin Portlandin kokemusten valossa tekisi mieli päätellä, että myös panokset sosiaaliseen eheyteen tukevat kaupungin kasvua ja kaupungin uusiutumiskykyä luomalla diversiteettiä ja tarjontaa sekä kysyntää monimuotoisille palveluille.

ERIARVOISTUMINEN KOETTELEE YHDYSVALTALAISKAUPUNKEJA – KOHTUUHINTAINEN ASUMINEN KORTILLA?

MATTHEW DESMOND: EVICTED - POVERTY AND
PROFIT IN THE AMERICAN CITY. BROADWAY BOOKS.

Matthew Desmondin vuonna 2016 julkaistu kirja Evicted on ollut Yhdysvaltojen kirjamarkkinoilla best-seller ja saanut ylistäviä arvioita. Kirja on sosiaalista raportointia parhaimmillaan. Asumisen eriarvoisuutta lähestytään muutamien perheiden asumisessa tapahtuvien käänteiden, erityisesti häätöjen kautta. Myös näissä tapahtumissa toisena osapuolena olevien vuokranantajien näkökulmia ja ajattelua kuvataan. Hekin tekevät päätöksensä inhimillisinä yksilöinä ja pariskuntina.

Kirja antaa amerikkalaisten kaupunkien asuntotilanteesta musertavan kuvan. Asunnottomuus ja surkeat, vaihtuvat ja tilapäiset asuinolot eivät johdu vain päihdeongelmista tai muutoin menetetystä elämänhallinnasta, vaan asunnotto-miksi tai tilapäissuojiiin päätyy usein ihan tavallisia perheitä.

Heikoimmassa asemassa ovat usein yksinhuoltajaäidit. Jos he ajautuvat toistuviin muuttoihin, tilapäismajoitukseen ja yhä huonompiin ympäristöihin, heidän lapsensa joutuvat kärsimään koulujen jatkuvasta vaihtumisesta ja lähiyhteisöjen puutteesta. Asunto-ongelmista seuraa moninkertaisia sosiaalisia ongelmia ja mahdollisuuksien syvää epätasa-arvoa. Lapsena menetetty omanarvontunto voi johtaa nuorten jengiytymiseen, huumeongelmiin, prostituutioon ja teiniraskauksiin. Kurjuuden kierteestä voi tulla ylisukupolvinen.

Kirjassa kuvataan köyhien perheiden haavoittuvaisuutta. Pienikin sattumus voi suistaa perheen vuokranmaksu-uralta.

Desmond kirjoittaa perheestä, jonka pojat heittelivät lumipalloja kadulla ja sattuivat osumaan ohiajavaan autoon. Vihainen autonomistaja tuli poikien perässä asunnolle ja potkaisi oven saranoiltaan ja poistui. Oven korjausvastuu kaatui vuokralaiselle. Toisessa kirjan esimerkissä vanhan talon huonovetoinen tiskiallas tai kylpyhuoneen viemäri vaati putkimiestä, jota vuokranantaja ei tilannut vaan syytti asunnossa asuvaa perhettä tukkeutumisesta (ei aivan turhaan, vaikka perussy syy oli kuitenkin putkistojen huono kunto). Koska syy oli riidanalainen ja asunnossa asui vuokrasopimukseen nähden luvatta enemmän ihmisiä kuin piti, vuokralainen ei saanut vuokranantajaa korjaamaan viemäriä. Lopulta vuokralainen korjautti sen itse omalla kustannuksellaan, mutta vähensi korjauskulut seuraavasta vuokranmaksusta. Tätä ei vuokranantaja hyväksynyt, vaan merkitsi asian vuokrarästiksi.

Jos vuokralaisella on vuokrarästejä, hän on erityisen haavoittuvainen ja hänet voidaan häätää maksamattomien vuokrien vuoksi. Tällaiset vuokranmaksussa jäljessä olevat vuokralaiset ovatkin ahneelle vuokranantajalle parhaita vuokralaisia. He eivät uskalla valittaa rakennustarkastajalle asumiskelvottomasta asunnosta, jolloin vuokranantaja säästää korjauskuluissa. Jos he valittaisivat, he joutuisivat häädetyiksi maksamattomien vuokrien johdosta. Vuokranmaksussa jäljessä olevia vuokralaisia hyväksikäytetään myös teettämällä heillä alihintaan kaikenlaisia korjauksia vuokranantajan kiinteistöissä. Kirjan kuvaukset osoittavat,

että tulkinta siitä mikä on kelpaava työsuoritus, on yksipuolisesti vuokranantajalla. Näin hän voi halutessaan pitää vuokralaisen työsuorituksista huolimatta miinuksella ja siis milloin tahansa häädettävänä.

Jos yläkerrassa tapahtuu perheväkivaltaa, naapuri ei voi ilmoittaa siitä poliisille, sillä poliisin vierailu vuokranantajan talossa olisi vuokranantajalle huono asia ja siitäkin voisi seurata häätö. Vastaavasti perheväkivallan uhri voi jättää kohtaamansa väkivallan ilmoittamatta häädön pelossa. Myös raskaaksi tuleminen voi olla miinuksella olevalle vuokraiselle kohtalokasta, sillä lapsen syntyminen asumiskelvottomaan taloon voisi kutsua rakennustarkastajan paikalle ja aiheuttaa vuokranantajalle velvoitteita asunnon korjaamiseen.

Kirjassa kuvataan myös Yhdysvaltojen asuntopolitiikan historiaa. Periaatteen tasolla asuntopolitiikan johtotähtenä on ollut perustuslakiin kirjattu oikeus vapauteen ja onnen tavoitteluun. Tästä on johdettu periaate kelvollisesta, kohtuuhintaisesta asumisesta perusoikeutena: "ilman vakaata suojaa kaikki muukin hajoaa murusiksi". Käytännön toimet huonojen asumisoloiden ja asunnottomuuden estämiseksi ovat kuitenkin olleet riittämättömiä. Niin 1900-luvun alun yritykset tuottaa julkista asuntotarjontaa kaupunkiköyhälistölle kuin useat myöhemmät toimet kohentaa näitä ongelma-alueiksi leimautuneita julkisen asuntotuotannon alueita ovat pitkälti epäonnistuneet.

Kun julkinen asuntorakentaminen MILLOIN ajettiin alas, tilalle tuli asumistuki (voucher-ohjelma). Liittovaltion tuki tälle ohjelmalle oli aluksi laajaa ja pyrki mainittuun ihanteeseen kaikkien oikeudesta säädyllyiseen ja kohtuuhintaiseen asumiseen. Jonkin aikaa sen rinnalla oli merkittävää julkista tarjontaa, kun jotkin kaupungit jatkoivat asuntorakentamista täydentämällä liian yksipuolisiksi koettuja alueita.

Käännö huonompaan tapahtui 1980-luvulla, kun hallituksen tukea dramaattisesti leikattiin. Kun vuokrat ja asumiskustannukset (sähkö, vesi) nousivat samaan aikaan kun köyhemmän väestön tulotaso heikentyi, seurauksena oli kohtuuhintaisen asumisen kriisi. Kirjan johtopäätös on, että Yhdysvallat voi, ja sen pitää, työskennellä tehdäkseen kaupunkinsa elettaviksi taas (kaikille). Desmond esittää pieniä nopeasti vaikuttavia keinoja, kuten ilmaista lakiaapua häätöoikeidenkäynteihin. Pitkän aikavälin keinoista tärkeimpänä hän pitää voucher-ohjelman merkittävää vahvistamista – pelkällä uudisrakentamisella hän ei usko tilanteen helpottuvan. Julkisen kohtuuhintaisen asumisen tuotantoa on kuitenkin Desmondin mukaan myös lisättävä asumistuen rinnalla, jotta voucher-ohjelman kustannusten nousua kyetään hillitsemään. ●

6. LOPUKSI

YKSI MAAILMAN PARHAAT KAUPUNGIT -TOIMINTATAVAN

kantavista ajatuksista on nostaa suomalaiseen yhteiskuntapoliittiseen keskusteluun urbanismia edistäviä kysymyksiä ja näkökohtia sekä avata keskustelua siitä, kuinka parhaita kansainvälisiä käytäntöjä voitaisiin juurruttaa Suomeen. Olemme koonneet keskustelun avauksiksi oheen viisi näkökohtaa, jotka mielestämme nousivat esiin julkaisun ja opintomatkan annista. Toivomme niiden sekä koko tämän julkaisun tuovan virikkeitä keskusteluun suomalaisten kaupunkien kehittämisestä.

MONIPUOLISEN KAUPUNGIN ON HELPPO JOUSTAA JA VENYÄ

Monipuolinen kaupunki on joustava muutosten edessä. Kun suojellaan mennyttä samalla kun rakennetaan uutta, syntyy monipuolista kaupunkia niin toiminnallisesti kuin ulkoasultaan. Tämä luo erinomaiset puitteet vilkkaalle, vaihtelevalle ja käveltävälle katutilalle sekä mahdollistaa taloudellisen uusiutumisen ja reagoinnin muuttuviin yhteiskunnallisiin tarpeisiin.

YHTEINEN TARINA KANNATTELEE JA AUTTAA PROFILOITUMAAN

Muutokseen vaaditaan yhteisiä kiinnepisteitä ja yhteisen ymmärryksen rakennuspuita. Portlandilla on vahvuutenaan narratiivi, jota asukkaat mielellään kaupungista kertovat ja siten jatkuvasti uusintavat. Tarinan keskeisiä aineksia ovat luoteisrannikolaisten vahva luontosuhde, mutkaton elämänasenne, uudistusmielisyys ja pingottamatta menestyminen. Nämä tukevat paitsi yhteisen identiteetin rakentamista myös kaupungin profiloitumista. Kaupunkia tehdään myös keskustelemalla.

HYVÄT KAUPUNGIT SYNTYVÄT ASKEL ASKELELTA

Pieninkin askelin voi rakentaa edistyksellistä kaupunkia, kun kehittäminen sidotaan kaupungin identiteettiin ja yhteiseen ymmärrykseen muutoksen suunnasta. Portlandin menestys kumpuaakin suurelta osin jatkuvista pienistä parannuksista, ei yksittäisistä suuri-hankkeista. Fiksu sääntely yhdistettynä sopivaan joustoon ei ole inkrementalismia tai ylivarovaisuutta vaan pragmaattinen tapa olla progressiivinen.

YHTEISÖLLISYYTTÄ LÖYTYY JOKA TASOLTA, STRATEGISELTAKIN

Portlandin monimuotoinen yhteisöllisyys tukee kaupungin uudistumista. Naapurustotason lähiyhteisöistä rakentuva kudos toimii varsin kattavana sosiaalisena turvaverkkona ja paikkalähtöisen kehittämisen verkostona. Omaleimaiset naapurustot ovat osa paikallista dna:ta ja niitä pyritään aktiivisesti myös vahvistamaan ja voimauttamaan. Mutta myös strategisella tasolla voidaan toimia yhteisöllisesti, hyvinkin monenlaisia voimavaroja yh-teen tuoden.

KASVUN KÄÄNTÖPUOLEEN KANNATTAÄ SUHTAUTUA VAKAVASTI

Rennon menestystarinan varjoon on helppo piilottaa monia onnettomia ihmiskohtaloita: kodittomuus, kasvavat asumiskustannukset ja kasvun epätasainen jakautuminen ovat Portlandissakin aitoja huolenaiheita. Kasvu saattaa kääntyä itseään vastaan ja luoda sitä nakertavia yhteiskunnallisia raja-aitoja. Jos monilla on hädin tuskin varaa asua siellä missä töitä olisi, kaupungin menestystarina jää vajavaiseksi.

LÄHTEET

- Abbott, Carl** (2011). Portland in Three Centuries. The Place and the People. Oregon State University Press: Corvallis.
- Bergen, Kathy** (2014). Portland embraces 'green' city to boost exports. Chicago Tribune 24.10.2014. <http://www.chicagotribune.com/news/nationworld/ct-portland-1019-biz-20141017-story.html>
- Bureau of Labour Statistics** (2018). Unemployment Rates for Metropolitan Areas, Not Seasonally Adjusted. Luettu 16.3.2018 <https://www.bls.gov/web/metro/laummtrk.htm>
- CBS News** (2000). Portland Picked As Best Place To Live. Uutinen verkkosivuilla. <https://www.cbsnews.com/news/portland-picked-as-best-place-to-live/>
- Census Reporter** (2018). <https://censusreporter.org/profiles/31000US38900-portland-vancouver-hillsboro-or-wa-metro-area/>
- City of Portland** (2018). Policy for City Facilities. <https://www.portlandoregon.gov/bps/41701>
- City of Portland** (2018b). Get Organized. <https://www.portlandoregon.gov/oni/article/285291>
- City of Portland** (2018c). Portland's Central Eastside: An Industrial Sanctuary. <https://www.portlandoregon.gov/bps/article/491196>
- Cortright, Joe** (2016) The Storefront Index. <http://cityobservatory.org/storefront/>
- Cortright, Joe** (2018) Portland's brouhaha over housing market economics 101. City Observatory. <http://cityobservatory.org/portlands-brouhaha-over-housing-market-economics-101/>
- Desmond, Matthew** (2016). Evicted - Poverty and Profit in the American City. Crown Publishers.
- Ecotrust** (2018) Ecotrustin www-sivut. <https://ecotrust.org/project/the-redd-on-salmon-street/>

Florida, Richard (2017). Inclusive prosperity is incredibly rare. CityLab <https://www.citylab.com/life/2017/05/inclusive-prosperity-is-incredibly-rare/527004/>

Forbes (2016) Which U.S. Cities Have The Most Microbreweries Per Capita?. Article by Niall McCarthy. Forbes 1.11.2016. <https://www.forbes.com/sites/niallmccarthy/2016/11/01/which-u-s-cities-have-the-most-microbreweries-per-capita-infographic/#3892c3cde19b>

Gibson, K. & C. Abbott (2002). City Profile, Portland. Cities 19:6, 425-436.

Goodling, Erin; Jamaal Green, & Nathan McClintock (2015). Uneven Development of the Sustainable City: Shifting Capital in Portland, Oregon. Urban Studies and Planning Faculty Publications and Presentations. Paper 107. http://pdxscholar.library.pdx.edu/usp_fac/107

Goodyear, Sarah (2011) Bikelane Backlash, Even in Portland. Citylab. <https://www.citylab.com/transportation/2011/09/portland-bike-lanes-open-racial-wounds/138/>

Governing (2018). Portland gentrification maps and data. <http://www.governing.com/gov-data/portland-gentrification-maps-demographic-data.html>

Harbarger, Molly (2017). Portland developers try to ease homeless crisis that they helped create. Portland News 24.7.2017. http://www.oregonlive.com/portland/index.ssf/2017/07/business_community_takes_bigge.html

The League of American Bicyclists (2015). NEW DATA: BIKE COMMUTING GROWING STEADILY <http://bikeleague.org/content/new-data-bike-commuting-growing-steadily>

Liikennevirasto (2017). Työmatkaliikkuminen. HLT Faktakortti 1. <https://www2.liikennevirasto.fi/hlt20042005/tyomatkaliikkuminen.pdf>

Metcalf, John (2015). Portland Ranks First Among Major U.S. Cities for Biking to Work. <https://www.citylab.com/transportation/2015/09/portland-ranks-first-in-the-us-for-biking-to-work/406045/>

McCarthy, Niall (2016). Which U.S. cities have the most microbreweries per capita? Forbes, Nov 1, 2016. <https://www.forbes.com/sites/niallmccarthy/2016/11/01/which-u-s-cities-have-the-most-microbreweries-per-capita-infographic/#8717516e19b0>

Muro, Mark & Kulkarni, Siddhart & Hart, David M. (2016) America's Advanced Industries: New Trends. Brookings Institute. <https://www.brookings.edu/research/america-advanced-industries-new-trends/>

Oregon Historical Society (2018). www-sivu. Viitattu 03/2018. <http://www.ohs.org/education/tom-mccall-better-oregon/quotes.cfm>

Pacific Standard (2014) NO INNOVATION WITHOUT MIGRATION: PORTLANDIA IS DYING. Article by Jim Russell. Pacific Standard 17.9.2014. <https://psmag.com/social-justice/innovation-without-migration-portlandia-dying-90816>

Portland Housing Bureau (2016). State of Housing in Portland, December 2016. <https://www.portlandoregon.gov/phb/60612>

Portland Plan (2012). City of Portland Plan 2012. <http://www.portlandonline.com/portlandplan/index.cfm?c=58776>

Pyöräilymetropoli (2017). Fakta ja fiiliksiä pyöräilijöistä. https://www.hsl.fi/sites/default/files/uploads/pyorailymetropoli_2017.pdf

Reich, Robert B. (2015). Saving capitalism for the many, not for the few. Penguin random House LLC, New York.

Russell, Jim (2014). No innovation without migration. Portland is dying. Pacific Standard, September 2014. <https://psmag.com/social-justice/innovation-without-migration-portland-dying-90816>

Seltzer, Ethan (2017). Luento, 17.5.2017, Portland State University.

Shearer, Chad & Berube, Alan (2017). The surprisingly short list of US metro areas achieving inclusive growth. Brookings Institute. <https://www.brookings.edu/blog/the-avenue/2017/04/27/the-surprisingly-short-list-of-u-s-metro-areas-achieving-inclusive-economic-growth>

State of Oregon Employment Department (2017). Employment in the Portland Metro Area: June 2017, State of Oregon Employment Department <https://www.qualityinfo.org/documents/10182/73818/Employment+in+Portland+Metro+Area?version=1.43>

Statistical Atlas (2015). Race and ethnicity in Portland, Oregon. <https://statisticalatlas.com/place/Oregon/Portland/Race-and-Ethnicity>

Totten, Michael J. (2016). Portland's Homeless Challenge. City-Journal: <https://www.city-journal.org/html/portland-s-homeless-challenge-14185.html>

The Oregonian (2018). Portland neighbourhoods at risk of gentrification. <https://projects.oregonlive.com/maps/gentrification/>

US Census Bureau (2016a). 2012-2016 American Community Survey 5-Year Estimates, DP03 - Selected economic characteristics. <https://factfinder.census.gov/faces/tableservices/jsf/pages/productview.xhtml?src=bkmk>

US Census Bureau (2016b) <https://www.census.gov/quickfacts/fact/table/portlandcityoregon,OR/POP010210#viewtop>

US Census Bureau (2016c) Means of Transportation to Work. https://factfinder.census.gov/faces/tableservices/jsf/pages/productview.xhtml?pid=ACS_14_1YR_B08301&prodType=table%20;%20

US Census Bureau (2016d). 2012-2016 American Community Survey 5-year estimates. <https://www.census.gov/acs/www/data/data-tables-and-tools/data-profiles/2016/>

WWW-SIVUJA

<http://www.governing.com/gov-data/portland-gentrification-maps-demographic-data.html>

<https://projects.oregonlive.com/maps/gentrification/>

<https://ecotrust.org/project/the-redd-on-salmon-street/>

<https://www.pdxmonthly.com/articles/2017/3/22/portland-neighborhoods-by-the-numbers-2017-the-city>

<http://cityobservatory.org/maps/lostinplace/#38900> Köyhyys Portlandissa.

<https://statisticalatlas.com/place/Oregon/Portland/Overview>

<https://www.portlandoregon.gov/bps/article/480760>

<https://nwlaborpress.org/2004/6-18-04CPBTC.html>

TIETOLÄHTEINÄ TOIMINEET ASIAANTUNTIJAT

Carl Abbott, Emeritus professori, kaupunkitutkimus ja –suunnittelu, Portland State University

David Banis, Associate Director, Center for Spatial Analysis & Research, Portland State University

Chelsea McCann, Principal, Walker|Macy

John Carroll, Pearl District Developer

Troy Doss, Senior Planner, City of Portland

Roger Geller, City of Portland Bicycle Program Coordinator

Megan Gibb, Urban Development and Land Use Manager, Metro Regional Government

Steve Greenwood, Director of Training and Academic Services, National Policy Consensus Center

Barbara Gross, Marketing and Sales Manager, Cooper Mountain Vineyards

Nancy Hales, Program Director, First Stop Portland

Bob Hastings, Agency Architect, TriMet

Emily Hays, City Planner, City of Portland Bureau of Development Services

Daniel Hess, Professor of Urban and Regional Planning, University at Buffalo

Sarah Iannarone, Associate Director, First Stop Portland

Nathan Kadish, Director of Investment Strategy, Ecotrust

Phil Keisling, Director, First Stop Portland

Sara Kolp, President, Historic Mississippi Business Association

Paul Leistner, Neighborhood Program Coordinator, City of Portland

Dillon Mahmoudi, Assistant Professor of Geography and Environmental Systems,
University of Maryland

Jonathan Maus, Publisher, Bike Portland

Dorothy Mitchell, General Manager, Biketown Bike Share Program

Brian Newman, Vice-President, Oregon Health Sciences University

Turner Odell, Oregon Consensus Natural Resources Program Manager

Ciara Pressler, Founder, Pregame

Matt Preston, ADX Makerspace

Stephen Reichard, Executive Director, The Rebuilding Center

Rhys Roth, Director of the Center for Sustainable Infrastructure (CSI), The Evergreen
State College

Dan Saltzman, City Commissioner, City of Portland

Ethan Seltzer, Professor of Urban Studies & Planning, Portland State University

Emma Sharer, Redd Operations Manager, Redd on Salmon

Hunter Shobe, Associate Professor of Geography, Portland State University

Noah Siegel, MSH Strategy

Laurel Singer, Director of the National Policy Consensus Center

Portland on monipuolinen yliopisto- ja satamakaupunki sekä teknologiateollisuuden keskus. Yhdysvaltain luoteisrannikolla sijaitsevan kaupungin nimi nousee usein esiin maailman viihtyisimpiä kaupunkeja kartoittavilla listoilla. Portlandin kaupunkisuunnittelua ja -politiikkaa pidetään monin tavoin onnistuneena. Kaupunki satsaa rohkeasti vihreään teknologiaan, julkiseen liikenteeseen, pyöräilyyn sekä käveltävyyteen, ja tuloksena on ollut vetovoimainen ja tiiviisti rakennettu kaupunkiympäristö. Julkaisussa käsitellään Portlandin kaupunkikäytäntöjä ja nostetaan esiin niistä kiinnostavimpia..

Maaileman parhaat kaupungit -kutsukurssin tarkoituksena on edistää keskustelua urbanismista ja luoda edellytyksiä suomalaisen hyvinvoinnin ja kilpailukyvyn tukemiselle kaupunkien kehittämisen parhaiden käytäntöjen avulla. Kurssi järjestetään joka toinen vuosi suomalaisen kaupunkikehityksen huippuosajille ja keskeisille vaikuttajille.

ISBN 978-952-94-0399-8 (sid.)

ISBN 978-952-94-0398-1 (PDF)